

**T.C.
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK
BAKANLIĞI**

AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

AB UZMANLIK TEZİ

**AVRUPA 2020 STRATEJİSİ KAPSAMINDA
2013 SONRASI ORTAK TARIM
POLİTİKASI
VE
TÜRKİYE’NİN BAKIŞI**

**AB UZMAN YARDIMCISI
GÖZDE ŞENER**

**DANIŞMAN
ŞAHİKA GÜLİZAR ATILGAN**

Ankara
Mayıs 2015

**T.C.
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI
Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel M¼d¼rl¼Đ¼**

**AVRUPA 2020 STRATEJİSİ KAPSAMINDA
2013 SONRASI ORTAK TARIM POLİTİKASI
VE
T¼RKİYE'NİN BAKIŞI**

AB UZMANLIK TEZİ

**G¼zde ŞENER
AB Uzman Yardımcısı**

DanıŐmanı: Şahika G¼lizar ATILGAN

**Ankara – 2015
Mayıs**

T.C.
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI
Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü

EK-4

AB Uzman Yardımcısı Gözde ŞENER tarafından hazırlanan “Avrupa 2020 Stratejisi” Kapsamında “2013 Sonrası Ortak Tarım Politikası” ve Türkiye'nin Bakışı” adlı tez çalışması aşağıdaki Tez Değerlendirme ve Yeterlik Sınav Komisyonu tarafından oy çokluğu ile Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü AB Uzmanlık Tezi olarak kabul edilmiştir.

Üye : Doç.Dr. Feysel TAŞÇIER
Unvanı : Genel Müdür Yardımcısı V.

Bu tezin, kapsam ve nitelik olarak AB Uzmanlık Tezi olduğunu onaylıyorum .

Üye : Dr. Nevzat BİRİŞİK
Unvanı : Genel Müdür Yardımcısı

Bu tezin, kapsam ve nitelik olarak AB Uzmanlık Tezi olduğunu onaylıyorum .

Üye : Dr. İbrahim ÖZCAN
Unvanı : Genel Müdür Yardımcısı

Bu tezin, kapsam ve nitelik olarak AB Uzmanlık Tezi olduğunu onaylıyorum .

Üye : Selda COŞKUN
Unvanı : AB Uzmanı

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak AB Uzmanlık Tezi olduğunu onaylıyorum .

Tez Savunma Tarihi: 26 / 05 / 2015

Tez Değerlendirme Komisyonu tarafından kabul edilen bu tezin AB Uzmanlık Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Çınar BAHÇECİ
Komisyon Başkanı
Genel Müdür V.

ÖZET

AB Uzmanlık Tezi

AVRUPA 2020 STRATEJİSİ KAPSAMINDA 2013 SONRASI OTP REFORMU VE TÜRKİYE’NİN BAKIŞI

Gözde ŞENER

Son yıllarda, dünya ekonomisindeki değişen dengeler, iklim değişikliği ve kısıtlı doğal kaynaklar, AB’nin geleceğe ilişkin kaygılarını daha da arttırmıştır. Bu kapsamda ortaya çıkarılan Avrupa 2020 Stratejisi ışığında belirlenen hedefleri ve girişimleri ile, AB’nin kısa sürede toparlanıp, kriz sonrası sorunlarıyla mücadele etmesi ve rekabet edebilme gücünü yeniden kazanması hedeflenmiştir. Akabinde ortaya çıkarılan 2013 sonrası Ortak Tarım Politikası Reformu (OTP) kapsamında, AB tarımının geleceğine ilişkin yeni hedefler, faaliyetler ve yapısal araçlar bulunmaktadır. Bu çerçevede, yeni reformun Avrupa 2020 Stratejisine sağladığı katkı, Stratejinin verimli bir şekilde uygulanması için oldukça büyük bir öneme sahiptir. Mevcut tez, temel olarak yeni reform kapsamında belirlenen hedefleri, Stratejinin öncelikleri bazında değerlendirerek, 2013 sonrası OTP reformunun Avrupa 2020 Stratejisine sağladığı katkıyı somutlaştırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, mevcut tezin ikincil amacı; Türkiye’nin gelecek dönem için belirlemiş olduğu tarım hedeflerinin, yeni reform hedefleri temelinde değerlendirilmesi yoluyla; ülkemiz ve AB tarım hedefleri arasındaki ilişkiye somut bir yaklaşım getirmektir.

2015, 76 sayfa

ANAHTAR KELİMELELER: Avrupa 2020, 2013 sonrası OTP, doğal kaynaklar, iklim değişikliği, Türkiye’nin gelecekteki tarım hedefleri

ABSTRACT

EU Expertise Thesis

“COMMON AGRICULTURAL POLICY AFTER 2013” WITHIN THE SCOPE OF “EU 2020 STRATEGY” AND VIEW OF TURKEY

Gözde ŞENER

Recently, the changing balances of the world economy, climate change and limited natural resources has further increased the future concerns of EU. The goal for recovery in short term, struggling with the problems realized after crisis, and re-gaining of competition power for EU is aimed by targets and initiatives determined in the content of Europe 2020 Strategy. In the content of the reform, “Common Agricultural Policy (CAP) after 2013”, that come into life after mentioned strategy, there have been new targets, actions and constitutional tools for the future of EU agriculture, In this content, contribution of new reform to Europe 2020 Strategy is very important for implementation of the Strategy efficiently. The purpose of the existing thesis is to reify the contribution of CAP post 2013 to Europa 2020, by evaluating the targets on the basis of priorities of the Strategy. In addition, the secondary goal of the existing thesis, by evaluating agriculture targets of Turkey for next term on the basis of targets of new reform, brings a solid approach to relationship between agriculture targets of our country and EU.

2015, 76 pages

KEY WORDS: Europe 2020, CAP post 2013, natural resources, climate change, Turkey’s agricultural targets for the future

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	vii
TABLolar DİZİNİ	viii
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ.....	1
I. AVRUPA 2020 STRATEJİSİ.....	4
A. AVRUPA 2020 STRATEJİSİNİN ORTAYA ÇIKIŞI.....	4
1. Yeni Bir Strateji İhtiyacını Doğuran Sorunlar	4
2. Strateji Öncesi Ortaya Çıkarılan Senaryolar.....	5
B. AVRUPA 2020 STRATEJİSİ ÖZELLİKLERİ.....	7
1. Öncelikler	7
2. Hedefler.....	9
3. Önemli Girişimler	10
II. 2013 SONRASI ORTAK TARIM POLİTİKASI REFORMU	12
A. OTP’NİN TARİHÇESİ	12
1. 1950 – 2000 Yılları Arası OTP Reformları	12
2. 2000 – 2008 Yılları Arası OTP Reformları	14
B. 2013 SONRASI OTP REFORMUNUN ORTAYA ÇIKIŞI	16
1. Yeni Reform İhtiyacını Doğuran Sebepler	16
2. Yeni Reform Oluşumuna Yönelik Çabalar	18
C. 2013 SONRASI OTP REFORMU.....	20
1. Yeni Reformun Yapısı	20
2. Yeni Reformun Hedefleri.....	21
3. Yeni Reform Kapsamında OTP Araçları	24
III. YENİ REFORMUN AVRUPA 2020 STRATEJİSİNE OLAN KATKISI	31
A. AVRUPA 2020 ÖNCELİKLERİ İŞİĞİNDE 2013 SONRASI OTP.....	35
1. Akıllı Büyüme Kapsamında 2013 Sonrası OTP	35
2. Sürdürülebilir Büyüme Kapsamında 2013 Sonrası OTP	36
3. Kapsayıcı Büyüme Kapsamında 2013 Sonrası OTP	38

B.	HORİZON 2020	40
IV.	TÜRKİYE’NİN TARIMDA GELECEK DÖNEME İLİŞKİN BAKIŞI	43
A.	TR-AB TARIM İLİŞKİLERİNDE MEVCUT DURUM	43
B.	TARIMDA GELECEK DÖNEME İLİŞKİN ÜLKEMİZ PLANLARI	44
C.	2013 SONRASI OTP HEDEFLERİ İŞİĞİNDA ÜLKEMİZ HEDEFLERİ	46
1.	Tutarlı Gıda Üretimi Konusunda Ülkemiz Hedefleri	46
2.	Doğal Kaynakların ve İklim Etkisinin Sürdürülebilir Yönetimi Konusunda Ülkemiz Hedefleri	51
3.	Dengeli Bölgesel Kalkınma Konusunda Ülkemiz Hedefleri	57
	SONUÇ.....	63
	KAYNAKÇA	67
	EKLER	73
	EK.1. OTP ARAÇLARININ FİNANSMANI	73
	EK.2. IPARD 2014-2020 ÖNLEMLERİNE İLİŞKİN FİNANSAL PLAN.....	74
	EK.3. IPARD 2014-2020 ÖNLEMLERİ	75

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. 2020 yılına kadar Avrupa'nın geleceğine ilişkin üç senaryo.....	6
Şekil 2. Avrupa 2020 Stratejisi Öncelikleri Kapsamında Önemli Girişimler.....	11
Şekil 3. OTP Reformlarının içeriği ve OTP'de Değişen Öncelikler.....	16
Şekil 4. 2014-2020 Kırsal Kalkınma: Kırsal Kalkınma Politikasına Yönelik Mantıksal Çerçeve.....	34

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Doğrudan Ödemelerin yeni tasarımı (doğrudan ödeme zarfının payı).....	26
Tablo 2. 2014-2020 Çok Yıllık Finansal Çerçeve 'de OTP'nin Payı (AB-28).....	73
Tablo 3. 2014-2020 Önlemleri için Finansal Plan (Avro).....	74
Tablo 4. IPARD 2014-2020 Önlemlerinin Hedefleri.....	75

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
CAP	Common Agricultural Policy (<i>Ortak Tarım Politikası</i>)
CMO	Common Market Organization (<i>Tek Piyasa Düzeni</i>)
ÇATAK	Çevre Amaçlı Tarım Arazilerinin Korunması Projesi
DGAGRI	Directorate General - Agriculture and Rural Development (<i>Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü</i>)
DSİ	Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
FAO	Food and Agriculture Organization (<i>Gıda ve Tarım Örgütü</i>)
FP8	Framework Programme 8- Horizon 2020) (<i>8. Çerçeve Programı</i>)
GTHB	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
IPA	Instrument For Pre-accession Assistance (<i>Katılım Öncesi Yardım Aracı</i>)
IPARD	Instrument for Pre-Accession Assistance in Rural Development (<i>Katılım Öncesi Yardım Aracı- Kırsal Kalkınma Bileşeni</i>)
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
LEADER	Liaison entre actions de développement de l'économie rurale (<i>Kırsal ekonomi ve kalkınma eylemleri arasındaki bağlantı</i>)
MFF	Multiannual Finacial Framework (<i>Çok Yıllık Finansal Çerçeve</i>)
OPD	Ortak Piyasa Düzeni
ORKÖY	Orman Köylülerine Destekler
OTP	Ortak Tarım Politikası
SAPS	Single Area Payment Scheme (<i>Tek Alan Ödeme Planı</i>)
SPS	Single Payment Scheme (<i>Tek Ödeme Planı</i>)
TARBİL	Tarımsal İzleme ve Bilgi Sistemi
TARSEY	Tarım Sektörü Entegre Yönetim Bilgi Sistemi
TKDK	Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UKKS	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi
UNFCCC	United Nations Convention on Climate Change (<i>Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi</i>)

GİRİŞ

Küreselleşmenin olumsuz etkileriyle birlikte son yıllarda tüm dünyayı sarsan ekonomik kriz, uzun yıllar boyunca güçlü bir duruş sergilemiş olan Avrupa Birliğinde yapısal ve ekonomik açıdan birçok tahribata ve AB'nin geleceğe dair kaygı duymasına sebep olmuştur. Kaynaklar üzerindeki baskı, iklim değişikliği, nüfusun yaşlanması ve işsizlik gibi temel sorunlar, AB'yi gelecek için bir vizyon belirleme ve kapsamlı bir dönüşüm gerçekleştirme hedefine doğru yöneltmiştir. Bu kapsamda, Avrupa Komisyonu, 2010 yılı Mart ayında "Avrupa 2020: Akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme Stratejisi"ni yayımlamış olup, aynı yılın Kasım ayında ise tarım alanında dönüşümü gerçekleştirmek adına, 2013 Sonrası Ortak Tarım Politikası (OTP) reformuna ilişkin Bildiriyi ve devamında yeni reformla ilişkin düzenlemeleri ortaya çıkarmıştır.

Anılan strateji ve reformun artarda ortaya çıkarılmasından yola çıkılarak, yeni OTP reformu ve Avrupa 2020 Stratejisinin birbirinden bağımsız iki konu olup olmadığına dair cevap, mevcut tezin çıkış noktası olmuştur. Konuya ilişkin olarak, 2013 sonrası OTP ile Avrupa 2020 Stratejisinin hangi yönlerden birbiriyle ilişkilendirilebileceğinin değerlendirmesi çerçevesinde bu tezin temel argümanı, yeni reformun Stratejiye önemli derecede katkı sağladığıdır. Bunun yanında, söz konusu değerlendirme aşamasında, Türkiye'nin gelecek dönemdeki tarım hedeflerinin neler olduğu konusu da merak uyandırmıştır. Bu kapsamda, ülkemizin gelecek döneme yönelik tutumunu belirleyen stratejik hedefler incelenmiş olup, mevcut tezin ikincil argümanı; Türkiye'nin gelecek döneme ilişkin tarım hedeflerinin, AB'nin tarım hedeflerine benzediği ve birbiriyle ilişkilendirilebileceğidir. Dolayısıyla anılan argümanlar ışığında, bu tezin amacı, 2013 sonrası OTP'nin Avrupa 2020 Stratejisine nasıl katkı sağladığını ve Türkiye'nin tarım bakımının yeni reform hedefleri ile nasıl ilişkilendirilebileceğini ortaya çıkarmaktır.

Bu çerçevede bu tezin ilk bölümünde, AB'nin, akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme öncelikleri ışığında birçok alanda iyileştirme ve yenilik öngören Avrupa 2020 Stratejisi'ne ilişkin detaylı bilgi verilmiştir. Stratejinin ortaya çıkışı; bu ihtiyacı doğuran sebepler ve AB'nin geleceğine ilişkin senaryolar bazında değerlendirilmiş olup senaryolar

arasındaki en olumlusu olan “sürdürülebilir iyileşme” durumu öne çıkarılmıştır. Sürdürülebilir iyileşme senaryosu dikkate alınarak belirlenmiş olan, akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme önceliklerine ilişkin bilgi aynı bölümün “Avrupa 2020 Stratejisi Özellikleri” adlı başlık altında incelenmiştir. Aynı başlıkta; Stratejinin hedeflerini ve Strateji önceliklerini gerçekleştirme aracı olan; “Avrupa için Dijital Gündem” “İnovasyon Birliği”, “Hareketli Gençlik”, “Verimli Kaynak Avrupa’sı”, “Küreselleşme Çağı İçin Bir Sanayi Politikası”, “Yeni Yetenekler ve İşler için Gündem” ve “Yoksulluğa Karşı Avrupa Platformu” adlı girişimlerden de bahsedilmiştir.

Mevcut tezin ikinci bölümünde ise, bahse konu Strateji önceliklerinin, OTP kapsamındaki sorunlara yönelik farkındalığı tetiklemesiyle ortaya çıkarılan, 2013 Sonrası OTP reformu ele alınmıştır. Bu bölüm, OTP’nin tarihsel gelişim süreci, yeni reformun ortaya çıkışı ve yeni reformun yapısı üzerine kuruludur. Tarihsel sürecin akabinde verilen OTP kapsamındaki sorunlar; ekonomik (küresel gıda güvenilirliği, gıda fiyatlarındaki değişkenlik, üretim sistemleri), çevresel (doğal kaynakların sürdürülebilirliği, iklim değişikliği) ve bölgesel (kırsal alanda istihdam, sosyal uyum, üye devletler arasında OTP desteğinin daha adil bir şekilde dağıtılması) olarak sınıflandırılmış olup, anılan sorunlara cevap verecek şekilde tasarlanan “2013 Sonrası OTP Reformu” yeni bir başlık olarak sunulmuştur. Bu başlık altında; yeni reformun yapısal özellikleri (birbirini tamamlayan iki sütun, daha esnek ve daha adil bir yapı), 2020 vizyonuna paralel “tutarlı gıda üretimi”, “doğal kaynakların ve iklim etkisinin sürdürülebilir yönetimi” ve “bölgesel kalkınma” adlı 2013 sonrası OTP hedefleri ve anılan hedeflere yönelik olarak tayin edilen OTP araçları (Ödeme Planları, Kriz rezervi, Kırsal Kalkınma önlemleri) değerlendirme altına alınmıştır.

İlk iki bölümde kavramsal olarak birbirinden bağımsız bir şekilde incelenen, Avrupa 2020 Stratejisi ve 2013 sonrası OTP reformu konuları, yeni reformun Stratejiye olan katkısını ortaya koymak amacıyla, üçüncü bölümde entegre bir şekilde değerlendirilmiştir. Söz konusu katkının somutlaştırılması için, 2013 sonrası OTP hedefleri ve faaliyetleri, Avrupa 2020 Stratejisinin her bir önceliği ışığında incelenmiştir. Tutarlı gıda üretimi ve doğal kaynakların ve iklim etkisinin sürdürülebilir yönetiminin iç içe geçmiş hedeflerinin; akıllı büyüme ve sürdürülebilir büyüme önceliklerine oldukça belirgin bir şekilde katkı sağladığı ve ayrıca dengeli bölgesel kalkınma hedefi kapsamındaki kırsal kalkınma önlemlerinin de kapsayıcı büyümeyle yakından ilişkili olduğuna dair

değerlendirmeler bu bölümde sunulmuştur. Anılan değerlendirmelere ek olarak “tarım, gıda ve biyoekonomi” alanlarındaki araştırma ve inovasyon hedefini uygulayan ve Avrupa 2020 Stratejisine katkı yapan Horizon 2020 de ayrı bir başlık olarak sunulmuştur.

Dördüncü bölümde ise; ülkemizin tarımda gelecek döneme ilişkin bakışı ele alınmıştır. Türkiye-AB tarım ilişkilerinde mevcut bir durum değerlendirmesi yapılarak başlanmış olan bölümde, ülkemizin tarıma ilişkin strateji ve hedeflerini içeren önemli belgelere ilişkin genel bir bilgilendirmeye de yer verilmiştir. Bahse konu bilgilendirmenin yanında ise, 10. Kalkınma Planı (2014-2018), Bakanlığımız 2013-2017 Stratejik Planı, ve 2014-2020 Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi gibi önemli belgeler baz alınarak hazırlanan ve ülkemizin tarım alanında gerçekleştirmeyi planladığı stratejik hedefleri içeren bir başlık bulunmaktadır. Bu başlıkta, ülkemizin gelecek döneme ilişkin tarım hedefleri, 2013 Sonrası OTP'nin üç temel hedefi altında incelenmiştir. Söz konusu inceleme yöntemi, Türkiye'nin geleceğe ilişkin tarım bakışının (strateji ve hedeflerinin), AB'nin geleceğe ilişkin tarım bakışı ile uyumlu yönleri olduğunu anlatmak için seçilmiştir.

I. AVRUPA 2020 STRATEJİSİ

A. AVRUPA 2020 STRATEJİSİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

1. Yeni Bir Strateji İhtiyacını Doğuran Sorunlar

Avrupa Birliği tarafından 2000 yılında ortaya çıkarılan Lizbon Stratejisi'nin hedeflediği “insana yatırım yaparak aktif refah devleti” olma modelinin, 2005 yılında yapılan ara değerlendirme sonucunda; Komisyon ile üye ülkeler arasındaki koordinasyon bozukluğu, etkili yol haritasının bulunamaması ve üye ülkelerdeki “siyasi irade eksikliği” gibi çeşitli sebepler yüzünden benimsenemediği saptanmıştır (Çapanoğlu, 2010). Her ne kadar 2005-2010 yılları arasında, Lizbon hedeflerine yönelik ulusal reform programları ve Topluluk Lizbon Eylem Planı da devreye sokulmuş olsa da; anılan Strateji'nin baz aldığı, “2010 yılına kadar dünyadaki en rekabetçi ve en dinamik bilgi ekonomisi” (EurActiv, 2004) olma hedefi, istenilen ölçüde gerçekleştirilememiştir. Bu bağlamda 2010 yılı, AB'nin daha geniş vizyonlu yeni bir strateji belirleme ihtiyacını doğurmuştur. Söz konusu yeni strateji ihtiyacının çıkış noktası detaylıca ele alındığında; AB'nin 2008 yılında karşı karşıya kalmış olduğu finansal krizin, kazanılması zaman alan ekonomik ve sosyal gelişimi durdurmuş olduğu ve Avrupa ekonomisindeki yapısal sorunları da gün yüzüne çıkarmış olduğu gerçeği ile karşılaşılmaktadır.

Söz konusu yapısal sorunlardan ilki, düşük üretkenlik sebebi ile Avrupa'daki ortalama büyüme hızının rakiplerinden daha geri seviyede kalmış olmasıdır. Bu kapsamda, Ar-Ge'ye yatırımın az olması, rekabete koyulan bariyerler ve teknolojinin yeterli seviyede kullanılmaması gibi unsurlar düşük üretkenlik kavramını oluşturmaktadır. İkinci yapısal sorun ise, AB'de istihdam oranlarının ve çalışma saatlerinin özellikle Japonya ve Amerika gibi rakip ülkelere göre oldukça düşük olmasıdır (Senior European Experts Group, 2011). Buna ek olarak, 2010 yılında Japonya'yı geride bırakan Çin'in, ABD ve AB'den sonra dünyanın en büyük üçüncü ekonomisi olma durumu da değişen dünya dengelerinin bir göstergesi olup, AB'yi daha güçlü bir strateji oluşturmaya itmektedir. Bir diğer yapısal sorun ise; AB nüfusunda yaşlanma hızının artması ve AB'nin aktif nüfusunun

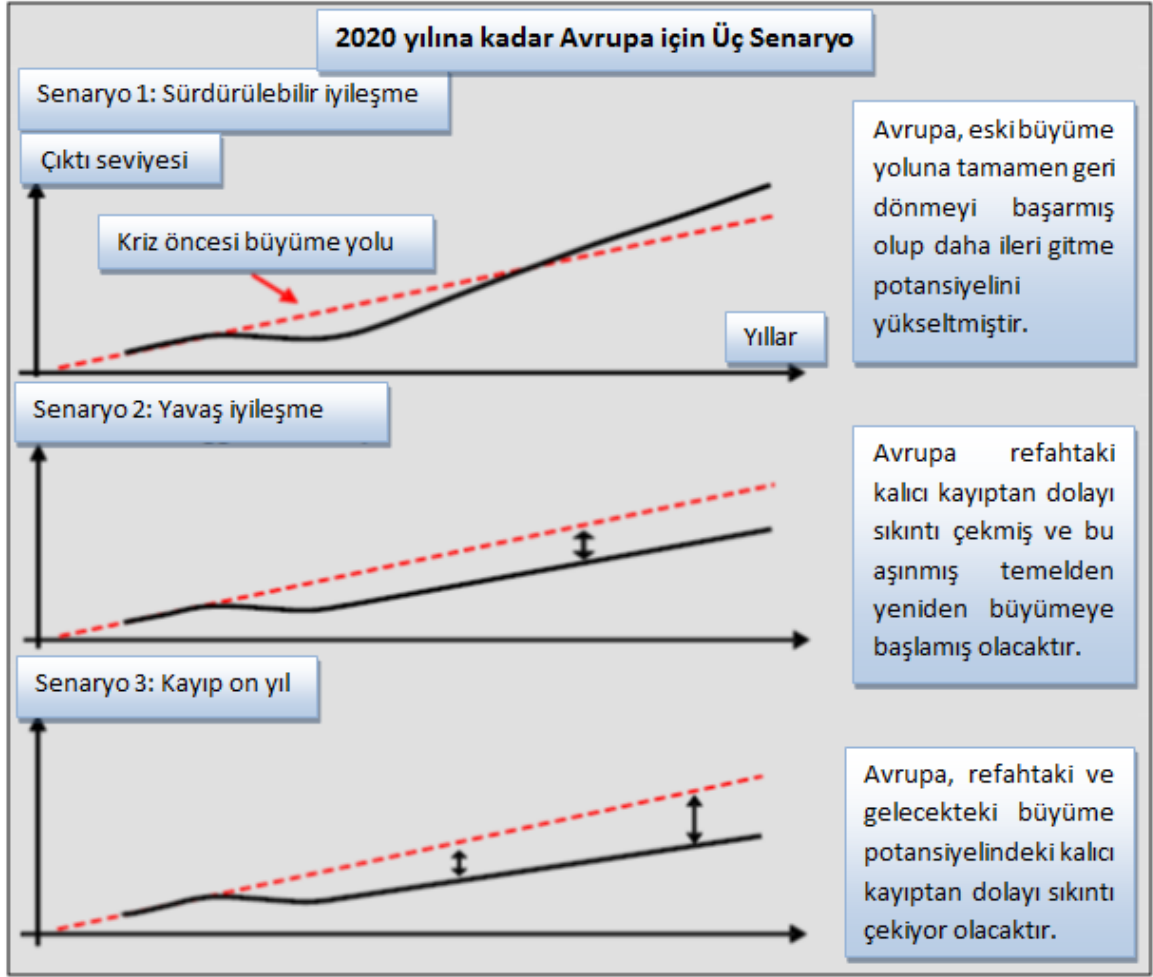
küçülmesidir. Bir başka deyişle aktif nüfusun küçülmesi; çalışma hayatındaki insanların sayısının azalarak emekli insanların sayısının artmasıdır ve bu durum dolaylı olarak AB refah sisteminde gerilemeye sebep olmaktadır.

Avrupa ekonomisindeki yukarıda belirtilen yapısal sorunlara paralel olarak; küreselleşme, iklim değişikliği ve kaynaklar üzerindeki baskı gibi uzun dönemli faktörler de AB'nin gelecek hakkındaki kaygılarını daha da arttırmıştır. Bu bağlamda, AB'nin kendi iç dinamiğinin gözden geçirilerek, yaşanan krizden ders çıkarılması ve gerilememek için bir an önce harekete geçilmesi gerektiğinin bilincine varılmıştır. Çünkü bu süreçte, üye devletlerin ulusal ekonomilerinin birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğu ve üye ülkelerden birinde yaşanan krizin diğerini nasıl etkileyebildiği tecrübe ile sabitlenmiştir. Yine, AB içerisinde koordinasyonun ve birlikte hareket etmenin, güçlü dış temsil yeteneğinin sergilenmesinde ve küresel siyasi kararların alınmasında ne kadar önemli bir rol oynadığı da AB'nin bu süreçte kendine çıkardığı dersler arasındadır. Ayrıca G20'nin artan ekonomik ve politik gücünün geleceğin küresel ekonomik düzenini yönlendirmede büyük bir potansiyel teşkil ettiği de, AB'nin yeni stratejiyi sunarken dikkate aldığı hususlar arasındadır.

2. Strateji Öncesi Ortaya Çıkarılan Senaryolar

AB'nin karşı karşıya kalmış olduğu yukarıda bahse konu hususlar göz önünde bulundurularak, AB'nin geleceğine ilişkin Komisyon tarafından analiz edilen üç farklı senaryonun analizi Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1. 2020 yılına kadar Avrupa'nın geleceğine ilişkin üç senaryo

Kaynak: (Avrupa Komisyonu, 2010a)

Görüldüğü üzere, Komisyon'un "sürdürülebilir iyileşme" (sustainable recovery) olarak adlandırdığı olumlu durumda (Senaryo 1); Avrupa'nın kısa sürede toparlanması ile uzun vadede küreselleşme, kaynak baskısı ve yaşlanma gibi sorunlarla mücadele etmesi ve nihayet son dönem kayıplarını telafi ederek rekabet edebilme gücünü yeniden kazanması ile üretkenliğini arttırması hedeflenmiştir. Yani, anılan durumda temel amaç, AB'yi tekrar ileri refah düzeyine getirmektir. Aynı tabloda sunulan "yavaş iyileşme" adlı az olumlu durumda (Senaryo 2), reformların plansızca ve yavaş bir şekilde devam etmesi ile refah düzeyinde kalıcı hasarların yaşanabileceği öngörülmüştür. Söz konusu "yavaş iyileşme" durumunun sebep olacağı bir sonraki aşama olan ve tablodaki grafiklerden üçüncüsünü temsil eden "kayıp on yıl" isimli olumsuz durumda ise; işsizliğin artması ve sosyal sıkıntıların ön plana çıkması ile yaşanan kayıplar sonucunda AB'nin küresel platformda göreceli bir düşüş yaşayabileceği öngörüsü tasvir edilmiştir (Avrupa Komisyonu, 2010a).

Bu çerçevede; Avrupa Komisyonu 3 Mart 2010 tarihinde, “Avrupa 2020: Akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir büyüme için Avrupa Stratejisi” isimli bildiri yayımlamıştır. Bahse konu Strateji Raporunun önsözünde, önceki AB Komisyon Başkanı José Manuel BARROSO’nun da ifade ettiği gibi “2010 yeni bir başlangıcı işaret etmelidir” sözü, (Avrupa Komisyonu, 2010a) Avrupa 2020 Stratejisinin; yenilikler, değişimler ve yapısal dönüşümlerin yanı sıra daha uzun vadeli sürdürülebilir bir gelecek için daha emin adımları içermesi gerektiğini belirtmektedir. Bir başka deyişle Avrupa 2020 Stratejisinin temelinde krizi fırsata dönüştürerek yeni bir başlangıç yaratmak öngörülmüştür.

B. AVRUPA 2020 STRATEJİSİ ÖZELLİKLERİ

1. Öncelikler

AB’nin geleceğine ilişkin yukarıda detaylıca ele alınan durumlar arasında, en olumlusu olan “sürdürülebilir iyileşme” durumu (Senaryo 1), Komisyon tarafından Avrupa 2020 Stratejisinin yapılandırılması için temel alınmıştır. Bu kapsamda, Avrupa’nın sosyal piyasa ekonomisine 21. Yüzyıl için yeni bir vizyon sunan Avrupa 2020 Stratejisinin öncelikleri; “akıllı büyüme”, “sürdürülebilir büyüme” ve “kapsayıcı büyüme” olarak belirlenmiştir.

a. Akıllı Büyüme: Bilgi ve inovasyona dayalı bir ekonominin geliştirilmesi

Bilgi ve inovasyonu geleceğin güçlendirici etmenleri olarak gören akıllı büyüme; Avrupa 2020 stratejisinin birincil önceliğidir. Akıllı büyüme önceliği; eğitim, araştırma ve inovasyon ile dijital toplum parçalarından oluşmaktadır. Eğitim alanında insanları öğrenmeye, çalışmaya ve bilgilerini daima taze tutmaya teşvik etmek; araştırma ve inovasyonu sosyal sorunlara değinip büyümeyi sağlayan yeni ürün ve hizmetler yaratmak için kullanmak ile dijital toplum olmak için vazgeçilmez olan bilgi ve iletişim teknolojileri kullanmak, AB’nin performansının geliştirilmesinde büyük rol oynamaktadır. Akıllı büyüme için belirlenmiş olan AB hedefleri arka sayfada belirtilmiştir.

1. Kamu ve özel birleşik yatırım seviyelerinin AB GSYH'nın %3üne ulaşmasının yanında AR-GE ve inovasyon için daha iyi şartlar sağlanması,
2. Farklı profile sahip insanlara iş imkân sunularak, 2020 yılına kadar 20-64 yaş arası kadın ve erkek istihdam oranının %75'e ulaşması,
3. Okuldan ayrılma oranını %10'un altına çekilmesi ve 30-34 yaş profilinin en az %40'ının yükseköğretim seviyesine ulaşması yolu ile daha iyi eğitimsel kazanımın sağlanması (Avrupa Komisyonu, 2012a).

b. Sürdürülebilir Büyüme: Kaynakların daha verimli kullanıldığı, daha yeşil ve daha rekabetçi bir ekonominin teşvik edilmesi

Kaynak verimliliğinin ve daha yeşil rekabetçi bir ekonominin temel alındığı sürdürülebilir büyüme, AB'nin 2020 Stratejisi kapsamında belirlemiş olduğu ikinci önceliktir. Söz konusu öncelik kapsamında kaynakların daha verimli ve sürdürülebilir kullanımını sağlayan daha rekabetçi düşük karbon ekonomisinin oluşturulması; emisyonların azaltılması ve biyoçeşitlilik kaybının önlenmesi yolları ile çevrenin korunması amaçlanmıştır. Buna ek olarak yeni yeşil teknolojilerin ve üretim metotlarının geliştirilmesinde Avrupa'nın liderliğinden faydalanılması; daha verimli akıllı elektrik şebekelerinin yapılandırılması; AB ölçekli ağlardan yararlanılarak işyerlerinin rekabet avantajı kazanması ve iş çevresinin geliştirilmesi; bilinçli seçimler yapmaları konusunda tüketicilere yardımcı olunması hususları da sürdürülebilir büyüme kapsamındadır. Sürdürülebilir büyüme için belirlenmiş olan AB hedefleri aşağıda sunulmaktadır:

1. 2020 yılına kadar sera gazı emisyonunun 1990 yılı ile karşılaştırıldığında %20 azatılması,
2. Nihai enerji tüketiminde yenilenebilirlerin payının %20 arttırılması,
3. Enerji verimliliğinde %20 artış sağlanması (Avrupa Komisyonu, 2012b).

c. Kapsayıcı Büyüme: Sosyal ve bölgesel uyum getiren yüksek istihdam ekonomisinin güçlendirilmesi

Her alanda kapsayıcı bir yaklaşımla sosyal ve bölgesel uyumun gözetildiği ve istihdamın arttırıldığı bir öncelik olarak belirlenen kapsayıcı büyüme AB'nin 2020

stratejisi kapsamındaki üçüncü önceliğidir. Kapsayıcı büyüme; daha iyi ve daha çok iş imkânı ile Avrupa'nın istihdam oranını arttırmak, yetenek ve eğitime olan yatırımın artırılması yoluyla değişimi yönetmek, iş piyasaları ve refah sistemlerini modernize etmek ile AB'nin her yerinde büyümenin yararlarını garanti altına almak prensiplerinden oluşmaktadır. Kapsayıcı büyüme için belirlenmiş olan AB hedefleri aşağıda sunulmaktadır:

1. Farklı profile sahip insanlara iş imkân sunularak 2020 yılına kadar 20-64 yaş arası kadın ve erkek istihdam oranının %75'e ulaşması,
2. Okuldan ayrılma oranını %10'un altına çekilmesi ve 30-34 yaş profilinin en az %40'ının yükseköğretim seviyesine ulaşması yolu ile daha iyi eğitimsel kazanımın sağlanması,
3. Yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altındaki insanların sayısının en az 20 milyon azalması (Avrupa Komisyonu, 2012c).

2. Hedefler

Yukarıda belirtilen öncelikler kapsamında, 2020 sonunda başarılması planlanan temel hedefler; istihdam, Ar-Ge, iklim/enerji, eğitim, sosyal içerme ve yoksulluğun azaltılması olarak belirlenmiştir. Söz konusu temel hedeflerin belirlenmesinde; Komisyon tarafından gerçekleştirilen detaylı çalışmalar sonucunda saptanmış olan yapısal, ekonomik ve iç sorunlar göz önünde bulundurularak, "sürdürülebilir iyileşme" durumunun gerçekleştirilebilmesi için gerekli hususlar analiz edilmiştir. Bu bağlamda; Avrupa 2020 Stratejisi'nin temel hedefleri; 03.03.2010 tarihinde yayımlanan Komisyon Tebliği'nde aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

- 20-64 yaş grubundaki nüfusun %75'inin istihdamda olması,
- AB GSYH'nin %3'ünün AR-GE yatırımlarına harcanması,
- 20/20/20 olarak bilinen iklim/enerji hedeflerinin tutturulması (doğru koşullar oluştuğu takdirde emisyon indiriminin %30'a çıkartılması dahil olmak üzere,)
- Eğitimini tamamlamadan okuldan ayrılanların oranının %10'un altında tutulması ve genç neslin en az %40'ının yükseköğretim derecesi alması,
- Yoksulluk riski altındaki insanların sayısının 20 milyon azalması".

(Avrupa Komisyonu, 2010a)

3. Önemli Girişimler

Avrupa 2020 hedeflerinin başarılabilmesi için iki temel husus önem arz etmektedir. Bunlardan ilki, anılan hedeflerin bir veya birden fazlasının karşılanması için AB girişimleri dizisinin oluşturulmasıdır. İkincisi ise, daha kapsamlı bir politika yaklaşımı geliştirebilmek için mevcut ekonomi politikası koordinasyon önlemleri ile 2020 Stratejisi hedef kurulumu sürecini bir araya getirmektir.

Avrupa 2020'nin üç ana önceliği esas alınarak, önceki bölümde bahsedilen temel hedeflerin başarılabilmesi için; Komisyon, yedi ana girişim belirlemiştir. Söz konusu girişimler aşağıda sunulmaktadır:

- ✓ **“Avrupa için Dijital Gündem”** - Yüksek hızlı internetin sağlanması ile tüm üye devletlere ekonomik yarar getirilmesi,
- ✓ **“İnovasyon Birliği”** – Fikirler ile ticarileştirme arasındaki boşluğun kapatılması için AR-GE faaliyetlerine yeniden odaklanması ve böylece topluluk patenti gibi mecralarla keşiflerin ürünlere dönüştürülmesi,
- ✓ **“Hareketli Gençlik”** – Niteliklerin karşılıklı tanınması ve iş ilanı reklamlarının genişletilmesi yolu ile genç insanların Avrupa üzerinde daha hareketli olmasının kolaylaştırılması,
- ✓ **“Verimli Kaynak Avrupa'sı”** – AB'nin iklim değişikliği ve enerji hedeflerine ulaşılması örneğin 2020 yılına kadar petrol ve gaz ithalatından 60 milyar Euro tasarruf edilmesi,
- ✓ **“Küreselleşme Çağı İçin Bir Sanayi Politikası”** – Yeşil sanayiler gibi yeni iş alanlarının geliştirilmesi de dâhil olmak üzere AB için daha rekabetçi bir sanayi temelini teşvik edilmesi,
- ✓ **“Yeni Yetenekler ve İşler için Gündem”** – İş piyasasının modernleştirilmesi için gerekli şartların oluşturulmasına yardımcı olunması ve yaşanan nüfus sorununun değerlendirilmesi,
- ✓ **“Yoksulluğa Karşı Avrupa Platformu”** – Yoksul ve sosyal olarak dışlanmış kesimin toplumda faal olmalarının sağlanması yolu ile ekonomik ve sosyal bütünleşmenin teşvik edilmesi.

(Senior European Experts Group, 2011)

Komasyon'un yayımlamış olduğu 2020 Strateji Raporunda, yukarıdaki girişimlerin her biri Avrupa 2020 temel öncelikleri kapsamında detaylı bir şekilde ele alınmış olup bahse konu sınıflandırmayı gösteren şekil aşağıda sunulmaktadır:

Şekil 2. Avrupa 2020 Stratejisi Öncelikleri Kapsamında Önemli Girişimler

Akıllı Büyüme	Sürdürülebilir Büyüme	Kapsayıcı Büyüme
<ul style="list-style-type: none"> • Avrupa için Dijital Gündem • İnovasyon Birliği • Hareketli Gündem	<ul style="list-style-type: none"> • Verimli Kaynak Avrupası • Küreselleşme Çağı için Bir Sanayi Politikası	<ul style="list-style-type: none"> • Yeni Yetenekler ve İşler için Gündem • Yoksulluğa Karşı Avrupa Platformu

Kaynak: Yazarın Derlemesi (Avrupa Komisyonu, 2010a)

II. 2013 SONRASI ORTAK TARIM POLİTİKASI REFORMU

Avrupa 2020 stratejisinin derinliklerine inildiğinde açıkça görülür ki; 2013 sonrası OTP reformu anılan stratejinin öncelik ve hedefleriyle büyük ölçüde ilişkilidir. Bu yüzden yukarıdaki bölümlerde söz konusu stratejinin öncelikleri, hedefleri ve girişimlerine detaylıca yer verilmiştir. Bu bölümde ise 2013 sonrası OTP kavramı kendi içinde detaylı olarak incelenecektir.

A. *OTP'NİN TARİHÇESİ*

Avrupa kıtasında İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından ortaya çıkan buhranların, yüksek enflasyonun ve kıtlık endişelerinin giderilmesi, AB'de tarım sektöründe çalışan kesimin gelir seviyelerinin korunması ve üyeler arasındaki ulusal tarım politikaları farklılıklarının yok edilmesi amaçlarıyla ortak bir tarım politikası oluşturulmuştur. AB'nin en köklü politikası olarak bilinen OTP, "AB üyesi ülkelerin tarım politikalarının ekonomik ve siyasi anlamda ortak bir çerçevede yönetilmesi esasına dayanmaktadır ve AB'nin ilk ortak politikasıdır (Gaytancıoğlu, 2011). Temeli, 1 Ocak 1958 yılında yürürlüğe giren Roma Anlaşması'na dayanan ve 1962 yılında tarım ile toplum ve Avrupa ile çiftçiler arasındaki bir ortaklık olarak lanse edilen OTP, tüm üye devletlerin uymak zorunda olduğu bir politika olarak benimsenmiştir.

Oluşturulduğu tarihten itibaren günümüze kadar, OTP dönemin getirdiği değişim ve dönüşümlere ayak uydurabilmek adına çeşitli şekillenmeler ve reformlar geçirmiştir. Bahse konu reform şekillenmelerinin anlaşılabilmesi için OTP amaçlarının, belirli tarih aralıklarındaki değişiminin ele alınması gerekir.

1. 1950 – 2000 Yılları Arası OTP Reformları

1950-1970 arasında OTP'nin hedefi, gıda zincirinde daha fazla üretimi teşvik etmek, tarımsal kesime eşit yaşam standardını garanti etmek, piyasa istikrarını sağlamak ve gıda tedarikinin mevcudiyetini AB tüketicilerine makul fiyatlarla sunmak idi. Bu dönemde,

sınır koruma ve ihracat destekleriyle birlikte yüksek destekleme fiyatlarını kapsayan bir sistem ışığında, üretim için çiftçilere çeşitli teşvikler sağlanmıştır (Kilit, 2012). AB Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü'nün tanımlamasında; 1970'li yıllar genel olarak Kriz yılları I olarak adlandırılır. 1968'li yıllardan itibaren, OTP genel olarak Avrupa tarım sektörünün yapısal uyumunun sağlanmasını hızlandırmak için spesifik toplum politikalarına yönelmiştir. 1972 yılında ise; sadece tarım arazilerinin modernizasyonu, profesyonel eğitimin teşvik edilmesi ve yaşlı çiftçilerin erken emekli edilmesini teşvik ederek tarımsal iş gücünün yenilenmesini içeren son hali ile 1968 yılındakinden çok daha fazla alanı içeren Mansholt Planı kabul edilmiştir. 1975 yılında, dağlık alanlar gibi zor koşullarda çalışan çiftçilere yardım etmek amacıyla teşvikler sağlanmıştır. 1979 yılında ise aşırı üretim yapan çiftçilerin ceza ödemesini gerektiren “ortak sorumluluk” vergisi, süt sektörüne getirilmiştir (Kilit, 2012).

OTP, AB'nin kendi kendisine yetebilme hedefini karşılamış olmasına rağmen, 1980'li yıllarda temel tarım ürünlerinin aşırı üretiminden kaynaklanan fazlalıklarla uğraşmak durumunda kalmıştır. Söz konusu üretim fazlasından bir kısmı yüksek desteklerle ihraç edilirken, bir kısmı da AB içerisinde depolanmış ya da bertaraf edilmiştir. Ancak bu tür önlemler, hem AB bütçesine yüksek maliyet getirmiş hem de üreticilere zarar vermiştir ve toplumun tarımın çevresel sürdürülebilirliği hakkındaki endişelerinin artmasına sebep olmuştur (Kilit, 2012).

1990 yılında AB ve ABD arasında tarım konularında çıkmaza girilmesiyle birlikte müzakereler sekteye uğramıştır ve söz konusu müzakerelerin devam etmesinin tek yolu tarım alanında yeni bir reform gerçekleştirmek olarak görülmüştür (Snyder, 2012). Böylece Tarım anlaşmalarında AB'nin elini güçlendirip müzakerelere devam edilebilmesi için, 1992 yılında Mac Sharry reformu ortaya çıkarılmıştır. Bu kapsamda, OTP desteklerde alan bazlı ödemelere geçilmesi (fiyat desteklerinden doğrudan desteklere geçilmesi) ile Avrupa çiftçi toplumunda ekonomik uygulanabilirliği sağlayan “çiftçiyi doğrudan destekleme mekanizması” oluşturulmuştur. Bir başka deyişle, önceden üretim miktarına göre verilen desteklerin artık alan bazında (hektar başına) verildiği gözlemlenmektedir. Dolayısıyla, reformun içsel amacı, AB tarımında rekabetinin geliştirilmesi, tarımsal piyasasının istikrarının sağlanması, üretimin çeşitlendirilmesi, çevrenin korunması ve AB bütçe harcamalarının dengelenmesidir. Zaten Mac Sharry reformunun hemen ardından başlayan

müzakereler sonucunda, 15 Nisan 1994 tarihinde Dünya Ticaret Örgütü'nün Kuruluş Anlaşmasına ek anlaşmalardan biri olan DTÖ Tarım Anlaşması imzalanmıştır ve 1 Ocak 1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir. “DTÖ Tarım Anlaşması dünya tarım ürünleri ticaretinde serbest piyasa mekanizması prensiplerine dayalı ve adil bir sistem oluşturmak açısından atılmış en önemli adım” olup, kırsal kalkınma ve gıda güvenliği gibi konular açısından tarım sektörü gelişen ülkeler için önemli bir yere sahiptir (Aydın, 2004). Anılan Anlaşma ile OTP, artık harici düzeyde ve DTÖ'nün kurallarının dikkate alınarak uygulandığı bir politika duruma gelmiştir.

2. 2000 – 2008 Yılları Arası OTP Reformları

Gündem 2000 reformu, Amsterdam Anlaşmasının gereklilikleriyle uyumlu olarak, ekonomik sosyal ve çevresel hedefleri OTP yapısına entegre etmiştir. Genel olarak, Avrupa Tarım modelini somutlaştırmayı ve Avrupa'da yaygın olan çiftçilik sistemlerinin çeşitliliğini korumayı amaçlamıştır. Gündem 2000 hedefleri; daha fazla piyasa yönelim ve rekabet artışı, gıda güvenliği ve kalitesi, tarımsal gelirlerin dengelenmesi, tarımsal politikaya çevre konularının dahil olması, kırsal alanların canlılığının geliştirilmesi, basitleştirme ve merkezileşmenin güçlendirilmesidir. Ayrıca Gündem 2000 reformu ile OTP; “üretim destekleri” ve “kırsal kalkınma” olmak üzere 2 sütuna ayrılmıştır.

2003 Reformu, OTP reformları arasında destekler açısından en köklü değişimi içeren reformdur. Reform, üç adet temel kavram üzerine yapılandırılmıştır. Bunlardan ilki olan çiftçilerin piyasa yönelimini güçlendiren “bağımsızlaştırma” (decoupling) kavramı; doğrudan desteklerin üretimden (yani üründen) bağımsızlaştırılarak, üreticilerin desteklenmesi anlayışına dayanmaktadır. Örneğin, önceden hububata hektar başına destek verilirken, artık çiftçinin ne ürettiğinden bağımsız bir şekilde (önceden aldığı destek temel alınarak) çiftçiye doğrudan destek (para) verilmeye başlanmıştır (Atılğan Ş. G., 2015). Reform kapsamındaki ikinci önemli kavram ise AB standartlarını uygulamaya katkı sağlayan “çapraz uyum”dur. Çapraz uyum; çiftçiye, üretimden bağımsız desteği alabilmesi için, insan, hayvan ve bitki sağlığı, çevre ve hayvan refahı standartlarına uyma zorunluluğunu getirmiştir. Ayrıca iyi tarım ve çevresel şartlar ile daimi meraların korunması konuları da çapraz uyum kavramına dahildir. Çapraz uyum ile hem çevrenin hem de tüketicinin korunması ve sürdürülebilir çiftçilik kavramının oluşması sağlanmıştır.

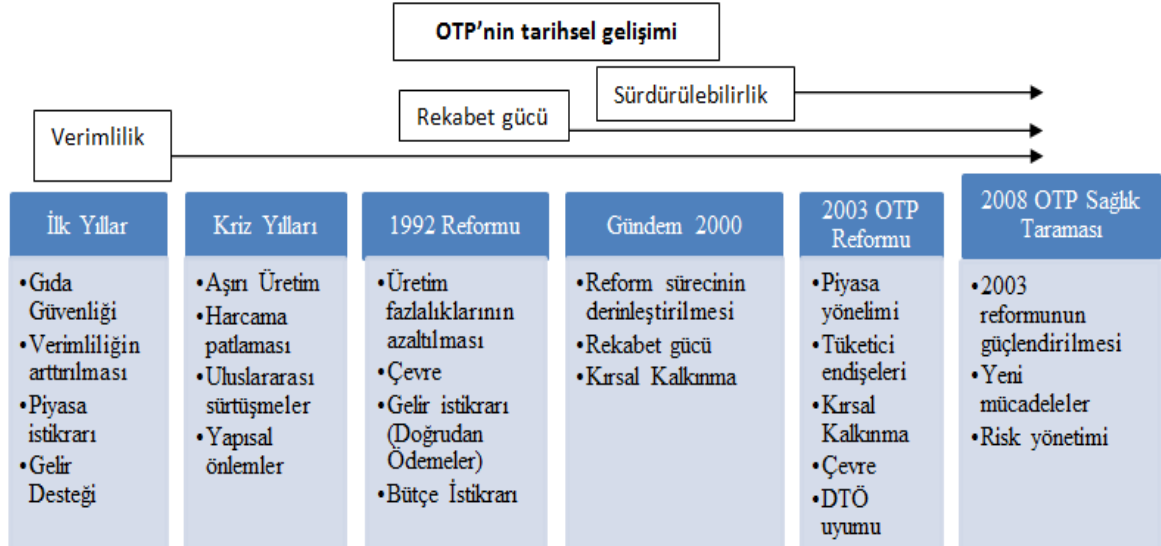
2003 Reformu kapsamındaki üçüncü kavram olan “modülasyon” ise; Gündem 2000 ile iki sütunlu bir yapıya dönüşen OTP'nin, sütunları arasındaki destekler dengesinin daha iyi sağlanması anlamına gelmektedir. Modülasyon, çiftçi tarafından alınan toplam doğrudan desteğin yüzdesinin azaltılması anlayışına dayanmaktadır (Ivan, 2009). Ayrıca, 2003 yılında, ilerleyen yıllarda reform ihtiyacını doğuracak olan ve “Yeni Reform kapsamında OTP Araçları” bölümünde ele alınacak olan Tek Ödeme Planı (SPS) getirilmiş olup, Üye Devletlere; tarihi, bölgesel ve karma model seçenekleri sunulmuştur. 2003 yılında; ekilebilir ürünler, patates nişastası, tahıl, baklagiller, pirinç, tohumlar, kuru hayvan yemi, süt ve süt ürünleri, koyun ve keçi ve dana eti ile uygulanmaya başlayan üretimden bağımsızlaştırılan destekler, 2004 yılında tütün, şerbetçi otu, zeytinyağı ve pamuk için; 2005 yılında şeker için; 2006 yılında muz için; 2007 yılında meyve ve sebzeler için ve 2008 yılında şarap için de geçerli hale getirilmiştir.

2005 yılında Avrupa Komisyonu çiftçiler için bürokrasi yükünü azaltmak ve politikayı daha şeffaf ve anlaşılır kılabilmek amacıyla OTP'de sadeleştirme sürecine girmiştir. OTP'nin sadeleştirilmesindeki hedefler, tarımsal ekonomiyi daha rekabetçi kılmak, istihdam yaratmak ve kırsal alanların kalkınmasına katkı sağlamaktır. Bu bağlamda, 2007-2013 finansal dönemi için hazırlanan yeni AB Kırsal Kalkınma Politikası, (EC) No: 1698/2005, “süreklilik ve değişim” olarak nitelendirilmiştir. Anılan politika, tarımda rekabetçiliği arttırmayı, arazi ve çevre yönetimini geliştirmeyi ve hayat kalitesi ile ekonomik aktivitelerin çeşitliliğini arttırmayı hedeflemektedir (Avrupa Komisyonu, 2008). OTP'nin sadeleştirilmesine yönelik çalışmalardan bir diğeri ise; mevcut 21 farklı tarımsal ürünün ortak hükümlerinin bir araya getirilerek tek bir tüzük altında toplanması anlamına gelen Ortak Piyasa Düzeni'dir (CMO- (EC) No 1234/2007). Ortak Piyasa Düzeni (OPD) yoluyla AB, tarım piyasalarını ve tarımsal ürünlerin pazarlama standartlarını yönetmek ve anılan ürünlerin AB ithalat ve ihracatını gerçekleştirmek için ortak kurallar dizisi sağlamıştır. OPD kapsamında piyasa müdahalesi, özel müdahale önlemleri, kota planları, yardım planları, pazarlama ve üretime yönelik standartlar ve üçüncü ülkelerle olan ticarete öne çıkan şartlar yer almaktadır.

10.11.2008 tarihinde ise AB Tarım Bakanları, 2003 reformunu gözden geçirmek ve iklim değişikliği, su yönetimi ve biyoenerji gibi yeni sorunlara yönelik olarak OTP'yi modernize etmek, basitleştirmek ve güçlendirmek ve böylece çiftçilerin piyasa sinyallerine

daha iyi cevap vermesini sağlamaya yardımcı olmak amacıyla için ‘‘OTP Sağlık Taraması’’ üzerinde mutabakata varmıştır (Avrupa Komisyonu, 2014a). OTP’nin 1960-2008 yılları arasındaki değişimi aşağıdaki şekilde gsterilmiştir.

şekil 3. OTP Reformlarının içeriği ve OTP’de Değişen ncelikler

Kaynak: (Avrupa Komisyonu Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü, 2011a)

B. 2013 SONRASI OTP REFORMUNUN ORTAYA IKIşI

OTP’nin geçmişi, önemli dönüm noktaları ve reformlar bazında önceki bölümde ele alınmıştır. Bu bölümde ise yeni bir reform ihtiyacını doğuran sebepler ile reform oluşumuna ilişkin çabalar ele alınacaktır.

1. Yeni Reform İhtiyacını Doğuran Sebepler

Küresel kriz ve iklim değişikliğinin etkisiyle, 2013 sonrası OTP reformunun ortaya çıkmasında etkili olan sorunlar; gıda güvenliği, fiyat değişkenliği, çiftçiler arasındaki gelir eşitsizlikleri, doğal kaynaklardaki kıtlık, sera gazı emisyonu, kırsal alanlardaki sorunlar ve OTP’nin yapısal eksiklikleridir. Anılan sorunlar ekonomik, çevresel ve bölgesel olarak sınıflandırılabilir. Ekonomik sorunlar altında ele alınabilecek olan ilk sorun, gıda güvenliğine ilişkin endişelerin artmasıdır. Yeterli ve güvenilir gıdaya erişimin zorlaşmasıyla gıda güvenliği konusu dünya çapında ne çıkan bir konu haline gelmiştir.

Bunun yanında, 2008 Gıda Krizinin beraberinde getirdiği gıda piyasalarındaki değişkenlik ve üretim sistemlerinde çeşitliliğin az olması; tarımın rekabet gücünü zorlaştırıcı ekonomik sorunlar arasındadır. Yine, OTP'nin tarihsel gelişimi kapsamında ele alınmış olan 2003 OTP reformu kapsamında, çiftçilere yapılan doğrudan ödemeler de, Üye Devletlerde ve çiftçiler arasında gelir eşitsizliklerine yol açmıştır. Ayrıca kriz yönetim araçlarının güçsüz kalması da önemli ekonomik sorunlardan biridir. Çevresel sorunlara ilişkin olarak, iklim değişikliği ve doğal kaynakların verimliliğine ilişkin faktörler öne çıkmaktadır. Toprak ve su gibi doğal kaynakların korunmasının zorlaşması, biyoçeşitliliğin azalması ve iklim değişikliğinin etkisiyle tarım kaynakları üzerindeki artan baskı bu kapsamdadır. Buna ek olarak tarım kaynaklı sera gazı emisyonunun azaltılması ihtiyacı da yeni reforma zemin hazırlayan sorunlardandır. Bölgesel sorunlar ise daha çok kırsal kalkınmaya yönelik olan kırsal alanlardaki istihdam ve bölgesel uyum sorunlarıdır. Bölgesel olarak sayılabilecek bir diğer sorun ise; OTP uygulama prosedürlerinin çiftçiler için yeterince anlaşılır olmaması ve bu kapsamdaki bürokratik yüklerin fazla olmasıdır.

Yukarıda belirtilen ekonomik, sosyal ve bölgesel sorunlara ek olarak, 2013 sonrası OTP reformunun ortaya çıkmasında etkili olan güncel gelişmeler; Avrupa 2020 Stratejisi, AB Bütçesi ve Lizbon Anlaşması'dır. Anılan güncel gelişmelerden ilki ve mevcut tezin de konu aldığı, Avrupa 2020 Stratejisi'dir. 2010 yılı Mart ayında açıklanan Avrupa 2020 Stratejisi'nin temel hedefleri istihdam; eğitim; araştırma ve inovasyon; sosyal dışlanma ve yoksulluğun azaltılması ile iklim/enerji olarak belirlenmiştir (Avrupa Komisyonu, 2010a). Bu bağlamda, özellikle tarım ve kırsal kalkınmanın ana unsur olarak öne çıktığı 2013 sonrası OTP reformunda, Avrupa 2020 Stratejisi hedeflerine uyumunun sağlanması gerektiği anlayışı reformu şekillendirmede büyük rol oynamıştır.

2013 sonrası OTP reformunu şekillendiren bir diğer güncel gelişme ise; OTP'nin ağırlığının tartışmalara sebebiyet verecek derecede büyük olduğu AB Bütçesi'dir. Söz konusu politikanın stratejik önemi, AB 2014-2020 Çok Yıllık Mali Çerçeve'de kendisine ayrılan payın (%37,8) büyük olması ile de ilişkilendirilebilir. Bu kapsamda Komisyonun yayımlamış olduğu "Avrupa 2020 Bütçe İncelemesinde" de belirtildiği üzere; "OTP güvenilir ve sağlıklı gıdayı temin etmek, çevreyi korumak ve küçük çiftçilere daha iyi yarar sağlamak için modernize edilecektir. Bu durum 1 Avro'nun birçok hedefe nasıl hizmet edebileceğini ve etmesi gerektiğini gösterecektir" (Avrupa Komisyonu, 2011).

Anılan güncel gelişmelere, Lizbon Anlaşması da eklenebilir. Lizbon Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi ile AB'nin kurumsal yapısı, karar alma süreçleri ve politika yapısındaki değişiklikler, OTP'yi ana hatlarıyla belirlemiştir. Örnek vermek gerekirse, Avrupa Parlamentosu'nun yetkilerinin artması ve "AB Tarım ve Kırsal Kalkınma Komitesi'nin tarım kesiminin ve tarım lobilerinin çıkarlarını savunma" yaklaşımı OTP'yi şekillendirmiştir (Çalışkan, 2012).

2. Yeni Reform Oluşumuna Yönelik Çabalar

2013 sonrası OTP reformu 3 yıllık bir yansıma, tartışma ve yoğun bir müzakere sürecinin sonunda ortaya çıkmıştır. 12 Nisan 2010 tarihinde AB Komisyoneri Dacian Cialoş, tarım alanında çalışan ya da çalışmayan tüm AB vatandaşları ve örgütlerini; OTP'nin geleceği, hedefleri ve prensipleri hakkında görüş bildirmek için toplumsal tartışma platformuna ("public debate") katılım sağlamaya davet etmiştir. Anılan platform, 3 Mart 2010 tarihinde yayımlanan Avrupa 2020 Stratejisi'nin kapsamında, hem stratejinin öncelikleri ve hedefleriyle uyumlu olacak şekilde hem de OTP'nin reform ihtiyacını karşılayacak şekilde tasarlanmıştır.

2013 sonrası OTP reformunun içeriğinin şekillendirilmesinde büyük rol oynayan söz konusu "toplumsal tartışma" platformu, AB Tarım Genel Müdürlüğü'nün (DGAGRI) internet sitesinde özel bir bölüm olarak oluşturulmuş ve sistem üzerinden 3 ay süre ile muhatapların görüşlerine ve cevaplarına açık bırakılmıştır. Halk, ilgili kişiler ile düşünce takımları ve araştırma enstitüleri olmak üzere üç kategoriye ayrılmış olan muhataplar "çiftçiler, çiftçi örgütleri, dernekler, tüketiciler, çeşitli alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları, akademisyenler, düşünce kuruluşları ve araştırma merkezleri"nden oluşmaktadır (Avrupa Birliği Bakanlığı, 2012:7). Söz konusu platformun amacı, AB vatandaşlarına ve ilgili kişilere, OTP'nin geleceği hakkında söz hakkı tanınması yolu ile OTP reformunun şekillendirilmesi için uygun veriyi elde edebilmek ve bu veriyi resmi anlamda karar verici mekanizmalara öneri ve görüş olarak sunmaktır.

Toplumsal tartışma platformunda; OTP'ye neden ihtiyaç duyulduğu, AB vatandaşlarının tarımdan beklentileri, OTP'de neden reforma ihtiyaç duyulduğu ve geleceğin OTP'si için ne gibi araçlara ihtiyaç duyulduğu başlıklı dört temel soruya cevap

aranmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; öncelikle OTP reformuna stratejik bir yaklaşım gerektiği ve OTP'nin AB'de gıda güvenilirliğinin güvence altına alınmasının gerekliliği saptanmıştır. Bunun yanında inovasyon ve araştırmanın da katkısıyla, Avrupa'da potansiyel rekabetçi tarım sektörlerinin aktif pazara doğru yöneltilmesi ile piyasa müdahalesinin modern risk ve kriz yönetimi aracına dönüştürülmesinin yararlı olacağı görüşü öne çıkmıştır. Piyasanın kamu malları ve yararlarının tedarik edilmesi mümkün olamayacağından, kamu tedbirinin piyasa aksaklığını dengelemesi gerektiği ve yenilenen OTP'de kamu malları ve hizmetlerinin ulaştırılması için çiftçilere doğrudan ödeme yapılmasının önemine vurgu yapılmıştır. Ayrıca çevre ve biyoçeşitliliğin korunması, kırsal alanların korunması, kırsal ekonominin sürdürülmesi ve kırsal mesleklerin korunması konuları da toplumsal tartışma sonuçlarında yer almıştır. İklim değişikliğinin azaltılması, başarılı kırsal kalkınma için yeterli kaynakların erişilebilir hale getirilmesi ve OTP'nin iki sütunlu yapısı düşünülerek aralarındaki ilişkinin açıklığa kavuşturulmasının da altı çizilmiştir. Daha eşit bir OTP uygulanması, gıda zinciri boyunca şeffaflığın sağlanması, yerli ve ithal ürünler arasında adil rekabet şartlarının oluşturulması, gelişmekte olan ülkelerin gıda üretim kapasitelerine ve ekonomilerine zarar vermekten kaçınılması ve dünya açlığına karşı savaşılmaması da önemli sonuçlar arasındadır (Avrupa Komisyonu Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü, t.y.).

2010 yılının Nisan ayında muhatapların görüşlerine sunulan toplumsal tartışma platformunu, Komisyonun 18 Kasım 2010 tarihinde yayımlamış olduğu; "2020'ye Doğru OTP: Geleceğin gıda, doğal kaynaklar ve bölgesel sorunlarını karşılama" isimli Bildiri ve ardından 12 Ekim 2011 tarihinde, AB 2020 öncelikleri ile uyumlu yasa tasarıları takip etmiştir. Komisyon, Avrupa Parlamentosu ve Konsey arasındaki yaklaşık iki yıl süren müzakere döneminden sonra; 26 Haziran 2013 tarihinde OTP reformu üzerine bir politik anlaşmaya varılmıştır. 20 Aralık 2013 tarihinde AB Tarım Bakanları Konseyi tarafından benimsenen ve Avrupa Parlamentosu tarafından onay alınan tüzükler: Kırsal Kalkınma (EU) No 1305/2013; Finansman ve Kontroller gibi Yatay Konular (EU) No 1306/2013; Çiftçilere doğrudan ödemeler (EU) No 1307/2013; Piyasa önlemleri (EU) No 1308/2013.

C. 2013 SONRASI OTP REFORMU

1. Yeni Reformun Yapısı

Üye devletler arasındaki ödeme eşitsizliklerinin giderilmesi ve “ desteklerin daha adil, daha yeknesak, daha yeşil ve daha çiftçi odaklı hale getirilmesi” amaçlarıyla 2013 sonrası OTP reformu ortaya çıkarılmıştır (Atılğan G. Ş., 2013). Söz konusu reform, toplumsal tartışma platformunda öne çıkmış olan ve yetkili otoriteler tarafından benimsenmiş olan görüşü güçlendirecek şekilde ve mevcut iki sütunun birbirini tamamlayacak şekilde yapılandırılması üzerine kurulmuştur (Avrupa Komisyonu, 2010b). Anılan sütunlardan birincisi; “Doğrudan Ödemeler” ve “Piyasa Önlemleri”, ikinci sütun ise “Kırsal Kalkınma”dır.

Buna göre yeni reformun yapısı, önceki reformlara göre daha etkili, hedefe yönelik ve tutarlıdır. Mevcut iki sütunun bütünleşik yapısı, politikaya daha holistik bir yaklaşım getirmiştir. Yeni reformda, “Doğrudan Ödemeler” ve “Piyasa Önlemleri”nden oluşan birinci sütunun özel hedeflere yönelik araçları ile Gündem 2000 sonrası “Kırsal Kalkınma” adıyla oluşturulmuş olan ikinci sütunun her bölgeye uyumlu ve gönüllü önlemlerinin bir araya getirilmesi sonucunda, politika amaçlarının daha etkin bir şekilde gerçekleştirilmesine odaklanılmıştır. İlerleyen bölümlerde detaylıca ele alınacak olan reform araçlarından; birinci sütun kapsamındaki bütçelenmesi ve uygulanmasında Üye Devletlere yeni bir esneklik getirilmiştir. 2013 reformunun en belirgin özelliklerinden olan söz konusu esneklik; AB genelinde, tarım çeşitliliğini, tarımsal üretim potansiyelini ve iklimsel, çevresel ve sosyo-ekonomik şartları ve ihtiyaçları kabul etmektedir. Ancak bu esnekliğin etkin bir şekilde uygulanabilmesi, Üye Devletlerin sorumluluklarını yerine getirebilmesine de bağlıdır. Konuya ilişkin bilgi, 2013 yılında Avrupa Komisyonu’nun hazırlamış olduğu “Tarımsal Politika Perspektifleri Özeti”nde şöyle ifade edilmiştir: “Bu esneklik, Avrupa düzeyinde eşit şartlar sağlamayı ve ortak hedeflerin başarılabilmesini garantiye almak için, iyi tanımlanmış bir mevzuatla ve bütçesel limitlerle çevrelenmelidir. Bu bağlamda Üye Devletler, hem idare ve kontroller hem de üreticilere yönelik olası yararlar ve bürokrasi yükleri arasındaki dengeyi bulmak için sorumluluğu paylaşırlar” (Avrupa Komisyonu, 2013a). Bahse konu esneklik için, doğal kısıtı olan alanlara ve küçük çiftçilere yönelik verilen destekler örnek sayılabilir. Ayrıca, OTP’nin ilk sütununun yeni

politika aracı olan “Yeşil Ödemeler”, çevresel kamu yararlarına ilişkin hükümlerin politika kapsamına alınması ile ortaya çıkarılmıştır. Bu bağlamda, kamu ve özel yararların müşterek hükmünü politikanın merkezine koymayı başarabilen 2013 sonrası OTP reformu; çiftçilerin kamuya sundukları hiçbir piyasa değeri olmayan peyzaj, ekilebilir arazi biyoçeşitliliği ve iklim stabilitesi gibi hizmetler için bile ödüllendirilmesi gerektiği anlayışına dayanmaktadır (Avrupa Komisyonu, 2013a). Yeni reform ile varolan bu anlayış politika çerçevesine önemli bir değişikliği ifade etmektedir.

2013 sonrası OTP reformunun karar verme sürecinin diğer reformlardan ayrılan yanı, Avrupa Parlamentosunun ilk defa Konsey ile birlikte ortak yasa koyucu olarak hareket etmesidir. Yeni Reform, AB’nin OTP dâhil birçok politikaya fon sağlayan 2014-2020 Çok Yıllık Finansal Çerçevesi (MFF) kapsamında da tartışmalara sebebiyet vermiştir. Yapılan yoğun müzakereler sonucunda Konsey ve Parlamento, 2013 sonrası OTP reformu için Komisyon tarafından önerilen birçok önemli hedef ve yaklaşımı göz önünde bulundurmuş olsa da önerilen bütçeden daha düşük bir rakam konusunda anlaşmaya varmıştır. Bu kapsamda toplam bütçesi 959 988 Milyon Avro olan 2014-2020 Çok Yıllık Finansal Çerçeve’de, OTP’nin payı 362 787 Milyon Avro ile %37,8 olarak belirlenmiştir (Avrupa Parlamentosu, 2013). Anılan Çerçeve’de OTP’nin payına ilişkin detayları içeren tablo *EK.1*’de sunulmaktadır.

2. Yeni Reformun Hedefleri

2013 sonrası OTP Reformu hedefleri, Komisyon tarafından Avrupa 2020 Stratejisi öncelikleri ve hedefleri ile uyumlu olacak şekilde aşağıdaki gibi belirlemiştir.

a. Tutarlı gıda üretimi

Dünya nüfusunun giderek artması ve küreselleşmenin olumsuz etkisiyle, gıda ihtiyacının önümüzdeki yıllarda daha büyük bir sorun haline gelebileceği gerçeği, AB’nin geleceğe ilişkin belirlediği tarım politikasında etkili olmuştur. Bu kapsamda sadece kendi içerisinde değil dünya çapında da gıda ihtiyacının karşılanmasına katkı sağlayabilecek olan AB, 2013 sonrası OTP reformunda “Tutarlı gıda üretimi”ni öncelikli alan olarak belirlemiştir.

“Tutarlı gıda üretimi” başta AB vatandaşları olmak üzere tüm dünyaya, kaliteli, besleyici, çeşitli ve yeterli miktarda güvenli gıda temin etmeyi hedeflemektedir ve bu kapsamda çiftçilerin tüketicilere sundukları ürünlerde, gıda güvenilirliği, bitki sağlığı, hayvan sağlığı ve refahı ve çevre standartlarına uyma zorunluluğu mevcuttur. Dolayısıyla, tarım sektörü, anılan özelliklerdeki tutarlı gıdayı sağlayabilmek için oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda, gerçekleştirilen faaliyetler ve uygulanan standartlar yeni reformun alt hedeflerinden olan gıda güvenliğini sağlayarak, gıda zincirinde tarımın değer payını ve tarım sektörünün rekabet gücünün arttıracaktır.

Bilindiği üzere, tarım sektörü, AB ekonomisinde ve ticaretinde mühim bir rol üstlenen gıda endüstrisinin rekabet gücü için, oldukça önemli bir yere sahiptir. Dünya ekonomisinin daha bütünleşik hale gelmesi ve ticaret sistemindeki liberalizasyonun artırılması ile, AB tarımı daha rekabetçi bir ortamın içerisinde kalmıştır. İlerleyen yıllarda daha da artması beklenen bu rekabet, AB çiftçileri için zorluklar getirirse de AB gıda ihracatçıları için bir fırsat sunmaktadır. Çünkü tarımdaki verimlilik, çeşitlilik ve rekabet gücü, öncelikli olarak gıda sektörüne ve akabinde AB ekonomisine olumlu katkı sağlayacaktır.

Özellikle 2008 Gıda Krizi’yle birlikte belirginleşmiş olan tarımsal piyasalardaki belirsizlik ve fiyat değişkenliği de rekabetçiliği zorlaştıran faktörlerdir. Yeni reform; fiyat ve gelir değişkenliğinin ve doğal risklerin diğer sektörlerle göre daha belirgin olduğu ve karlılık seviyesinin daha düşük olduğu tarım sektöründe, çiftçilik gelirlerine katkıda bulunmak ve çiftçilik gelir değişkenliğinin sınırlandırılmasını hedeflemektedir. Ayrıca belirli doğal kısıtı olan alanların terkedilme riski olması sebebiyle, bu alanlardaki üretim zorluklarının kompanse edilmesi de yeni reformun alt hedefleri arasındadır.

b. Doğal kaynakların ve iklim etkisinin sürdürülebilir yönetimi

Tarım ve ormancılık; peyzaj gibi kamu mallarının elde edilmesi, ekilebilir arazilerdeki biyoçeşitliliğin ve iklim dengesinin sağlanması ve sel, kuraklık ve yangın gibi doğal afetlere karşı daha dirençli olunması konularında büyük rol üstlenmiştir. Fakat bazı çiftçilik uygulamaları da, toprak tükenmesi, susuzluk, kirlilik, biyoçeşitliliğin ve vahşi yaşam habitatlarının kaybolması gibi sonuçları da beraberinde getirebilmektedir. Her ne

kadar, tarımdan kaynaklanan sera gazı emisyonu, 1990'lı yıllara göre %20 azalmış olsa da (Avrupa Komisyonu, 2010b); AB enerji ve iklim gündemindeki gerekliliklerin yerine getirilebilmesi tarımın olumlu katkısına bağlıdır. İklim değişikliğine karşı en hassas sektör olan tarım sektöründe, iklim değişikliği etkisini azaltma ve uyumlulaştırma eylemlerinin izlenmesi hedeflenmiştir. Bu yolla, tarımın iklim değişikliğine karşı cevap vermesi ve iklim değişikliğinin negatif etkilerinin azaltılması amaçlanmıştır.

Doğal kaynakların ve iklim etkisinin sürdürülebilir yönetimi adlı bu hedef, çevre ve iklim değişikliği konularına; inovasyona dayalı sera gazı emisyonunun azaltımı ve üretim verimliliği önlemleri (enerji verimliliği, biyokütle ve yenilenebilir enerji üretimi, karbon depolanması ve topraktaki karbonun korunması) yoluyla olumlu katkı sağlamaktadır. Bu kapsamda tarım sektöründe sürdürülebilir üretim uygulamalarının garantilenmesine ek olarak biyoekonomi kapsamında yeni teknoloji, ürün ve üretim modellerin geliştirilmesini içeren inovasyon yoluyla yeşil büyümenin geliştirilmesi de hedeflenmektedir.

Ayrıca yeni reform kapsamında, çevresel kamu yararlarına ilişkin hükümler için de bir alt hedef mevcuttur. Normal piyasa şartlarında, kamu yararlarının topluma kazandırılması herhangi bir ödüllendirmeye tabii değilken, yeni reform ile peyzaj gibi tarım yoluyla elde edilen kamu yararlarına ilişkin hükümler pekiştirilerek, anılan yararları sağlayanlara ödeme yapılması (ödüllendirme olarak) öngörülmüştür.

c. Dengeli bölgesel kalkınma

Çok sayıda kırsal alan, sosyoekonomik yapının çeşitlenmesi sebebiyle tarım dışı etmenlere bağlı hale gelmiştir. Fakat AB'nin çoğu yerinde, tarım halen kırsal ekonominin temelini oluşturmaktadır. Çoğu kırsal alanın canlılığı ve potansiyeli, özellikle genç çiftçileri cezbeden rekabetçi ve dinamik bir tarım sektörünün varlığı ile yakından ilişkilidir. Bu kapsamda, kırsal istihdamın desteklenmesi ve yerel piyasanın geliştirilmesi hedefleri, yeni reform ile ön plana çıkmıştır. Kırsal alanlarda, gıda üretimi, turizm ve ticaret ile bağlantılı ilave ekonomik aktivitelerin oluşturulmasında, tarım önemli bir rol oynamaktadır. Yerel aktörlerin potansiyellerini açığa çıkarmak ve ilave yerel kaynakların kullanımını optimize etmek için; kırsal ekonominin geliştirilmesi ve çeşitliliğin teşvik edilmesi dengeli bölgesel kalkınma hedefine yöneliktir. Yeni reform kapsamında,

Avrupa'daki heterojen çiftlik yapıları ve üretim sistemlerinin kırsal bölgelerin çekiciliğine katkıda bulunduğu teşhis edilerek çiftçilik sistemlerinde yapısal çeşitliliğe izin verilmesi ve küçük çiftliklerdeki koşulların iyileştirilmesi de hedeflenmiştir. Reformun bir diğer alt hedefi olan kırsal alanlarda sosyal dokunun korunması ise, birçok bölgede yerel geleneklerin ve sosyal kimliğin temelini, tarımın oluşturduğu gerçeğine dayanılarak oluşturulmuştur (Avrupa Komisyonu, 2010b).

3. Yeni Reform Kapsamında OTP Araçları

Üye devletler arasındaki ödeme eşitsizlikleri sorununun giderilmesi için, yeni reformla birlikte yeni politika araçları da getirilmiştir. Birinci sütun kapsamındaki; “Doğrudan Ödemeler” ve “Piyasa Önlemleri” ile ikinci sütun kapsamındaki “Kırsal Kalkınma” adlı politika alanlarına ilişkin yeni politika araçları geliştirilmiştir.

a. (1). Doğrudan Ödemeler

2013 sonrası OTP reformunun doğrudan ödemelere getirdiği yeniliğin anlaşılabilir olması için, öncelikle Tek Ödeme Planı (SPS) ve Tek Alan Ödeme Planı'na (SAPS) ilişkin bilgi verilmesi uygun olacaktır.

2003 OTP reformunun getirdiği Tek Ödeme Planı (SPS) adlı doğrudan destek sistemi, çiftçilere üretimden bağımsız doğrudan gelir sağlamayı ve çiftçilerin piyasa sinyallerine cevap verecek şekilde üretmesini hedeflemektedir (Avrupa Komisyonu - DGAGRI, 2009a). Anılan sistem 2005 yılında yürürlüğe girmiş olup, sistem kapsamındaki “üretimden bağımsızlaştırma”, “çapraz uyum” ve “modülasyon” adlı üç temel kavram, “OTP'nin tarihçesi” bölümünde detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Tek Ödeme Planı çerçevesinde, Üye Devletlere verilecek ödemeler için üç adet model belirlenmiştir. Bunlardan ilki olan “tarihi model” kapsamında, çiftçi bireysel olarak, referans süre boyunca hektar başına değişen miktarda destek almıştır. İkincisi olan “bölgesel model” kapsamında, Üye Devlet, bölgesel/ülkesel bazda hektar başına sabit ödeme almıştır. Üçüncü model olan “karma model” ise iki modelin karışımı olup gerektiği yerde durağan gerektiği yerde dinamik olabilmektedir. Ancak bu durum, “özellikle bölgesel modeli uygulayan ülkeler ve çiftçiler aleyhine bir dengesizlik” ortaya çıkarmış olup, desteklerin

hektar bazında verilmesi “küçük çiftçilerin yeterli ödeme alamamasına” sebep olmuştur (Atılgan G. Ş., 2013). Yine aynı dönemde bireysel bazda alınan destekler ise; yeni üye devletler açısından dezavantajlı bir durumu beraberinde getirmiştir.

Eski üye devletler Tek Ödeme Planı’na devam ederken, 2004 ve 2007 yıllarında AB üyesi olan devletlere, geçici ve basitleştirilmiş gelir destek planı olarak Tek Alan Ödeme Planı (SAPS) sunulmuştur. Bu kapsamda, yeni üye devletlerin üye olmadan önceki destekleri -birkaç istisna haricinde (tamamlayıcı ulusal doğrudan ödemeler)- Tek Alan Ödeme Planı ile değiştirilmiş olup, anılan Plan Tek Ödeme Planına göre daha basittir (Avrupa Komisyonu - DGAGRI, 2009b). Tek Alan Ödeme Planı’nın, 2008 Sağlık Taraması sonrasında 2013 yılı sonuna kadar uygulamada kalması planlanmıştır. Buna ek olarak eğer Üye Devlet 2014 yılında halen Tek Alan Ödeme Planını uygulamayı seçmiş ise, kendisinin en geç 31.12.2020 tarihine kadar Tek Alan Ödeme Planı şeklinde Temel Ödeme Planı desteğini vermesi uygun değerlendirilmiştir (Coturni (from DGAGRI), 2013).

2013 sonrası OTP reformu kapsamında doğrudan ödemeler, tüm üye devletlerdeki çiftçilerin AB genelindeki doğrudan ödemelerden minimum ortalama düzeyde pay almasını garanti ederek, üye devletlerin kazanım ve kayıplarının dengelenmesi sistemine dayanmaktadır (Avrupa Komisyonu, 2010b). Bu sistemde esas amaç; kamu yararları hükümlerine ilişkin olarak doğrudan ödemelerin rolünü güçlendirmenin yanı sıra üye devletler arasında ve çiftçiler arasında daha eşit bir dağılımı sağlamaktır. Doğrudan ödemeler, üretimden bağımsız bir şekilde, çiftçiler için temel bir gelir desteği oluşturan güvenlik ağı mekanizması olup zorunlu ve gönüllü olmak üzere iki bölümde incelenebilir.

Zorunlu planlar; “Temel Ödeme”, “Yeşil Ödeme” ve “Genç Çiftçiler için Ödeme” desteklerinden oluşmaktadır. Temel Ödeme Planı kapsamındaki doğrudan ödemeler, uygulamanın ilk yılında çiftçilere tahsis edilir ve her yıl yenilenir (Avrupa Komisyonu - DGAGRI, 2015). Anılan plan Üye Devletlerdeki çiftçilere, elverişli tarımsal alana ek olarak çapraz uyum kriterlerinin yerine getirilmesi karşılığında, tek tip düzeyde zorunlu ödeme desteğini sunmaktadır. Temel Ödeme Planı için uygunluk, adı anılan diğer doğrudan ödemeleri alabilmesi için çiftçilere bir ön şart koşmaktadır. İkinci zorunlu plan olan Yeşil Ödeme Planı; iklimsel ve çevresel hedeflere yönelik olarak, çapraz uyum

kriterlerinin ötesinde daha kapsamlı ve tarımla ilgili çevresel eylem planlarını içerir. Üye Devlet kendi ulusal ödeme zarfının %30'unu bu plana ayırmak zorundadır. Ayrıca söz konusu plan kapsamında üç adet unsur bulunmaktadır. Bunlardan ilki kalıcı otlakların (çayır) korunmasıdır. İkinci yeşillendirme unsuru ise ürün çeşitliliği olup, çiftçi bu kapsamda arazisinin büyüklüğüne göre ürün çeşitliliğini arttırmak zorundadır. Örneğin arazi 10 hektardan büyük ise çiftçi en az iki ürün yetiştirmek zorundadır. Yeşil Ödeme Planı kapsamındaki üçüncü unsur ise; toplam işletme arazisinin en az %5'inde ekolojik odak alanlarını muhafaza etmesidir (Avrupa Komisyonu, 2013b). Zorunlu planlardan üçüncüsü olan Genç Çiftçi Ödeme Planı ise, sektöre giriş konusunda ikinci sütun kapsamında bulunan genç çiftçilere sunulan başlangıç yardımının tamamlayıcı bir unsuru olarak, doğrudan ödemelerden (birinci sütundan) ek yardım alma fırsatını sunar.

Gönüllü planlar ise; üretimle bağlantılı destekler (belirli tarım ürünlerinin teşviki ve belirli bölgelerde potansiyel hassasiyete sahip sektörleri korumak için); küçük çiftçilere yapılan destekler (daha esnek çapraz uyum kuralları getirerek, bürokratik yüklerini hafifletmek için), yeniden dağıtım destekleri (çiftliklerin ilk hektarlarına yansıtılabilen ve küçük-orta ve büyük çiftliklere daha odaklı bir şekilde destek sağlamak için) ve doğal kısıtı olan alanlara yapılan destekler (spesifik bölgesel ve çevresel hedeflere katkı sağlamak ve biyoçeşitliliğin korunması için) olarak belirlenmiştir.

Konuya ilişkin olarak, Tablo 1'de, doğrudan ödemeleri oluşturan destekler paylarıyla birlikte verilmiştir:

Tablo 1. Doğrudan Ödemelerin yeni tasarımı (doğrudan ödeme zarfının payı)

Çapraz Uyum	**Üretimle Bağlantılı Destek	**Doğal Kısıt Desteği	VEYA ↑	**Küçük Çiftçi Planı %10'a kadar maksimum 1250 Avro Basitleştirilmiş
	%10 veya %15'e kadar	%5'e kadar		
	**Yeniden Dağıtım Ödemesi			
	<ul style="list-style-type: none"> - %30'a kadar - Maksimum ortalama doğrudan ödemelerin %65'i kadar (ilk ha) 			
	*Genç Çiftçi Ödeme Planı			
	<ul style="list-style-type: none"> - %2'ye kadar - +%25 ödeme (en fazla 5 yıl) 			
	*Yeşil Ödeme Planı			
	<ul style="list-style-type: none"> - Zorunlu ödemeler (%30) - Yeşillendirme unsurları 			
	*Temel Ödeme Planı			
	<ul style="list-style-type: none"> - Sabit bir yüzdesi yoktur - 150.000 Avronun üstünde %5 oranında azalma 			

* Zorunlu   ** Gönüllü

Kaynak: (Avrupa Komisyonu, 2013a)

a. (2). Piyasa Önlemleri

2013 sonrası OTP reformunun birinci sütununu altındaki piyasa önlemleri “... genel itibariyle kamu müdahalesi araçlarının iyice azaltılarak bir yandan piyasaya yönelimi ve rekabetçiliğin arttırılmasını, diğer yandan ise çiftçileri öngörülemeyen piyasa dalgalanmalarından korumayı amaçlayan kriz yönetim araçlarının devreye sokulmasını” hedeflemektedir (Atılğan G. Ş., 2013). Önceki reformların da hedefi olan; AB tarımının piyasa yönelimini geliştirmek, yani gerekli politika araçlarını kullanmak yoluyla çiftçilerin üretim kararlarını piyasa sinyallerine göre belirlemelerini sağlamak hedefi, 2013 sonrası OTP reformunda da devam etmiştir. Bu kapsamda piyasa mekanizmalarında kotaların kaldırılması planlanmış olup (süt kotalarının 2015’te, şeker kotalarının ise 2017’de kaldırılması gibi), piyasa bozulmalarına karşı daha etkili önlemler alınmıştır.

Yeni reformda, piyasa araçlarının piyasa güvenlik ağıları olarak kullanılması planlanmış olup, “piyasa müdahalesi hedefli bir güvenlik ağıdır” anlayışı hâkimdir (Avrupa Komisyonu Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü, 2011b). Bir başka deyişle, iklim koşullarına bağlılık ve arz-talep arasındaki dengesizlik gibi belirsizliklerin kaçınılmaz olduğu tarım sektöründe; çiftçilerin istikrarını garanti altına almada çok önemli bir role sahip olan kamu sektörünün; piyasa müdahalesini yalnızca gerçek bir kriz anında uygulaması reformun yeni amaçlarından (Avrupa Komisyonu Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü, 2011a). Bahse konu olası kriz anında krizleri finanse etmek için; doğrudan ödemelerden yapılan kesintiler ve çiftçilere yapılan geri ödemelerin kullanılmayan miktarları ile oluşturulmuş olan “yıllık 400 milyon Avro’luk bir Kriz Rezervi” kurulmuştur (Avrupa Komisyonu, 2013a).

Ayrıca 2013 sonrası OTP reformu araçlarından piyasa önlemleri yoluyla; gıda zinciri işleyişine daha global bir yaklaşım getirmek ve gıda tedarik zincirini geliştirmek de hedeflenmiştir. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse; gıda zincirinde etkin olan tüm ekonomik araçlara piyasa sinyallerinin ulaşmasını engelleyen fiyat şeffaflığının eksikliği, sistemin işleyişine olumsuz yönde etkilediği için ve zincirde “fiyat geçişi, pazarlık gücü ve şeffaflıkla ilgili problemler” bulunduğu için; çiftçilerin gıda zincirinde yarattığı katma değeri arttırmak çok önemli bir amaç haline gelmiştir (Avrupa Komisyonu Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü, 2011b). Bunun yanı sıra, çiftçilerin gıda zincirindeki

etkinliklerini arttırmak için de arz sözleşmeleri, örgütlenmenin arttırılması (tanıma kriterlerinin genişletilmesi yoluyla) gibi önlemler de getirilmiştir (Atılgan Ş. G., 2015).

b. Kırsal Kalkınma

2013 sonrası OTP'nin ikinci sütununu oluşturan kırsal kalkınma politikası; anılan reformla birlikte 20 Aralık 2013 tarihinde yayımlanan Kırsal Kalkınma Tüzüğü (1305/2013) kapsamında şekillenmiştir. Kırsal kalkınma reformu, 2013 sonrası reform sürecinin entegre bir parçasını oluşturarak, kırsal alanlarda karşılaşılan zorluklarla başa çıkmaya ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlar. 2014-2020 Kırsal Kalkınma Programının öncelikleri ve öncelikler dâhilinde odaklanılan alanlar; Avrupa 2020 öncelikleriyle uyumlu olacak şekilde belirlenmiş olup aşağıda sunulmaktadır (Avrupa Komisyonu Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü, 2013):

1. Tarım, ormancılık ve kırsal alanlarda bilgi transferi ve inovasyonu geliştirmek
Bu önceliğe yönelik olarak; kırsal alanlarda inovasyon, işbirliği ve bilgi temelli kalkınmanın geliştirilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca çevresel yönetim ve performansın geliştirilmesi amacıyla tarım, gıda üretimi ve ormancılık ile araştırma ve inovasyon arasındaki bağın güçlendirilmesine ek olarak, tarım ve ormancılık sektörlerinde yaşam boyu öğrenme ve meslek içi eğitimlerinin desteklenmesi hedeflenmiştir.

2. Tüm bölgelerdeki tarımın her tipinde çiftliklerin varlığını sürdürmek ve rekabet gücünü geliştirmek ile inovatif çiftlik teknolojilerini ve ormanların sürdürülebilir yönetimini teşvik etmek
Bu önceliğe yönelik olarak hedeflenen; tüm çiftliklerin ekonomik performansının geliştirilmesi ve çiftlik modernizasyonunun ve tarımsal çeşitliliğin sağlanmasıdır. Ayrıca, yetenekli çiftçilerin tarım sektörüne girişlerinin kolaylaştırılması da söz konusu öncelik kapsamındadır.

3. Tarımsal ürünlerin üretimi ve pazarlaması, hayvan refahı ve tarımda risk yönetimi alanlarında gıda zinciri örgütlerinin teşvik edilmesi
Söz konusu önceliğin hedefleri; birincil üreticileri tarım-gıda zincirine daha iyi entegre ederek onların rekabet gücünü arttırmaktır. Anılan hedefin ise, kalite programlarının

uygulanması, tarımsal ürünlerin değer payının arttırılması, üretici örgütlerinin teşvik edilmesi ve yerel piyasaya yönelik teşviklerin uygulanması yolları ile gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Aynı zamanda çiftlik risk önleme ve yönetiminin desteklenmesi de bu önceliğin hedeflerindedir.

4. Tarım ve ormancılıkla ilgili ekosistemlerin korunması ve geliştirilmesi

Bahse konu önceliğin hedeflerinden biri; Natura 2000 alanları, doğal kısıtlı alanlar ve yüksek doğa değeri olan tarım alanları da dâhil olmak üzere; biyoçeşitliliğin korunması ve geliştirilmesidir. Bunun yanında su, pestisit ve toprak yönetiminin geliştirilmesi ile toprak erozyonunun önlenmesi de öncelik kapsamında yer almaktadır.

5. Kaynak verimliliğinin teşvik edilmesi ve tarım, gıda ve ormancılık sektörlerinde düşük karbonlu ve iklim değişikliğine karşı dayanıklı bir ekonomiye geçişin desteklenmesi

Söz konusu öncelik; suyun tarımda kullanım verimliliğinin arttırılması, tarımda ve gıda üretiminde enerji kullanımı verimliliğinin arttırılması hedeflerini barındırmaktadır. Ayrıca biyoekonomi amaçlarına yönelik; yenilenebilir enerji kaynaklarının teminini ve kullanımını kolaylaştırmayı ve tarımda sera gazı emisyonlarının azaltılmasını da hedefler.

6. Kırsal alanlarda sosyal içermeyi, yoksulluğu azaltmayı ve ekonomik kalkınmayı teşvik etmek

Bu önceliğe yönelik olarak; küçük işletmelerin oluşturulması ve geliştirilmesi, istihdam yaratılması ve çeşitliliğin teşvik edilmesi hedeflenir. Ayrıca kırsal alanlarda yerel kalkınmanın geliştirilmesi ve kaliteli bilgiye ve iletişim teknolojilerine erişim ve kullanımının geliştirilmesi de bu öncelik kapsamındadır.

Yukarıda belirtilen öncelikler kapsamında, Kırsal Kalkınma politikasında desteklenmesi öngörülen önlemler aşağıda sunulmaktadır:

- Bilgi transferi, bilgi eylemleri ve danışma hizmetleri
- Promosyon ve bilgilendirme kampanyaları da dâhil olmak üzere kaliteli ürün planları
- Genç çiftçiler için daha yüksek yardım yoğunluğunu içeren fiziki varlıklara yönelik yatırımlar, kolektif ve entegre yatırımlar,

- Küçük çiftçiler, genç çiftçiler ve küçük işletmeler için genişletilmiş destekleri kapsayan çiftlik ve iş geliştirme (KOBİ'ler)
- Orman alanını büyütme ve geliştirme
- Üretici örgütlerinin kurulması için destek
- Tarım-çevre-iklim ödemeleri ve organik tarım
- Natura 2000 ve Su Çerçeve Direktifi ödemeleri
- Hayvan refahı
- Ürün, Hayvan ve Bitki Sigortası
- Hayvan, Bitki Hastalıkları, Pestisitler ve Çevresel Felaketlere Yönelik Ortak Fonlar
- Doğal veya özel kısıtlı alanlara yönelik yatırımlar
- İşbirliğine yönelik pilot projeler de dahil olmak üzere iyi yapılandırılmış önlemler, kısa tedarik zinciri, yerel promosyon
- Yeni risk yönetim araçları (Sigorta ve ortak fonlar)
- AB fonları üzerinden güçlendirilmiş "LEADER" yaklaşımı (Kırsal ekonomi ve kalkınma eylemleri arasındaki bağlantı)

Üye ülkelerin, yukarıda anılan önlemler listesini baz alarak çok yıllık ulusal programlarını belirlemeleri öngörülmüştür. Yani önceden eksenler olarak sınıflandırılan önlemlerin, hangisini ve nasıl kullanılacağı, üye ülkelerin kendi inisiyatifine (kendi kırsal alanlarının ihtiyaçlarına göre belirlenmesi) bırakılmış olup kırsal kalkınma önceliklerinin başarılabilmesi bu sisteme dayandırılmıştır (Perkin, 2014). Ayrıca kırsal kalkınma kapsamında üye ülkeler, AB bütçesi içindeki kendi kırsal kalkınma fonlarının en az %30'unu arazi yönetimine karşı alınan belirli önlemlere, iklim değişikliğine karşı mücadele ve en az %5'ini LEADER yaklaşımına harcamak zorundadırlar.

III. YENİ REFORMUN AVRUPA 2020 STRATEJİSİNE OLAN KATKISI

Önceki bölümlerde birbirinden bağımsız iki kavram olarak incelenen “Avrupa 2020 Stratejisi” ve “2013 Sonrası OTP” bu bölümde birbiriyle bağlantılı olarak değerlendirilerek söz konusu politika hedeflerinin strateji önceliklerine hangi yönlerden katkı sağladığı analiz edilecektir.

AB'nin yeni finansal çerçevesi ve Avrupa 2020 stratejisinin öncelikleri olan akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme, Avrupa tarımının gelecek vizyonunu belirlemek ve buna göre OTP kapsamında yeni bir reform yolu çizmek için önemli bir fırsat sunmaktadır. 2009 yılında Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) yayımlanmış olduğu raporda; 2050 yılına kadar dünya nüfusunun 9.1 milyara ulaşacağı ve bu artışın neredeyse tamamının gelişmiş ülkelerde olacağı, ayrıca şehirleşmenin de artması (dünya nüfusunun %70'inin şehirde yaşayacak olması) ile gıda üretiminin de %70 oranında artması gerektiği ifade edilmiştir. Söz konusu gıda artışının gerekli yatırımlar ve etkin politikalar ile sağlanması ve aynı zamanda gıda güvenliğinin de başarılabilmesi için özellikle kırsal alanlarda yoksullukla mücadele ve etkili güvenlik ağı programlarının uygulanması ile mümkün olabileceği vurgulanmıştır (FAO, 2009).

3 Mart 2010 tarihinde Komisyon'un hazırlanmış olduğu Avrupa 2020 Stratejisi Bildirisinde belirlenen öncelik ve hedefler, OTP'de de kapsamlı bir yeniliğe geçiş için bir yol haritası sunmuştur. Bu çerçevede, 2010 yılı başlarında AB'de başlatılan toplumsal tartışma platformu ile OTP alanında karşı karşıya kalınan sorunlar gözler önüne serilmiş olup, yeni bir reform ihtiyacının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu yüzden OTP'yi “daha verimli, etkili ve basit, sosyal endişelere cevap veren ve diğer AB politikası hedefleri ile uyumlu” bir politika şekline getirmek için politika araçlarını yeniden tasarlamak Komisyon'un bir sonraki hedefi olmuştur (Avrupa Komisyonu, t.y.).

Komisyonun, “2020'ye doğru OTP: Geleceğin gıda, doğal kaynaklar ve bölgesel sorunlarını karşılamak” adlı Bildirinin hazırlık aşamasında, toplumsal tartışma

platformundan elde edilen veriler de göz önünde bulundurulmuştur. Yeni reform, Konsey tarafından arka arkaya dört Başkanlık süresince değerlendirilmiştir. Bunun yanında Avrupa Parlamentosu “2013 sonrası OTP” ve “2013 sonrası OTP reformunun Avrupa 2020 Stratejisi ile olan ilişkisi” üzerine kendi inisiyatif raporunu hazırlamıştır ve Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi ile Bölgeler Komitesi de pozisyon belgelerini hazırlamışlardır (Avrupa Komisyonu, 2010b).

AB 2020 stratejisindeki yol haritasında OTP açık bir etkiye sahip değilmiş gibi görünse de; daha kaliteli ve güvenilir ham maddelerin üretimi açısından büyük önem arz eden Avrupa tarım sektörü, sadece gıda sektörünü değil gıda dışı sektörleri de ekonomik açıdan etkilemektedir. Avrupa ekonomisinde ve toplumunun ayrılmaz parçası olan Avrupa tarımında oluşabilecek en ufak bir aksaklık; doğrudan ve dolaylı olarak GSYH ve istihdamda kayıplara neden olabilmektedir. Bunun yanında, turizmden yerel ve kamu hizmetlerine erişime kadar kırsal faaliyetlerin kötü yönde etkilenmesine ve nihayet kırsaldan kente göçlerin artması ile de çevresel ve sosyal problemlerin ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Bu kapsamda 2013 sonrası OTP reformu, rekabetçiliğin arttırılmasını teşvik etmek, vergi mükellefi kaynakların daha verimli kullanımını sağlamak ve Avrupa vatandaşlarının beklentisi olan etkili kamu politikasını uygulamak için yapılandırılmıştır. Gıda güvenliği, çevre, iklim değişikliği ve sosyal ve bölgesel denge konularının özellikle mercek altına alındığı anılan reformda amaç, Avrupa kırsalı için Avrupa 2020’nin öncelikleri olan daha akıllı, daha sürdürülebilir ve daha kapsayıcı bir büyümeyi sağlamaktır. Bunu başarabilmek için 2013 sonrası OTP; “daha yeşil ve desteklerin daha eşit dağıtıldığı bir ilk sütun (doğrudan ödemeler ve piyasa önlemleri) ile daha çok rekabetçilik, inovasyon, iklim değişikliği ve çevre konularına odaklanmış olan ikinci sütundan (kırsal kalkınma)” oluşmaktadır (Avrupa Komisyonu, 2010b). Bu durum, AB tarımı için özellikle yeni üyelerdeki gizli üretkenlik potansiyelini ortaya çıkararak Avrupa 2020 hedeflerine ulaşmayı da kolaylaştırmaktadır.

Avrupa 2020 stratejisi hedeflerine ulaşabilmek için tarımın ve çiftçiliğin önemi, Avrupa’nın gelecek ekonomik modeli de göz önünde bulundurularak, daha yüksek seviyelerde farkındalık yaratmıştır. Bu kapsamda, AB’nin başrol oyuncularını da söz konusu politikanın AB 2020’ye olan katkısının altını çizmektedirler. Örneğin OTP’nin ve tarımın başlıca savunucularından olan Fransa, 2013 sonrası OTP reformunun hedeflerinden olan

gıda güvenliği, kırsal denge ve iklim değişikliğiyle mücadele konularını, kendi başlıca hedefleri olarak belirleyerek AB'nin geleceğine ilişkin OTP'nin öneminin altını çizmiştir (Poux, 2009). Diğer bir örnek ise; İspanya'nın 2010 yılının birinci dönemindeki AB Konsey Başkanlığı süresince, 2020 Stratejisinin hedefleri ve 2013 sonrası OTP alanında aktif olarak çalışmış olduğunun da bir göstergesi sayılan ve ilerleyen paragraflarda değerlendirilecek olan seminer raporundan da anlaşılabilir.

İspanya'nın 2010 Haziran ayında AB Başkanlığı sırasında Madrid'de Notre Europe (Fransa) ve Real Instituto Elcano'nun (İspanya) ortaklaşa organize ettikleri "Akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı ekonomi: Tarımın Avrupa 2020 Stratejisine olan katkısını arttırmak için OTP nasıl yenilenmelidir?" adlı seminerde; Avrupa 2020 stratejisinin uygulanabilirliği için 2013 sonrası OTP reformunun katkılarının neden göz ardı edilemez olduğu ve bu katkıların nasıl güçlendirilebileceği hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Bahse konu seminerde, yeni reformun hedeflerinin aslında Avrupa 2020 stratejisi hedefleri içerisinde gizlenmiş birer yol haritası olduğu kanaati, özellikle İspanyalı bürokrat ve konu uzmanları tarafından verilen beyanatlarla desteklenmiştir. Buna ek olarak anılan seminerin önemi, 2010 Haziran ayında Merida'da gerçekleştirilen "Tarım Bakanları Gayri Resmî Toplantısı"nda gündeme getirilmiştir (The Institute for European Environmental Policy, 2010). Aynı toplantıda görevi yeni devralan Komisyoner Dacian CIALOŞ'un, İspanya'nın dönem başkanlığı süresince tarım alanında verdiği çabaların ve derin bilgi birikiminin AB için çok değerli olduğuna değinmesi de söz konusu seminer çıktılarının önemini ifade etmektedir (Cioloş, 2010).

Ayrıca 17 Haziran 2010 tarihli Konsey kararlarında tüm üye devlet başkanlarının hemfikir olduğu "OTP ve uyum politikası da dahil olmak üzere tüm ortak politikaların stratejiyi desteklemesi gerekmektedir. Adil rekabet şartlarını sağlayarak, kırsal alanlardaki büyüme ve istihdam potansiyeli göz önünde bulundurulduğu takdirde; sürdürülebilir, üretken ve rekabetçi bir tarım sektörü yeni stratejiye önemli bir katkı sağlayacaktır" kararı, yeni reformunun Avrupa 2020 Stratejisine sağlayabileceği katkıyı işaret etmektedir (Avrupa Zirvesi, 2010). Söz konusu katkı ve "2013 Sonrası OTP Reformu"nun "Avrupa 2020" ile bağlantısı arka sayfada sunulmaktadır.

Şekil 4. 2014-2020 Kırsal Kalkınma: Kırsal Kalkınma Politikasına Yönelik Mantıksal Çerçeve

Kaynak: (Avrupa Komisyonu Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü, 2013)

Şekil 4 özetlenecek olursa; bilgi ve inovasyona dayalı bir kırsal kalkınma politikası ile çevreye duyarlılığı, kaynak verimliliğini ve tarımın rekabet gücünü arttırıcı alt hedefler, entegre bir şekilde uygulandığı zaman 2013 sonrası OTP reformu hedefleri gerçekleştirilmiş olur ve yeşil büyüme sağlanmış olur. Bunun da ötesinde daha büyük bir çerçevede bakıldığında ise temel amaç tüm anılan alt hedefleri de içeren Avrupa 2020 Stratejisi önceliklerine katkı sağlamaktadır.

A. AVRUPA 2020 ÖNCELİKLERİ IŞIĞINDA 2013 SONRASI OTP

1. Akıllı Büyüme Kapsamında 2013 Sonrası OTP

Globalleşen dünya, önümüzdeki otuz-kırk yıl içinde ciddi bir gıda kıtlığına bağlı yaşam mücadelesi sorunu ile baş başa kalacaktır. Bu kapsamda, kaynakların optimum şekilde kullanılarak elde edilen ürün verimliliğinin artırılması çok önemlidir. Fakat verimin artırılması demek, çevreye zarar veren sera gazlarının salınımının artması ve biyoçeşitliliğin zayıflaması gibi sonuçlara yol açan, ekili alanların bilinçsizce artırılması demek değildir. Bu çerçevede, uydu ile coğrafi izleme gibi yeni teknolojilerin ve hassas tarımın (precision agriculture) kullanılabilmesi yolları ile tarımın çevreye olan etkisi kontrol altına alınırken, Avrupa'nın üretim miktarının optimize edilmesi sağlanır. Bu bağlamda, çevreci teknoloji ve inovatif çözümlerin yardımıyla artırılacak olan ürün verimliliği ve düşürülecek olan karbon miktarı; Avrupa 2020'nin akıllı büyüme hedefine yönelik faaliyetlerdendir.

2013 sonrası OTP ile Avrupa 2020 stratejisi arasındaki bağlantıya daha spesifik bir yaklaşım getirmek gerekirse; 2020 stratejisinin akıllı büyüme hedefi altındaki “İnovasyon Birliği” girişimi bu kapsamda incelenmelidir. İnovasyon birliği adlı girişimin temelini oluşturan AR-GE ve inovasyon, her alanda olduğu gibi tarım politikasında da büyük öneme sahiptir. Bu ikilinin iklim değişikliği, çevre, kaynak verimliliği gibi Avrupa'da tarımda karşılaşılan zorluklara yönelik olarak uygulanması, 2013 sonrası OTP reformunun “İnovasyon yolu ile yeşil büyümenin geliştirilmesi” amacı ile birebir örtüşmektedir. Bu bağlamda Komisyon'a düşen görev; çevre dostu üretim yöntemlerinin geliştirilmesi ve arazi yönetimi gibi sorunları içeren bir stratejik araştırma gündemi oluşturulması ve üye devletlerle ortak programların geliştirilmesidir. Aynı çerçevede; yapısal fonlar, kırsal kalkınma fonları, araştırma ve inovasyon çerçeve programları ve rekabet gücü gibi politika araçlarının güçlendirilmesi, karbon pazarıyla ilgili inovatif teşvik mekanizmalarının uygulanması ve eğitim, iş dünyası ve AR-GE kuruluşları arasındaki bilgi ortaklıklarının geliştirilmesi de Komisyon'un başlıca hedefleri arasındadır (Avrupa Komisyonu, 2010b).

Komisyonu düşen bahse konu görevlere paralel olarak, ulusal düzeyde üye devletlere de, inovasyon sistemlerinin desteklenmesi ve AR-GE'ye yapılan yatırımların artırılması alanlarında sorumluluk düşmektedir. Böylece, 2013 sonrası OTP kapsamındaki; tarım sektöründe rekabet gücünün artırılması, inovasyon yolu ile yeşil büyümenin geliştirilmesi ve kırsal alanlarda sosyal inovasyonların yapılması hedeflerinin de Avrupa 2020'nin akıllı büyüme önceliği ile uyuşmakta olduğu açıkça görülebilir.

Ayrıca AB Araştırma ve İnovasyon Genel Müdürlüğünün, tarım ve gıda alanında da ürettiği projeler, Avrupa 2020 Stratejisi ile uyumlu olacak şekilde tasarlanmış olup bahse konu alanlarla ilgili araştırma projeleri, özellikle "bilgiye dayalı biyoekonomi" kavramına bağlıdır (Notre Europe & Real Instituto Elcano, 2010). Bu kapsamda, AB Araştırma ve İnovasyon Genel Müdürlüğünün, 2014-2020 dönemi için ortaya çıkarmış olduğu Horizon 2020 adlı AB 8. Araştırma ve İnovasyon Çerçeve Programı da; içerdiği konular ve hizmet ettiği amaçlar bakımından; 2013 sonrası OTP ile ilişkilendirilebilir. Avrupa 2020 Stratejisi çerçevesindeki Horizon 2020'nin anılan politika reformu ile bağlantılı öncelikleri ve hedefleri "Horizon 2020" bölümünde ele alınacaktır.

2. Sürdürülebilir Büyüme Kapsamında 2013 Sonrası OTP

Kaynakların kullanımında daha etkili, daha yeşil ve daha rekabetçi bir ekonomiyi teşvik eden sürdürülebilir büyüme kapsamında; biyoçeşitliliğin artırılması ve kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması adına, tarım oldukça büyük bir rol üstlenmiştir. AB Tarım Bakanlarının 2010 Haziran ayında hazırladıkları çalışma belgesinde de belirttikleri üzere; "AB sınırları içinde tarımsal faaliyetlerin sürdürülebilmesi; hem habitatların, biyoçeşitliliğin ve cazip kırsal alanların korunması gibi kamu yararlarını çevreye sunar, hem de kaynakların kullanımının sürdürülebilirliğini sağlama, yeni iş imkânı yaratma ve gıda sorununu çözmeye temel rol oynamaktadır" (Notre Europe & Real Instituto Elcano, 2010).

Sürdürülebilir büyüme kapsamında, 2013 sonrası OTP'nin Avrupa 2020 stratejisine olan katkısına spesifik bir yaklaşım getirilmek istenirse; öncelikle Verimli Kaynak Avrupa'sı adlı girişimin değerlendirilmesi gerekmektedir. Konuya ilişkin değerlendirmeden önce, Avrupa 2020 Stratejisi Bildirisinin Verimli Kaynak Avrupa'sı

girişimi kapsamında tarım konusuna da değinilen, Komisyon'un görevi aşağıda sunulmaktadır:

“2050 yılına kadar, AB'nin emisyon azalımı ve biyoçeşitlilik hedeflerini başarmasına izin verecek olan düşük karbonlu, kaynakları verimli kullanan ve iklim değişikliğine karşı dirençli bir ekonomiye ulaşması için; gerekli yapısal ve teknolojik değişiklikleri içeren bir vizyon oluşturmak... küresel gıda güvenliğinin iyileştirilmesine katkı sağlayacak olan kaynakların verimli kullanılmasına ilişkin tedbirler ile... tarım, kırsal kalkınma ve denizcilik politikalarının iklim değişikliğiyle mücadeledeki katkısının birleştirilmesi bu çerçeveye dahildir” (Avrupa Komisyonu, 2010a).

Komisyon'un görevine paralel olarak, “Verimli Kaynak Avrupa'sı” adlı girişimin amacı, kaynak ve enerji kullanımı ile büyüme arasındaki bağın koparılması ve rekabet gücünün artırılmasıdır. Özellikle son yıllarda değişen dünya dengeleri ile, yeşil teknoloji kullanımındaki birinciliği Çin ve Kuzey Amerika ile tehlikeye girmiş olan Avrupa Birliği için, kaynak verimliliğinin bir aracı olan yeşil teknolojiyi tarım sektörü dâhil olmak üzere ilgili sektörlerde uygulayabilmek, AB'nin rekabet gücünü arttırmasında büyük rol oynamaktadır. Bu kapsamda, doğal kaynak kullanımının azaltılması, AR-GE ve inovasyon yoluyla yeşil büyümenin sağlanması ve tarımın rekabet gücünün artırılması da hedeflenmiştir. Bu hedef, küçük işletmelerin rekabet gücünün arttırılması, inovasyonun geliştirilmesi ve Kırsal Kalkınma Politikası kapsamındaki gönüllü tarımsal üretici örgütlerinin oluşturulmasıyla ilişkilidir (Avrupa Komisyonu, 2009).

Ayrıca, yeni reformun “doğal kaynakların ve iklim etkisinin sürdürülebilir yönetimi” hedefi kapsamındaki; sürdürülebilir üretim uygulamaları, toprak ve su gibi doğal kaynakların korunmasına yönelik uygulamalar ve peyzaj gibi çevresel kamu yararlarına ilişkin yeni hükümler de; Stratejinin anılan girişimine doğrudan katkı sağlamaktadır. Bu kapsamda strateji önceliklerine uyumlu olarak yeni reform, sera gazlarının azaltılması, çiftlikler için kendine yetebilen enerjinin sağlanması, gelişmiş su yönetimi ve toprak randımanının gerçekleştirilmesi ile biyoçeşitliliğin ve kırsal alanların korunmasına yönelik üretim metotlarını desteklemektedir. Özellikle karbon emisyonunun çok hızlı bir şekilde azaltılması ve yeni teknolojilerin potansiyel gücünden en verimli şekilde yararlanılması (karbon yakalama ve depolama gibi) konularının altını çizen Avrupa 2020 Stratejisinin sürdürülebilir büyüme önceliğine; yeni reformun inovasyona dayalı sera gazı emisyonunun azalımı ve üretim verimliliği önlemlerinin alınması (enerji verimliliği, biyokütle ve yenilenebilir enerji üretimi ve karbon depolanması gibi) hedefleri de katkı sağlamaktadır.

Konuya ilişkin olarak, sera gazı emisyonunun tarımla olan ilişkisi sürdürülebilir büyüme kapsamında ele alınacak olursa; Avrupa'daki tarım modellerinin kendi içerisinde değerlendirilmesi de uygun olabilir. Örneğin ekstansif (klasik) tarım, genel olarak daha geniş alanlarda daha az verim alınan ve çevreye daha az zarar veren bir model iken, entansif (yoğun) tarım, alınan ürün ve kullanılan kaynakların oranı bakımından daha çok verimliliği destekleyen ancak çevreye daha çok zarar veren bir tarım modelidir. AB tarımında 50 yıldır uygulanan entansif tarım yöntemi çevresel, sosyal, sağlıkla ilgili ve hayvan refahıyla ilgili birçok negatif etki bırakmıştır (Friends of the Earth Europe asbl, 2010). Özellikle biyoçeşitlilik ve sera gazı emisyonları konularında; sürdürülebilir büyümenin hedeflerine ters düşen entansif tarım, bu yüzden 2013 sonrası OTP reformunun hedefleri belirlenirken ön plana çıkmıştır.

3. Kapsayıcı Büyüme Kapsamında 2013 Sonrası OTP

Sosyal ve bölgesel uyum ile yüksek istihdam ekonomisinin güçlendirilmesini baz alan sürdürülebilir büyüme kapsamında, AB'nin her yerine ulaşabilecek bir büyümenin garantiye alınması hedeflenmiştir. 2013 sonrası OTP kapsamında kapsayıcı büyümeyi ele alacak olursak; yetenek ve becerilere göre daha çok istihdam, yoksullukla mücadele ile sosyal ve bölgesel uyum kavramları özellikle kırsal kesime yönelik olmak üzere tarım politikasını da önemli derecede yönlendiren hedeflerdir. Bunun yanında toplumu bütünüyle ilgilendiren refah düzeyinin yükseltilmesi ve ekonomik kalkınmanın sağlanması hedeflerinin de, kırsal kalkınma gerçekleştirilmeden başarılamayacağı aşıkardır.

2013 sonrası OTP, Avrupa 2020 stratejisinin kapsayıcı büyüme önceliği kapsamında belirlenmiş olan her iki girişimin gerçekleştirilebilmesine; hem yapısal olarak hem de hedefleri bazında önemli derecede katkı sağlar.

Söz konusu girişimlerden ilki olan “Yeni Yetenekler ve İşler için Gündem” kapsamındaki Komisyon'un hedeflediği işsizlikle mücadele ve iş şartlarının iyileştirilmesi konuları, tarım alanında da büyük önem taşımaktadır. 2013 sonrası OTP reformunun kırsal istihdamın desteklenmesi, çiftliklerdeki koşulların iyileştirilmesi ve kırsal işgücü piyasasının modernizasyonu hedefleri de bu düşüncüyü doğrulamaktadır. Ayrıca OTP'nin ikinci sütunu olan ve 2014-2020 Kırsal Kalkınma Programı kapsamında da önemli

derecede yer bulmuş olan kırsal istihdamın desteklenmesi konusu, kırsal kalkınmayı ve akabinde Avrupa ekonomisinin kalkınmasını beraberinde getirmektedir. Söz konusu girişim kapsamında, yetenekli çiftçilerin tarım sektörüne girişlerinin kolaylaştırılması ve çiftçilere verilecek olan eğitimlerin artırılması da 2013 sonrası OTP reformunun kırsal kalkınma hedeflerindedir. Bunun yanında, kırsal kalkınmaya yönelik olarak küçük işletmelerin geliştirilmesi ve üretici örgütlerinin teşvik edilmesi hedefleri, çiftçilerin istihdamını ve daha kaliteli bilgiye ve eğitime erişmelerini kolaylaştırarak, kapsayıcı büyümenin “Yeni Yetenekler ve İşler için Gündem” girişimine katkı sağlar.

Kapsayıcı büyümenin bir diğer girişimi ise “Yoksulluğa Karşı Avrupa Platformu”dur. Bu girişim kapsamında bulunan; ekonomik, sosyal ve bölgesel uyumun sağlanması ile sosyal dışlanmaya ve yoksulluğa karşı mücadele etmek konularına, 2013 sonrası OTP reformunun kırsal alanların sosyal dokusunun korunması ve kırsal ekonominin geliştirilmesi hedefleri birebir katkıda bulunurlar. 2014-2020 Kırsal Kalkınma programı kapsamında sosyal içerme ve ekonomik kalkınmanın teşvik edilmesi ile yoksulluğun azaltılması hedeflerinin de, söz konusu girişim ile birebir uyumlu olduğu gözlenmektedir. Çiftçilerin topluma daha kolay entegre olmasını destekleyici eğitim ve istihdamın sağlanması (örnek: küçük işletmelerin kurulması gibi) ile sosyal imkanlara erişmelerinin kolaylaştırılması; hem yeni reforma hem de Avrupa 2020 Stratejisinin kapsayıcı büyüme önceliğine hizmet etmektedir.

Ayrıca kırsal kalkınma eylemlerinin kırsal ekonomiyle bağlantısını ele alan LEADER yaklaşımı da Avrupa 2020 stratejisinin kapsayıcı büyüme önceliğine katkı sağlamaktadır. LEADER’ın alan bazlı yerel kalkınma stratejilerine odaklanma özelliği, kapsayıcı büyüme stratejisinde bölgesel uyumun sağlanmasına fayda sağlamaktadır. Buna ek olarak, LEADER her zaman için yerel halkı kırsal alanların esas varlığı olarak görmüştür. Dolayısıyla LEADER projelerinin kendine özgü yanı, kırsalda yaşayan insanlara ve onların çevre için en uygun olanını keşfedebilme yeteneğine güvenmesidir (European LEADER Association for Rural Development, t.y.).

B. HORIZON 2020

Avrupa Birliği Çerçeve Programları; AB’de araştırma ve inovasyon kapasitesini geliştirmek, özel sektör, kamu ve üniversiteler arasındaki işbirliğini teşvik etmek ile AB üye ülkeleri, aday ülkeler ve üçüncü ülkelerle yapılan işbirliği alanlarını geliştirmek amacıyla kurulmuştur. Bu kapsamda; 2007-2013 dönemi için oluşturulmuş olan AB 7. Çerçeve Programı’nın ardından kurulan Horizon 2020 (FP8), AB 2014-2020 Çok Yıllık Mali Çerçevadaki 80 milyar Avro’luk payı ile şimdiye kadarki en büyük Araştırma ve İnovasyon programıdır. Horizon 2020 kapsamında; dâhiyane fikirlerin laboratuvarlardan piyasaya getirilmesi ile çok daha fazla buluş, keşif ve dünya ilkleri vaadedilmekte olup, 2020’ye kadar biyoekonominin inşa edilmesi hedeflenmiştir (EuropaBio, 2010).

Söz konusu program, Avrupa 2020 Stratejisi’nin akıllı büyüme önceliği kapsamında yer alan İnovasyon Birliği adlı önemli girişimi uygulamaya yönelik önemli bir finansal araç olmakla birlikte, Avrupa’nın global rekabet gücünün sağlamlaştırılmasına hizmet etmektedir. Konuya ilişkin olarak, araştırma ve inovasyonun geleceğe yapılan önemli birer yatırım olduğu ve anılan hususların, AB’nin akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme için tasarlanan Avrupa 2020 stratejisinin merkezine konması gerektiği gerçeği de Avrupa Liderleri, Üye Ülkeler ve Parlamento tarafından kabul görmüştür.

Ekonomik büyüme ve istihdam yaratmanın yolu olan Horizon 2020 programının bölümleri; “kusursuz bilgi”, “endüstriyel liderlik” ve “sosyal sorunlar” olarak belirlenmiştir. Horizon 2020’nin sosyal sorunlar başlığı altındaki “Gıda güvenliği, Sürdürülebilir Tarım ve Ormancılık, Deniz ve İç Su Araştırmaları ve Biyoekonomi” konularından 2013 sonrası OTP ile ilgili olanları; Avrupa 2020’nin öncelikleriyle önemli derecede bağlantılıdır.

Avrupa ekonomisinin ve toplumunun ayrılmaz parçası olan tarım, ormancılık, balıkçılık ve biyoendüstri sektörleri; bir yandan tüketicilerin ve gıda, yem, biyoenerji ve biyoürün sanayilerinin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için biyolojik kaynakları üretirken diğer yandan kırsal, kıyısal ve denizsel alanlarda iş imkânı sağlarlar. Bahse konu faaliyetlerin gerçekleştirilme aşamasında ise sektörlerin karşılaştığı birçok sorunun çözümü araştırma ve inovasyona dayanmaktadır. Konuya ilişkin olarak; 2020 kapsamında 2013

sonrası OTP ile ilişkilendirilebilecek olan Horizon 2020'nin sosyal sorunlar bölümündeki tarım, gıda ve biyotemelli endüstrilerde, araştırma ve inovasyonun payı büyüktür.

Tarım sektörü, gerek güvenilir, besin değeri yüksek ve sağlıklı gıda temin etmek, gerek tabiatın şekillenip korunmasını sağlamak, gerekse kırsal bölgelerde iş imkânı sağlamak açısından büyük bir rol üstlenmiştir. Tarım sektöründe araştırma ve inovasyon faaliyetleri, dünyada giderek artan gıda talebine yönelik olarak 2013 sonrası OTP reformu hedeflerinden tutarlı gıda üretimini sağlamaya katkı sağlar. Araştırma ve inovasyonun büyük önem taşıdığı bir diğer alan ise sağlıklı ve güvenilir beslenme için gıda sektörüdür. Sektör bir yandan tüketicilerin, güvenilir, besin değeri yüksek ve yeterli miktarda gıdaya sosyal ve ekonomik erişimini sağlamak için çalışırken, diğer yandan gıda tüketimine bağlı insan sağlığına ve çevreye verilen zararları minimize etmek için çalışmaktadır. Bu noktada araştırma ve inovasyon; gıda ve yem güvenliği ve güvenilirliğine, Avrupa tarım-gıda endüstrisinin rekabet gücüne ve gıda üretimi ve tüketiminin sürdürülebilirliğine önemli derecede olumlu etki yapar. Daha geniş bir çerçevede bakmak gerekirse, inovasyon ve araştırma faaliyetleri, gıda zinciri sürecinde tarımın değer payının artırılması ile 2013 sonrası OTP reformuna ve dolaylı olarak Avrupa 2020 stratejisinin akıllı büyüme önceliğine (özellikle İnovasyon Birliği'ne) katkı sağlamaktadır.

Horizon 2020'nin sosyal sorunlar bölümündeki biyoekonomi konusu;Avrupa 2020 stratejisinin önceliklerinden olan sürdürülebilir büyüme ve 2013 sonrası OTP reformunun hedeflerinden doğal kaynakların ve iklim etkisinin sürdürülebilir yönetimi ile doğrudan ilişkilidir. Kaynakların daha verimli kullanıldığı, daha yeşil ve daha sürdürülebilir rekabetçi bir ekonomi yaratma hedefi; yalnızca geleneksel endüstriyel işlemlerin ve ürünlerin çevre dostu biyoişlem ve ürünlere dönüşümünü değil, söz konusu sektöre yönelik yeni piyasaların açılmasını da gerektirmektedir. Bu kapsamda araştırma ve inovasyona yapılan yatırımların, hem AB'yi gıda güvenliği, iklim değişikliğine karşı mücadele ve sürdürülebilirliğe yönelik olarak önemli ölçüde desteklemesi, hem de tarım, gıda ve enerji piyasalarında AB'nin biyoekonomi liderliğini alması hedeflenmektedir. Özetlemek gerekirse; biyoekonominin “daha rekabetçi, daha inovatif ve daha refah bir AB” yapılandırmasındaki katkısı göz ardı edilmemesi gereken bir olgudur (EuropaBio, 2012). Bu çerçevede; araştırma ve inovasyonu temel alan Horizon 2020'nin; 2013 sonrası OTP hedeflerinin ve daha geniş çapta Avrupa 2020 stratejisinin “İnovasyon Birliği” ve “Verimli

Kaynak Avrupa'sı" adlı önemli girişimlerinin gerçekleştirilmesinde büyük rol oynayacağı öngörülmüştür. Biyoekonomi, sürdürülebilir bir şekilde yönetildiği takdirde, gıda zincirindeki aşamaların çevreye verdiği olumsuz etkileri azaltılabilir. Ayrıca biyoekonominin gelişmesiyle birlikte AB istihdam piyasası yelpazesinin genişlemesi öngörülmüştür. Söz konusu istihdam oranının artması Avrupa 2020'nin kapsayıcı büyüme önceliği altındaki "Yeni yetenekler ve yeni işler için gündem" adlı girişimi destekler ve iş imkânları sunar.

IV. TÜRKİYE’NİN TARIMDA GELECEK DÖNEME İLİŞKİN BAKIŞI

Önceki bölümlerde Avrupa 2020 Stratejisi, 2013 sonrası OTP reformu ve Avrupa 2020 Stratejisi kapsamında 2013 sonrası OTP reformu konuları detaylı olarak ele alınmıştır. Bu kapsamda, 2013 sonrası dönem için AB’nin tarım alanında birçok hedefi mevcutken, ülkemizin 2013 sonrası döneme ilişkin bakışına ilişkin değerlendirme; ülkemizin geleceğe yönelik tarım alanındaki hedef ve faaliyetlerinin, 2013 sonrası OTP hedefleriyle ilişkilendirilmesiyle mümkün olacaktır.

A. TR-AB TARIM İLİŞKİLERİNDE MEVCUT DURUM

Ülkemizin AB ile uyum çalışmaları sürecinde, AB Müktesebatının içerdiği 35 müzakere başlığından sadece 14 tanesi açılmış olup bunlardan yalnızca bir tanesi (bilim ve araştırma faslı) geçici olarak kapatılmıştır. AB Müktesebatı kapsamındaki 35 fasıldan tarım alanına giren üç başlık; “11. Fasıl: Tarım ve Kırsal Kalkınma”, “12. Fasıl: Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı” ile “13. Fasıl: Balıkçılık”tır. Bu başlıklardan sadece “Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı” faslı 2010 Haziran ayında müzakerelere açılmıştır. Tarım ve Kırsal Kalkınma Faslı ve Balıkçılık Faslı müzakereleri ise 11.12.2006 yılında alınan kararla "Ek Protokolün tam olarak uygulanması şartına bağlı olarak" askıya alınmıştır (Tocci, 2015) (Avrupa Birliği Bakanlığı, 2015).

Komisyon tarafından hazırlanan ve 08.10.2014 tarihinde yayımlanan “Türkiye 2014 yılı İlerleme Raporu”nda, 11.,12. ve 13. Fasillara yönelik yer alan sonuç ifadeleri şöyledir:

11. Fasıl: “Tarım ve kırsal kalkınma alanında mevzuat uyumu bakımından düzensiz bir ilerleme kaydedilmiştir. Katılım öncesi kırsal kalkınma programının uygulamasında ileri düzeyde ilerleme sağlanmıştır. Çiftlik Muhasebe Veri Ağı kapsamı genişlemiştir, fakat etkinliği henüz gözlenmemiştir. Canlı sığır, sığır eti ve türev ürünler üzerindeki fiili ithalat yasağı kaldırılmamıştır ve tarımsal desteklerin yeniden yönlendirilmesi ile tarım istatistiklerinin iyileştirilmesine yönelik stratejiler bulunmamaktadır. Sonuç olarak, tarım ve kırsal kalkınma alanındaki hazırlıklar erken aşamadır.”

12. Fasıl: “Gıda güvenliği, veterinerlik ve bitki sağlığı politikası alanındaki ilerleme sınırlı kalmıştır. Bu alandaki AB müktesebatının tam olarak uygulanmasında ilerleme sağlanması için

daha fazla kayda değer çalışma yürütülmesi gerekmektedir. AB standartlarının karşılanması amacıyla, tarımsal gıda işletmelerinin iyileştirilmesi, hayvanların kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınması, hayvan refahı, hayvansal yan ürünler ve hayvan hastalıkları ile mücadele konusunda kayda değer çalışmaların yürütülmesi gerekmektedir. Sonuç olarak, bu alandaki hazırlıklar erken aşamadır.”

13. Fasıl: “Kaynaklar ve filo yönetimi, denetim ve kontrol ve uluslararası anlaşmalar konusunda bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Mevzuat uyumu, yapısal eylemler, piyasa politikası ve devlet yardımları konularında daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir. Sonuç olarak, bu alandaki uyum çok erken aşamadır.”

(Avrupa Komisyonu, 2014b)

Bu çerçevede, 18 Eylül 2014 tarihinde açıklanan “Türkiye’nin Yeni AB Stratejisi” kapsamında oluşturulan iki aşamalı Ulusal Eylem Planında (AB’ye Katılım için Ulusal Eylem Planı I. Aşama & II. Aşama) “Tarım ve Kırsal Kalkınma” ve “Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı” ve “Balıkçılık” fasıllarına yönelik mevcut durumu değerlendirmesi ve gelecek döneme ilişkin atılacak teknik adımları içeren bölümler yer almaktadır. Konuya ilişkin detaylı teknik bilgi Avrupa Birliği Bakanlığı Resmi web sitesinden elde edilebilir.

B. TARIMDA GELECEK DÖNEME İLİŞKİN ÜLKEMİZ PLANLARI

İlerleyen bölümlerde ele alınacak olan ve ülkemizin gelecek dönemde tarıma ilişkin hedeflerini belirleyen ve yönlendiren önemli belgeler; “2013-2017 Stratejik Planı”, “Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)”, “Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020)” ve “2011-2023 İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planı”dır.

Bahse konu belgelerden ilki olan “2013-2017 Stratejik Planı”, 2013 yılında Bakanlığımız tarafından yayımlanmış olup ülkemizin gelecek döneme yönelik tarım politikasını, stratejik hedefler, performans göstergeleri ve değerlendirme analizleri ışığında, detaylı bir şekilde ele almaktadır (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2013a). Plan, global gelişim ve değişimler göz önünde bulundurularak; tarımın rekabet gücü, gıda güvenliği, gıda güvenilirliği, doğal kaynakların sürdürülebilirliği ve kırsal kalkınma dahil olmak üzere birçok konuyu değerlendirmektedir. Anılan Plan; 28.07.2011 tarihli ve 28008 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlara Dair Tebliğ” dikkate alınarak, Bakanlığımızın tüm birimlerinin görüş, öneri ve

yetkinliklerini ortaya koyabilecekleri şekilde katılımcı bir anlayışla ve ilgili diğer Bakanlık ve Kurumların görüş ve önerileri doğrultusunda hazırlanmıştır.

Diğer bir belge olan “Onuncu Kalkınma Planı”, Kalkınma Bakanlığınca hazırlanmış olup Yüksek Planlama Kurulunda görüşülmüş ve Bakanlar Kurulu’nun 10.06.2013 tarihli ve 2013/4908 sayılı Kararıyla kabul edilmiştir. Anılan Plan içerisinde; tarım, gıda üretimi, doğal kaynakların sürdürülebilirliği, araştırma ve inovasyonu baz alan yeşil büyüme, tarım arazilerinin kullanımı ve kırsal kalkınma konularında birçok politika hedefi yer almaktadır.

Üçüncü belge ise; “2014-2020 Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi Belgesi”dir. Başta kırsal kalkınma olmak üzere; tarım sektörü, gıda güvenilirliği ve toprak ve su kaynakları konularına ilişkin hedeflere yer veren Belge; Onuncu Kalkınma Planının (2014-2018) 2014 Yılı Programının ilgili hükümleri gereğince, 2012/23 sayılı Başbakanlık Genelgesine göre oluşturulan Kırsal Kalkınma Planı İzleme Komitesinin kararı doğrultusunda, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının koordinasyonunda, Kalkınma Bakanlığının teknik desteğinde, diğer önemli Kurumların işbirliği ve katkılarıyla hazırlanmıştır (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2014a). Anılan Belge, 21.02.2015 tarihli ve 29274 sayılı Resmi Gazetede Yüksek Planlama Kurulu’nun 31.12.2014 tarihli ve 2014/45 sayılı Kararı ile yayımlanmıştır.

Dördüncü belge olan “2011-2023 İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planı” ise; 3 Mayıs 2010 tarihli ve 2010/8 sayılı kararı ile Yüksek Planlama Kurulu tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiş olan “Ulusal İklim Değişikliği Strateji Belgesi”nin uygulanmasına yönelik olarak hazırlanıp, 2011 yılında yürürlüğe girmiştir. Adından da anlaşılacağı üzere, söz konusu Eylem Planı, iklim değişikliği ile mücadele konusunu tarım sektörü dahil olmak üzere farklı sektörler bazında mercek altına almıştır.

C. 2013 SONRASI OTP HEDEFLERİ IŞIĞINDA ÜLKEMİZ HEDEFLERİ

Bu bölümde ülkemizin 2013 sonrası dönem için belirlemiş olduğu; tarımsal üretim ve arz güvenliği, tarım sektörünün rekabet gücü, gıda güvenilirliği, doğal kaynakların korunması, iklim değişikliğiyle mücadele ve kırsal kalkınma hedefleri, AB'nin 2013 sonrası OTP hedefleri kapsamında ele alınacaktır. Söz konusu hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik olarak Bakanlığımızın edindiği misyon “Ülkemizin ve dünya pazarlarının ihtiyacı olan güvenilir gıda ve kaliteli tarım ürünlerine erişebilirliği gerçekleştirmek, tarımsal ve ekolojik kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlamak ve kırsal alanda yaşam standardını yükseltmek amacıyla politika belirlemek ve uygulamak”tır (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2013a).

Konuya ilişkin olarak ülkemizin tarım ve gıda alanındaki gelecek döneme ilişkin amacı, 10. Kalkınma Planının “Yenilikçi Üretim, İstikrarlı Yüksek Büyüme” başlığı altında “Toplumun yeterli ve dengeli beslenmesini esas alan, ileri teknolojiye dayalı, altyapı sorunlarını çözmüş, örgütlülüğü ve verimliliği yüksek, etkin ve talebe dayalı üretim yapısıyla uluslararası rekabet gücünü artırmış, doğal kaynakları sürdürülebilir kullanan bir tarım sektörünün oluşturulması” olarak ifade edilmiştir.

1. Tutarlı Gıda Üretimi Konusunda Ülkemiz Hedefleri

Son yıllarda önemli bir sorun olarak öne çıkan dünya gıda arz-talep dengesizliği ve tarım ürünlerinin fiyatlarındaki yükselme, hem piyasalarda istikrarsızlığa hem de gıda krizine sebep olmuştur. Ülkemiz tarafından bakılacak olursa; “2007-2012 döneminde tarımsal ürünler fiyat endeksi, toplam üretici fiyatları endeksine göre daha hızlı yükselmiş, göreceli olarak kârlı bir sektör haline gelen tarıma yapılan yatırımlar dolayısıyla da istihdam artmıştır.” 2013 yılında ülkemiz tarım sektörünün GSYİH içerisindeki payı %7,7 olarak ölçülmüş olup 2014-2018 döneminde bu değer % 7,22 olarak hedeflenmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2013). Verilen bilgiler ışığında, ülkemiz tarım sektörü gıda krizinden çok etkilenmemiş gibi görünse de; gıda krizi sonrası tüm devletlerin amaç edindiği “geleceğe yönelik yeterli ve kaliteli gıdaya erişimi temin etmek ve ülkeyi idame ettirebilmek”, ülkemizin de gelecek döneme ilişkin belirlediği başlıca hedeflerdendir.

a. Gıda Güvenliği

2014 yılı Küresel Gıda Güvenliği Endeksine göre, 109 ülke arasından Amerika birinci sırayı, Avusturya ikinci sırayı, Hollanda ve Norveç ise üçüncü sırayı alırken, Türkiye 39'ncü sırada yer almaktadır. Anılan Endeks sıralamasına göre Türkiye, gıdaya erişilebilirlikte (ekonomik ulaşılabilirlik) 43'üncü, gıdanın yeterliliğinde (fiziksel ulaşılabilirlik) 36'ncı ve kalite ve gıda güvenilirliği boyutunda ise 41'inci sıradadır (The Economist Intelligence Unit, 2014). Buna ek olarak; besinsel değerler, gıda güvenilirliği, arz yeterliliği ve gıda güvenilirliği programlarının varlığı gibi konular Türkiye'nin güçlü olduğu yönler olarak belirlenmiştir. Endeks sıralamasına bakıldığında, Türkiye'nin yerinin ortalamanın üstünde olduğu ancak AB ülkelerinin genellikle Türkiye'nin üstünde yer aldığı dikkati çekmektedir. Dolayısıyla AB'ye aday ülke olan Türkiye'nin geleceğe yönelik tarım hedeflerinde; gıda güvenliği konusunun öne çıkmış olması tesadüfi görünmemektedir.

Bu kapsamda, 2013-2017 Stratejik Planın öncelikli stratejik alanlarından olan tarımsal üretim ve gıda güvenliği konusu, ülkemizin gelecek döneme ilişkin hedefleri arasında önemli bir yere sahiptir. Gıda güvenliğine etki eden unsurların içinde bulunan yeterli gıdaya erişim için; ülkemizde, tarımsal üretim kaynaklarının korunması, iyileştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması ve üretimde verim ve kaliteyi arttırmaya yönelik yöntem ve teknolojiler geliştirilmesi gibi hedefler ön plana çıkarılmıştır. Buna ek olarak gıda güvenliğinin ayrılmaz bir parçası olan gıda güvenilirliği de, ülkemizin geleceğe yönelik tarım stratejilerinde önem arz etmektedir. Gıda güvenilirliğinin sağlanması için gerekli olan “her türlü gıda maddesinin ve gıdayla temasta bulunan madde ve malzemelerin teknik ve sıhhi şekilde üretilmesi, işlenmesi, muhafazası, depolanması, pazarlanması ve tüketici sağlığının en üst seviyede korunması” Bakanlığımızın görev ve sorumluluğundadır (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2013a). Bu çerçevede, önümüzdeki döneme ilişkin olarak gıda ve yem kontrol hizmetlerinin etkinliğinin artırılması, gıda ve yem işletmelerinin altyapılarının güçlendirilmesi ve standartlara uyumunun sağlanması ile güvenilir gıda konusunda toplum duyarlılığının artırılması hedefleri mevcuttur.

Aynı kapsamda, gıda güvenilirliğine etki eden bitki sağlığı ve hayvan sağlığı tedbirlerinde; bitkisel ve hayvansal üretimi uluslararası hijyen kurallarına göre geliştirmek

ve arttırmak amaçlanmaktadır. Bitkisel üretime ilişkin olarak; bitki sağlığı hizmetlerinde entegre ve biyolojik mücadele çalışmalarının geliştirilmesi, bitki koruma ürünleri ile uygulama ekipmanlarının denetim hizmetlerinin geliştirilmesi ve iç ve dış karantina hizmetlerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Tarım ve işlenmiş tarım ürünlerinde güvenilirlik denetiminin etkinleştirilmesi ile risk değerlendirilmesine dayalı akredite bir kontrol ve denetim sisteminin oluşturulması da bu yoldaki spesifik hedeflerdendir. Hayvan ve hayvansal üretime ilişkin olarak ise; hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele hizmetlerinin geliştirilmesi ve zoonoz hastalık risklerinin azaltılarak halk sağlığının korunması ve hayvan refahının sağlanması için gerekli standart ve sistemlerin oluşturulması ve hedeflenmektedir. Örneğin, hayvan refahına ilişkin tek sağlık politikası olan “İşletme Odaklı Koruyucu Veteriner Hekimlik Sistemi”nin hayata geçirilmesi de hedeflenenler arasındadır. Ayrıca gıda güvenilirliğinin geliştirilmesine ilişkin olarak ülkemizdeki mevcut uygulamaların iyileştirilmesi, üreticilere/çiftçilere mesleki eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin sağlanması, işletmelerdeki modernizasyon yatırımlarının hızlandırılması ve finansman ihtiyacını karşılamak adına kaynak ve mekanizmaların çeşitlendirilmesi gibi hedefler belirlenmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2013).

b. Çiftçilik gelirlerine yapılan destekler

Ülkemizde 2009 yılında doğrudan gelir desteği uygulamasının sona erdirilmesi sonucunda desteklerin alan ve ürün bazlı ödemeler şeklinde devam ettirilmesi uygun görülmüştür. “5488 sayılı Tarım Kanunuyla çerçevesi çizilen tarımsal politikalar ürün, üretim ve üretici odaklı ve bölgesel temelli olarak şekillenmiştir” (Kalkınma Bakanlığı, 2013). 2003-2013 döneminde çiftçilere sağlanan toplam nakit hibe destek 60 milyar TL olmakla birlikte 2014 yılında yaklaşık 9,7 Milyar TL tarımsal destek verilmiştir. Ayrıca alan bazlı gelir destekleri kapsamında 2009-2014 döneminde toplam 3,6 milyar TL ödeme yapılmıştır (Strateji Geliştirme Başkanlığı (GTHB), 2014).

10. Kalkınma Planının “Tarım ve gıda” başlığı altında öne çıkarılan politikalardan biri de; çiftçilik gelirlerine yapılan destekler konusudur. Planda, çiftçilik gelirlerine yapılan desteklerin, tarım havzaları ve parselleri bazında, sosyal amaçlı ve üretim odaklı olarak düzenlenmesi öngörülmüştür. Söz konusu tarım havzaları, iklim, topografya, arazi sınıfları ve kullanım şekillerine göre belirlenmiş olup ürüne uygunluğa göre üretim yapılmasının

etkin ve rasyonel destekleme politikası ile teşvik edilmesi de Bakanlığımız stratejik hedefleri arasında yer almaktadır. Konuya ilişkin olarak; desteklerde ürün deseni ve su potansiyeli uyumunun gözetileceği, sertifikalı üretim yöntemlerine önem verileceği ve desteklerin ihracata yönelik ve piyasaya uygun özellikteki ürünlerin üretim aşamalarına göre verileceği de yeni Kalkınma Planında belirtilmiştir. Bu kapsamda, 2013 yılında ülkemizde alan bazlı desteklerin destekleme bütçesindeki payı %29 olarak belirlenmiş olup 2018 yılında bu payın %45'e kadar çıkması hedeflenmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2013).

Destekler konusuna ilişkin olarak; tarım sigortalarının kapsamının genişletilmesi ve yaygınlaştırılması, sulamada tasarruf sağlayacak ve toprağı koruyacak olan modern sulama sistemlerine destek verilmesi, TARBİL (Tarım Parsel Bilgi Sistemi) ile Çiftçi Kayıt Sisteminin bütünleştirilerek ihtiyaç analizine göre hedef odaklı destekleme sistemine geçilmesi, desteklerin yerelde üretici örgütleri kanalıyla verilmesi ve çevreye duyarlı tarımsal üretim yöntemlerinin kullanılması konusunda teşvik ve destekleme sistemlerinin geliştirilmesi gibi spesifik hedefler Bakanlığımız Stratejik Planında sunulmuştur. Ayrıca OTP desteklerinde gözetilen çapraz uyum kriterleri gibi, ülkemizde verilecek olan desteklerde de çevre, bitki, hayvan ve insan sağlığı dikkate alınması ve tarımsal desteklerin etkinliğinin izlenerek değerlendirilmesi hedefi ülkemiz 10. Kalkınma planında yer almaktadır. Örneğin, ülkemizde hastalıktan arı işletmelere ve biyolojik mücadeleye verilen destekler bu çerçevede sayılabilir.

c. Çiftçilik gelirlerinde ve ürün piyasalarında istikrarının sağlanması

Ülkemizin gelecek döneme ilişkin tarım stratejisinde, ürün piyasalarında ve çiftçilik gelirlerinde istikrarın sağlanmasına ilişkin hedefler de mevcuttur. Arz-talep dengesinin ve çiftçi gelirlerinde istikrarın sağlanması amacıyla; et ve süt başta olmak üzere tarım ürünlerinde fiyat istikrarının sağlanması, stratejik ürünlerin üretim planlamalarının yapılması, lisanslı depoculuk ve sözleşmeli üretimin geliştirilmesi, sektörün ihtiyacı olan ham madde arzının kesintisiz sağlanması ve bu kapsamda piyasa düzenleme mekanizmalarının oluşturulması ile düzenleyici niteliği olan kurum ve kuruluşların idari ve teknik kapasitelerinin güçlendirilmesi hedeflenmiştir (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2013a).

d. Tarım sektöründe rekabetçiliğin artması

Etkin bir şekilde kullanıldığında, ülke ekonomisinin canlandırılmasına etki eden tarım sektörünün gücü özellikle yüzölçümünün yaklaşık %30'u kadar tarım alanına sahip olan ülkemiz için göz ardı edilemez (CIA, 2011). Dolayısıyla, AB'nin 2013 sonrası OTP hedeflerinden biri olan tarım sektöründe rekabet gücünün artırılması hedefi, Türkiye'nin de gelecek döneme ait belirlemiş olduğu stratejik hedefler arasındadır. 25 Şubat 2015 tarihinde Sayın Bakanımız Mehmet Mehdi EKER tarafından lansmanı gerçekleştirilen Tarım Sektörü Entegre Yönetim Bilgi Sistemi (TARSEY), gelecek dönem için ülkemizin tarım sektörünün rekabet gücüne hatırı sayılır derecede katkı sağlayacak olan kapsamlı bir örneği teşkil etmektedir. TARSEY ile, bitkinin tohum aşamasından hasat aşamasına kadar anlık raporlama yapılabilen ve olup, anılan sisteme arazi bilgi sistemi, hayvan kayıt sistemi ve çiftçi kayıt sistemi de entegre edilmiştir. Bu sayede tarım sektörünün modernizasyonu ve uluslararası platformda rekabet edebilme gücüne katkı sağlanmıştır. (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı-TarımTV, 2015)

Mevcut durumda, tarım sektöründeki üretici örgütlerinin görev alanlarına uygun bir dağılım olmaması ve örgütlenmedeki kapasite eksikliği ile tarımsal işletmelerin küçük ve düzensiz olmaları, söz konusu örgüt ve işletmelerin piyasaya erişimlerini zorlaştırmakta olup “ürün piyasalarında sürekli kamu müdahalesinin doğmasına” sebep olmaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2013). Bu kapsamda, 2014-2020 UKKS'de tarım ve gıda sektöründe rekabet gücünün geliştirilmesine yönelik faaliyetler öncelikli alan olarak sunulmuştur. Tarım-gıda işletmelerinde verimlilik artışı sağlayacak olan modernizasyon yatırımlarının gerçekleştirilmesi, tarım sanayi işbirliği ve entegrasyonunun güçlendirilmesi amacıyla küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi, küçük işletmelerin ve üretici örgütlerinin kurumsal kapasitelerinin geliştirilerek piyasaya erişimlerinin kolaylaştırılması ile tarım-gıda ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması konusunda önlemlerin uygulanması planlanmıştır.

Tarımın rekabet gücüne ilişkin olarak, ürün çeşitliliği, markalaşma ve pazarlama faaliyetlerinin ön plana çıkarılması ile gıda sanayide yerli ham maddenin rekabetçi fiyat ve kalitede sürdürülebilir arzın sağlanması da ülkemizin gelecek dönem için hedeflediği tarım çerçevesi içerisindedir. Tarıma dayalı sanayileşmenin düzenli ve sağlıklı bir şekilde

yapılandırılması amacıyla Organize Tarım ve Hayvancılık Bölgelerinin kurulması da hedeflenmiştir.

Buna ek olarak yerel ve geleneksel ürünlerin ihracata katkısı göz önünde bulundurularak katma değerlerinin artırılması, dış ticaret araçlarının ve pazarlama faaliyetlerinin etkin kullanılması ile piyasa düzenlenmelerinde idari ve teknik kapasitenin güçlendirilmesi gerektiği anlayışı da ön plandadır. 2012 yılında ülkemizde 5,4 milyar \$'lık tarım ihracatı (gıda ve içecek sanayi dâhil 14,9 milyar \$) gerçekleştirilmiş olup 2023 yılında tarım sektöründe 50 milyar \$'lık ihracat yapılması planlanmıştır (Kobiden, 2013).

2. Doğal Kaynakların ve İklim Etkisinin Sürdürülebilir Yönetimi Konusunda Ülkemiz Hedefleri

Ülkemizin bu alana yönelik hedefi, tarımsal ve ekolojik kaynakların korunması, tarımda sürdürülebilirliğin sağlanması ve iklim değişikliği ile mücadelede etkin önlemler alınmasıdır.

a. Doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi

Biyçeşitlilik ve ekolojik zenginliğin korunması ve kaynak verimliliği yoluya sürdürülebilirliğe katkı sağlanması sadece 2013 sonrası OTP için değil ülkemizin gelecek döneme yönelik politika hedefleri arasındadır. Bu kapsamda, çevre dostu tarım uygulamalarıyla sürdürülebilir tarımın sağlanması ile toprak ve su gibi doğal kaynakların sürdürülebilirliğine katkıda bulunulması hedefleri detaylı olarak aşağıda ele alınacaktır.

Bakanlığımız Strateji Planında, sürdürülebilir tarım hedefinin gerçekleştirilmesi için, insan sağlığına ve çevreye duyarlı üretim tekniklerinin geliştirilerek uygulanması ve bu tekniklerin kullanılmasının özendirilmesi ön plana çıkmıştır. Bu kapsamda, zararlı organizmaların çevre dostu biyoteknik yöntemlerle yok edilmesi ile faydalılara en az zarar veren seçici pestisitlerin kullanılmasını birleştiren mücadele uygulamalarının yaygınlaştırılması hedeflenmiş olup anılan planda ulusal sera gazı emisyon envanteri çalışmalarının gerçekleştirileceğinin de bilgisi verilmiştir (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2013a). Örneğin, organik tarım (kontrollü ve sertifikalı üretim aşamalarını

içeren çevre dostu üretim metodu) ile çevre, insan ve hayvan sağlığını gözeterek tarımda sürdürülebilirlik ile gıda güvenliğinin sağlanmasını amaçlayan iyi tarım uygulamaları da doğal kaynakların sürdürülebilirliğine katkı sağlamaktadır.

Doğal kaynakların korunmasına ilişkin olarak, 10. Kalkınma Planında amaç; su ve toprak kaynaklarının miktarının ve kalitesinin geliştirilmesi ve tarım sektörü başta olmak üzere doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlayacak bir yönetim sisteminin geliştirilmesi olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla tarım çerçevesinde ele alınması gereken doğal kaynaklardan ilki toprak olup, ülkemizin gelecek hedeflerinde toprağın korunması ve sürdürülebilirliğine ilişkin birçok hedef mevcuttur. Bu kapsamda, toprağı en fazla koruyan devamlı bitki örtüsü grubundan olan ve hayvansal üretimde önemli olan meralara ilişkin hedefler, Bakanlığımız Strateji Planında öne çıkmıştır. Meraların botanik kompozisyonlarının korunarak ıslah ve amenajman planlarının uygulanması ile ıslahta yaşanan sorunları çözmeye yarayan hayvancılık yatırımlarının yapılmasına ilişkin düzenlemeler gerçekleştirilmesi hedeflenerek sürdürülebilirliğe katkı sağlanması öngörülmüştür (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2013a). Toprağın korunmasıyla ilintili bir diğer husus ise, tarım arazileridir. Toprak ve su kalitesinin korunması, kaynak sürdürülebilirliğinin sağlanması ve erozyonun önlenmesi amacıyla destek sağlanan proje, Çevre Amaçlı Tarım Arazilerinin Korunması Projesi'dir (ÇATAK) (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2013a). Gelecek dönemde, tarım arazilerinin ıslahı ve drenaj çalışmalarının yapılması, sorunlu tarım arazilerinin tarıma kazandırılması ve tarım arazilerinin amaç dışı kullanımının önlenmesi hedeflenmiştir. Buna ek olarak, tarım arazileri dâhil toprak kaynaklarından verimli bir şekilde yararlanılması için ulusal toprak veri tabanının oluşturulması ve arazi kullanım planlamasının yapılması da hedeflenenler arasındadır. Yine bu kapsamda arazilerin parçalanmasını önlemeyi esas alan ve toprağın korunmasına da katkı sağlayan arazi toplulaştırılma faaliyetleri de ele alınabilir. Ülkemizde son yıllarda hız kazanmış olan arazi toplulaştırma faaliyetleri, tarım alanlarının yapılandırılmasına katkı sağlamaktadır. Mevcut durumda, "Tarım Arazilerinin Korunması, Kullanılması ve Arazi Toplulaştırmasına İlişkin Tüzük"ün yürürlüğe konduğu kararı 24 Temmuz 2009 tarihli ve 27298 sayılı resmi gazetede yayımlanmıştır. Söz konusu tüzükte; arazi toplulaştırması; "Arazilerin doğal ve yapay etkilerle bozulmasını ve parçalanmasını önlemek, parçalanmış arazilerde ise doğal özellikleri, kullanım bütünlüğü ve mülkiyet hakları gözetilerek birden fazla arazi parçasının birleştirilip ekonomik, ekolojik ve

toplumsal yönden daha işlevsel yeni parsellerin oluşturulmasını ve bu parsellerin arazi özellikleri ve alanı değerlendirilerek kullanım şekillerinin belirlenmesini ve arazi geliştirme hizmetlerinin sağlanmasını” ifade etmektedir (Resmi Gazete, 2009). Bu kapsamda çok sayıda ve dağınık yapıdaki parsellerden oluşan tarım işletmelerinde bütünlüğün sağlanması, arazi parçalanmasının önüne geçilmesi ve iyi işleyen bir tarım arazisi piyasasının tesis edilmesine yönelik hukuki ve kurumsal düzenlemeler yapılması planlanmış olup ilgili kamu kurumları arasında etkin koordinasyonun sağlanması hedeflenmiştir. 2012 yılında toplam 3,2 milyon hektar alana ulaşmış olan toplulaştırma çalışmalarının, 2018 yılında 8 milyona çıkarılması öngörülmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2013).

Toprağın kullanımını etkileyen ve tarım çerçevesinde ele alınması gereken diğer doğal kaynak ise sudur. Arazi toplulaştırmaları ile uyumlu şekilde uygulanması gereken sulama yatırımları da toprak ve su kaynaklarının korunmasına ilişkin alınan tedbirlerden biridir. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne (DSİ) işletmeye açılan net sulama alanı 2012 yılı sonu itibarıyla 2,81 milyon hektar iken 2018 yıl sonunda bu alanın 3,75 milyona ulaşması beklenmektedir. Su kaynaklarının sürdürülebilirliğine ilişkin olarak ulusal havza sınıflama sisteminin geliştirilmesi, yeraltı ve yerüstü su kalitesinin ve miktarının belirlenmesi, izlenmesi ve bilgi sistemlerinin oluşturulması ve bu kapsamda anılan kaynakların tarımsal kaynaklı nitrat kirliliğine karşı korunması için tedbirlerin alınması hedeflenmektedir. Ayrıca mevcut su iletim ve dağıtım tesislerinde toprak kanalları ile klasik sistemler yenilenmesi ile kapalı sisteme geçişin hızlandırılması ve tarla içi sulamalarda modern sulama yöntemlerinin yaygınlaştırılması da öngörülmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2013; Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2013a).

Ayrıca ülkemizin UKKS hedefinde, toprak ve su kaynaklarına ek olarak orman kaynaklarının sürdürülebilirliği de; ormanların rehabilitasyonu, ağaçlandırma faaliyetlerinin yaygınlaştırılması, orman ürünlerine yönelik gelir getirici faaliyetlerin geliştirilmesi ve orman kaynaklarının koruma-kullanma dengesinin gözetilmesi gibi önlemlerle ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda 2012 yılında alanı 2,92 milyon hektar olan ağaçlandırma faaliyetlerinin, 2018 yılında 3,70 milyona kadar ulaşması hedeflenmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2013).

b. İnovasyon yolu ile yeşil büyümenin geliştirilmesi

Tarım alanında sürdürülebilirlik için bilgi ve inovasyonun gücü ve teknolojik gelişmelerin katkısı göz ardı edilemez. Özellikle küresel boyutta son on yılda öne çıkan bir kavram olan yeşil büyümenin ilkeleri çerçevesinde ileri teknoloji ve inovasyon faaliyetlerine öncelik verilmesi ülkemizin gelecek döneme ilişkin stratejilerinde de planlanmıştır.

Tarımda verimliliğin geliştirilmesi için AR-GE faaliyetlerine ve yeni teknolojilere verilen önemin ve yatırımların artırılması da ülkemizin 2023 tarım, gıda ve hayvancılık vizyonu sonuç raporunda belirtilmiştir. Bu kapsamda, katma değeri yüksek ürünlerin geliştirilmesine, gen kaynaklarının korunmasına, ıslah çalışmalarına ve biyoteknoloji alanlarında araştırmalara öncelik verilmesi ile tarım gıda odaklı teknoparklar ile sektörel teknoloji platformlarının tesis edilmesinin sağlanması ülkemizin yeşil büyüme alanında hedeflemiş olduğu faaliyetlerdir (Kalkınma Bakanlığı, 2013). Ayrıca tarımsal faaliyetlerde kaynak yönetimi ve çevresel sürdürülebilirliğin en üst düzeyde dikkate alınması ve idari kapasitenin güçlendirilmesi hedeflenmiştir. (Örnek: Balıkçılık alanında kaynak yönetimi ve su ürünleri yetiştiriciliğinde çevresel sürdürülebilirlik gibi)

10. Kalkınma Planının çevre başlığı altında belirlenen amaç “enerji, sanayi, tarım, ulaştırma, inşaat, hizmetler ve şehirleşme gibi alanlarda çevre dostu yaklaşımların barındırdığı yeni iş imkânları, gelir kaynakları, ürün ve teknolojilerin geliştirilmesine yönelik fırsatların değerlendirilerek yeşil büyümenin sağlanması”dır. Bu kapsamda, üretim ve hizmetlerde yenilenebilir enerji, eko-verimlilik, temiz üretim teknolojileri gibi çevre dostu uygulamaların desteklenmesi, çevre dostu yeni ürünlerin geliştirilmesi ve markalaşmasının teşvik edilmesi planlanmaktadır. 2003-2013 döneminde Ar-Ge için toplam 792 Milyon TL kaynak sağlanmış olup, Bakanlığımız, TÜBİTAK tarafından en fazla projesi kabul edilen kamu kurumu olmuştur (Strateji Geliştirme Başkanlığı (GTHB), 2014). Söz konusu durum, ülkemizin tarım alanında araştırma ve inovasyona verdiği önemi ortaya koymaktadır.

Ayrıca araştırma ve inovasyonu temel alan ve “Avrupa 2020 Öncelikleri Işığında 2013 Sonrası OTP” bölümünde ele alınan HORIZON 2020, ülkemiz için de büyük önem

taşımaktadır. 2012 yılı Haziran ayında yayımlanan “Türkiye’nin Horizon 2020 üzerine Pozisyon Raporu” ele alınacak olursa; raporun toplumsal sorunlar başlığı altında gıda güvenliği, sürdürülebilir tarım, deniz ve denizcilik araştırmaları ile biyoekonomi alanlarını, araştırma ve inovasyon açısından öne çıkardığı gözlemlenebilir. Bu kapsamda Türkiye, 4 Haziran 2014 tarihinde imzalanan bir anlaşma ile Avrupa Birliği’nin yedi yıllık araştırma ve yenilik programı olan Horizon 2020’ye (Ufuk 2020) tam erişim sağlayabilme hakkını kazanmış olup Araştırma, Yenilik ve Bilimden sorumlu Avrupa Komisyonu üyesi Máire Geoghegan-Quinn konuya ilişkin şu açıklamayı yapmıştır:

“Türkiye çok değerli bir ortaktır. Onun dinamik iş çevresi; yenilikçi ürün ve hizmetlerin geliştirilmesi ve işbirliğini her iki taraftan araştırmacılar ve işletmeler için çift taraflı bir kazanç haline getirmek için mükemmel bir test ortamıdır. Horizon 2020, yenilikçilik ve küçük işletmeler için bugüne kadarkinden çok daha fazla fon sağlamakta olduğu için Türkiye programına katılımını arttırması açısından iyi bir konuma sahiptir.”

(Avrupa Komisyonu, 2014c)

Dolayısıyla, Horizon 2020 kapsamında Türkiye’nin AB ile AR-GE ve inovasyonda işbirliği yapmasının, ilerleyen dönemde sürdürülebilirliğe sağlayacağı katkı açısından daha hissedilebilir derecede olacağı çıkarımı yapılabilir. Konuya ilişkin olarak, HORIZON 2020 de dâhil olmak üzere “AB Çerçeve Programlarının ulusal koordinasyon görevi Devlet Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı’nın 17 Ekim 2002 tarihli genelgesi gereğince TÜBİTAK’a verilmiş” olup 7. Çerçeve Programından en fazla yararlanan kurumlardan 14’üncüsü Bakanlığımız Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü olarak belirlenmiştir (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, 2012).

c. Tarımda iklim değişikliği etkisinin azaltılması

Son yıllarda artan iklim değişikliğine sebep olan faktörlerin belirlenmesi ve bu alanda tedbirler alınması, iklim değişikliğinin önümüzdeki dönemde sebep olabileceği olumsuz durumların önlenmesi açısından oldukça önemlidir. Konuya ilişkin olarak tarım sektörü, hem iklim değişikliğini etkileyen hem de iklim değişikliğinden etkilenen bir alandır.

Ülkemiz açısından bakılacak olursa, Türkiye iklim değişikliğinden olumsuz yönde etkilenebilecek ülkeler arasındadır. Mevcut durumda, değişen iklim koşullarıyla bağlantılı

olarak, ülkemizde tarım ürünlerinin uygun yetiştirme tekniklerine ilişkin çeşitli projeler yürütülmektedir. Önümüzdeki yıllarda iklim değişikliğinin tarım sistemlerine olan olumsuz etkisinin daha da artabileceği öngörüsünden hareketle, Bakanlığımız Stratejik Planında, iklim değişikliğine ilişkin bazı hedefler mevcuttur. Söz konusu hedefler; iklim değişikliklerinin bitkisel üretim, hastalık ve zararlılar üzerindeki etkilerinin araştırılması ve iklim değişikliğine ilişkin teknolojik gelişmeler ve araştırma bulguları doğrultusunda mevcut projelere hız verilmesidir (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2013a). Buna ek olarak, iklim değişikliğiyle mücadelede sera gazı salınımı azaltıcı tarımsal uygulamaların geliştirilmesini içeren yeşil tarım anlayışı da öne çıkmaktadır (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, 2014). Bu çerçevede Bakanlığımız Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, iklim değişikliğine ilişkin olarak “uyum (adaptation)” ve “azaltım (mitigation)” çalışmaları yürütmektedir. Konuya ilişkin olarak, hazırlanan “Ulusal İklim Değişikliği Strateji Belgesi”nde, ulusal vizyonumuz;

“İklim değişikliği politikalarını kalkınma politikalarıyla entegre etmiş; enerji verimliliğini yaygınlaştırmış; temiz ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını arttırmış; iklim değişikliğiyle mücadeleye özel şartları çerçevesinde aktif katılım sağlayan ve yüksek yaşam kalitesiyle refahı tüm vatandaşlarına düşük karbon yoğunluğu ile sunabilen bir ülke olmuştur”

şeklinde tanımlanmıştır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2012a).

Söz konusu stratejinin uygulanması konusunda hazırlanmış olan 2011-2023 İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planı ise 2011 yılında yürürlüğe konmuştur. İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planı amaçları ve hedefleri; enerji, binalar, ulaştırma, sanayi, atık, ormancılık konularına ek olarak tarım ve arazi kullanımına yönelik amaç ve hedefleri de kapsar. Bu kapsamda AB'nin 2013 sonrası OTP kapsamında belirlenmiş olan iklim değişikliği ile mücadele hedefi ile Türkiye'nin İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planındaki tarım ve arazi kullanımı alanlarındaki hedefi ile bağlantılandırılabilir.

1992 yılında akdedilen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesinde “bir sera gazını, bir aerosolü veya bir sera gazının oluşumunda rolü bulunan bir öncü maddeyi atmosferden uzaklaştıran herhangi bir işlem, faaliyet veya mekanizma” olarak tanımlanmış olan yutak kavramı; tarım sektörüyle doğrudan ilişkilidir (UNFCCC, 1992). Türkiye'nin İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planında, tarım alanında belirlenen amaçlardan ilki, yutak alanlarında biri olarak kabul edilen tarım sektörünün kapasitesinin

arttırılmasıdır. Anılan amaç kapsamında belirlenen hedefler ise; toprakta tutulan karbon stok miktarının belirlenmesi ve arttırılması ile toprak üstü ve toprak altı biyokütlenin belirlenmesi ve arttırılmasıdır. İkinci amaç olan tarım sektöründen kaynaklanan sera gazı emisyonlarını sınırlandırmak ise konuya ilişkin potansiyeli belirlemek ile bitkisel ve hayvansal üretim kaynaklı sera gazı emisyonlarının artış hızını azaltmak hedeflerini içermektedir.

Buna ek olarak, İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planında, tarım sektöründe bilgi altyapısının ve kapasitenin geliştirilmesi amacına da değinilmiştir. Bu kapsamda iklim değişikliği ile mücadele ve iklim değişikliğine uyumda tarım sektörünün ihtiyaçlarını karşılayacak bilgi altyapısının oluşturulması hedeflenmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere inovasyon faaliyetleri, iklim değişikliğine adaptasyon çerçevesinde de önem arz etmektedir. Ayrıca anılan Planda, arazi kullanımında iklim değişikliği ile mücadeleye yönelik gerekli yasal düzenlemenin yapılması ile arazi kullanımına ilişkin kurumların kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesi hedefleri de belirtilmiştir (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2012b).

Son olarak, iklim değişikliğinin en önemli etkisi olan kuraklık konusunun da ele alınması gerekmektedir. Tarımsal kuraklığa karşı mücadele kapsamında, “Türkiye Tarımsal Kuraklıkla Mücadele Stratejisi ve Eylem Planı (2013-2017)” Bakanlığımız tarafından 2013 yılında uygulamaya konmuştur. Söz konusu Plan’ın amacı “Kamuoyunun bilinç düzeyini artırarak tüm paydaşların sürece dâhil edilmesiyle arz ve talep yönetimini de dikkate alarak, çevresel açıdan sürdürülebilir tarımsal su kullanım planlaması ile kuraklığın yaşanmadığı dönemlerde ileriye dönük gerekli bütün tedbirlerin alınmasını; kriz dönemlerinde ise, etkin bir mücadele programını uygulayarak kuraklığın etkilerinin asgari düzeyde kalmasını sağlamak” olarak belirtilmiştir (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2013b).

3. Dengeli Bölgesel Kalkınma Konusunda Ülkemiz Hedefleri

Bu bölümde, 2013 sonrası OTP reformunun Dengeli Bölgesel Kalkınma hedefi ülkemizin kırsal kalkınma politikası kapsamında bir bütün olarak ele alınmıştır. Konuya ilişkin olarak aşağıda sunulan bilgiler, Türkiye’nin 2014-2020 UKKS Belgesi, 2013-2017

Bakanlığımız Stratejisi ve 10. Kalkınma Planındaki Kırsal Kalkınma Politikalarının derlenmesi ile oluşturulmuştur.

Ülkemizin kırsal kalkınma politikasının temel amacı, *“Kırsal kesimdeki asgari yaşam kalitesinin ülke ortalamasına yaklaştırılması hedefiyle kırsal toplumun iş ve yaşam koşullarının kentsel alanlarla uyumlu olarak kendi yöresinde geliştirilmesi ve sürdürülebilir kılınması”* olarak belirlenmiştir (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2014a). Bu kapsamdaki stratejik amaçlar ise; kırsal ekonominin çeşitlendirilerek geliştirilmesi, kırsal alanların sosyal ve fiziki altyapısının güçlendirilmesi, kırsal alanlarda beşeri sermayenin geliştirilmesi, yoksullukla mücadelenin güçlendirilmesi, kamunun hizmet kapasitesinin güçlendirilmesi ve yerel kalkınmaya yönelik girişimlerin güçlendirilmesidir.

UKKS çerçevesinde, kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi önceliğine yönelik olarak, kırsal turizmin geliştirilmesi, tarım ve tarım dışı yerel ürünlerde katma değer artışının sağlanması, tarım dışı sektörlerdeki ticari işletmelerin modernize edilmesi ve su ürünleri yetiştiriciliğinin geliştirilmesi önlemleri öngörülmüştür. Söz konusu tedbirlerle, kırsal alanda imalat sanayi işletmelerinin geliştirilmesi, kırsal yörelerin karşılaştırmalı üstünlüklerinin bulunduğu yerel zenginlikler temelinde ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi, örtü altı üretimin tarımsal çevre kirliliği oluşturmayacak şekilde yaygınlaştırılması, coğrafi işaret tescili yapılan ürünlerde markalaşmanın sağlanması ve tarım dışı sektörlerdeki işletmelerin modernizasyonu amaçlanmaktadır. Söz konusu öncelik, 10. Kalkınma Planında *“Kırsal ekonominin üretim ve istihdam yapısı, turizm, ticaret, gıda sanayi, küçük ölçekli üretim gibi tarım dışı ekonomik faaliyetlerle çeşitlendirilecektir”* olarak ifade edilmiştir.

Ayrıca tarımın rekabet gücünün geliştirilmesi için kırsal kalkınma desteklerinin kullanılma yönünün belirlenmesi, AB ve ulusal kaynaklarında hedef birliği sağlanması ve yararlanıcı ve coğrafi koşullara göre *“uyum ve tamamlayıcılık ilişkisinin”* geliştirilmesi politikaları da belirtilmiştir. Gelecek döneme ilişkin olarak, kırsal kalkınma desteklerinde ulusal ve uluslararası kaynaklarla yürütülen destekleme faaliyetleri bulunmaktadır. Ulusal kaynaklarla yürütülen destekler: *“Kırsal Kalkınma Amaçlı Tarımsal Destekler”*, *“Hayvancılık Destekleri”*, *“Çevresel Altyapı ve Çevre Koruma Destekleri”*, *“Orman*

Köylülerine (ORKÖY) Destekler”, “Çevre Amaçlı Tarım Arazilerinin Korunması Projesinde (ÇATAK)” ve “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) Destekleri”dir. Uluslararası kaynaklarla yürütülen destekleme faaliyetleri ise IPARD Programı ve Entegre Kalkınma Projeleri’dir. Anılan faaliyetlere ilişkin detaylı bilgi UKKS 2014-2020 Belgesinde bulunmaktadır (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2014a).

İkinci olarak, kırsal alanların sosyal ve fiziki altyapısının güçlendirilmesi öncelikleri UKKS’de oldukça ön plandadır. Sosyal altyapının güçlendirilmesi kapsamında; yöresel kültür mirasının korunmasına ilişkin altyapının geliştirilmesi, spor ve sanatsal faaliyetler altyapısının geliştirilmesi, atıl kamu binalarının kalkınma faaliyetleri için yeniden düzenlenmesi önlemleri öngörülmüştür. Fiziki altyapıya ilişkin olarak ise; ulaşım ağının iyileştirilmesi, içme suyu altyapısının iyileştirilmesi, atık yönetiminin geliştirilmesi, bilişim teknolojileri kullanımının yaygınlaştırılması, yenilenebilir enerji kaynakları kullanımının yaygınlaştırılması, yapılaşmada yöresel mimarinin teşvik edilmesi ve doğal afetlerle mücadele için güvenli yerleşim koşullarının sağlanması tedbirleri planlanmıştır. Anılan tedbirler ile, kırsal kesimin yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve kırsal ve kentsel ekonomilerin birbirine daha iyi entegre olması amaçlanmıştır. Konuya ilişkin olarak, Kırsal Kalkınma Yatırımlarını Destekleme Programı kapsamında 2611 adet yeni tesis kurulmuş olup Programa ilişkin olarak gelecek dönemde tarıma dayalı küçük ve orta ölçekli işletmelere ve alternatif enerji kaynaklı seralara hibe desteğinin verilmesi hedeflenmiştir (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2013a).

Üçüncü olarak, kırsal toplumun beşeri sermayesinin geliştirilmesi ve yoksullukla mücadelenin güçlendirilmesi öncelikleri de Türkiye’nin kırsal kalkınma stratejisi kapsamındadır. Söz konusu öncelikler, sadece 2013 sonrası OTP ile değil Avrupa 2020’nin kapsayıcı büyüme önceliğiyle de birebir ilişkilidir. Beşeri sermayeye ilişkin olarak; örgün ve yaygın eğitim hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması ve koruyucu sağlık hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması hedeflenmiştir. Yoksullukla mücadelenin güçlendirilmesine ilişkin olarak ise; mevsimlik gezici tarım işçilerine yönelik hizmetlerin etkinleştirilmesi, sosyal hizmet ve yardımların etkinleştirilmesi ve dezavantajlı bireyler için sosyal içermenin güçlendirilmesi önlemlerinin alınması planlanmıştır.

Dengeli bölgesel kalkınmaya ilişkin olarak kırsal kalkınma amaçları arasında ele alınabilecek bir diğer konu ise; yerel kalkınmaya yönelik kurumsal kapasitenin güçlendirilmesidir. Söz konusu amaç kapsamında kamunun hizmet sunum kapasitesinin geliştirilmesi ve yerel kalkınmaya yönelik girişimlerin güçlendirilmesi öncelikleri bulunmaktadır. İlk önceliğe ilişkin olarak; beldelerin ve köy muhtarlıklarının hizmet sunum kapasitelerinin geliştirilmesi, ilçe belediyelerinin hizmet sunum kapasitelerinin geliştirilmesi ve kamusal hizmetlerin sunumunda yenilikçi modellerin geliştirilmesi önlemleri hedeflenmiştir. İkinci öncelik olan yerel kalkınmaya yönelik girişimlerin güçlendirilmesi kapsamında ise kamu ve kamu dışı paydaşların ortaklığında yerel kalkınma stratejilerinin geliştirilmesi ve uygulanması, yerel kalkınmaya yönelik sivil inisiyatiflerin teknik kapasitesinin geliştirilmesi ve ulusal kırsal kalkınma işbirliği ağının oluşturulması önlemleri hedeflenmiştir.

2014-2020 UKKS belgesi kapsamında Bakanlığımız koordinasyonunda çalışmalarına devam edilen Kırsal Kalkınma Eylem Planı ve IPARD 2014-2020 programı mevcuttur. Kırsal Kalkınma Eylem Planı, yukarıda belirtilen öncelikler ve hedeflerin uygulanmasına yönelik faaliyetleri ve söz konusu faaliyetleri gerçekleştirmeyi sağlayacak olan “kamu yatırımı, etüt araştırma projesi, entegre kırsal kalkınma projesi ve mali destek programı” gibi uygulama araçlarını içermektedir. Anılan Plan, UKKS Belgesindeki “her bir tedbir için asgari bir faaliyetin yer alması” ilkesine yönelik tasarlanmış olan Belge metni, henüz taslak aşamasında olup, yetkili otoritelerin görüşlerine sunulmuştur. UKKS kapsamında incelenmesi gereken bir diğer konu olan IPARD 2014-2020 Programına ilişkin detaylı bilgi ise bir sonraki başlık altında verilecektir.

IPARD 2014-2020

4 Şubat 2006 tarihli ve 26070 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan UKKS ile Bakanlığımız, IPARD Yönetim Otoritesi olarak belirlenmiş olup, 25 Şubat 2008 tarihinde IPARD Programı Avrupa Komisyonu tarafından onaylanmıştır ve Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) kurulmuştur. IPARD, “Türkiye’nin katılım öncesi dönemdeki öncelikleri ve ihtiyaçlarını dikkate alarak, sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için kapasite oluşturmayı hedeflemekte, işletmeleri Avrupa Birliği standartlarına yükseltmeyi amaçlamaktadır” (Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu, 2015a).

Bu çerçevede, IPARD I ile (2007-2013) 874 milyon Avro'luk AB hibe desteği ve 291 milyon Avro'luk ulusal destek olmak üzere toplamda 1 milyar 165 milyon Avroluk hibe desteği faydalanıcılara sunulmuştur (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı-TarımTV, 2012).

IPARD II'ye ilişkin olarak, 11.03.2014 tarihli ve (EU) 231/2014 sayılı Parlamento ve Konsey Tüzüğü ile (OJ: 15.03.2014/ L77/11) Resmi Gazetede yayımlanan (AB Resmi Gazetesi, 2014); Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA II) kapsamında belirlenen sektörlerden birisi de kırsal kalkınmadır. Bu kapsamda Türkiye için, "2014-2020 dönemini kapsayan IPARD II (Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma) Programı", 27 Ocak 2015 tarihinde C(2015)/337 sayılı Karar ile Avrupa Komisyonu tarafından onaylanmıştır (Avrupa Komisyonu, 2015). AB'ye uyum çalışmaları kapsamında ülkemize, kırsal kalkınma önlemlerini destekleme mekanizması görevini gören IPARD II ile, 2020 yılına kadar 801 Milyon Avro AB hibesi ve 244 Milyon Avro Ulusal katkı olmak üzere toplam 1 Milyar 45 Milyon Avro'nun hibe edilmesi öngörülmektedir (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2014b). IPARD II ile merkez ve 42 il koordinatörlüğünün akreditasyon süreci tamamlanmış olup program 42 ilde (Afyonkarahisar, Ağrı, Aksaray, Amasya, Ankara, Ardahan, Aydın, Balıkesir, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Elâzığ, Erzincan, Erzurum, Giresun, Hatay, Isparta, Kahramanmaraş, Karaman, Kars, Kastamonu, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muş, Nevşehir, Ordu, Samsun, Sivas, Şanlıurfa, Tokat, Trabzon, Uşak, Van ve Yozgat) uygulanmaktadır. (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2014b)

IPARD II kapsamında, 2014-2020 dönemi için Türkiye'nin belirlemiş olduğu önlemler aşağıda sunulmakta olup söz konusu önlemlere ilişkin finansal plan **Ek.2**'de, hedefleri içeren tablo da **Ek.3**'te sunulmaktadır.

1. Tarımsal işletmelerin fiziksel varlıklarına yatırımlar,
2. Üretici örgütlerinin kurulmasına yönelik destek,
3. Tarımsal ve su ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasına ilişkin fiziksel varlıklara yapılan yatırımlar,
4. Tarım-çevre-iklim ve organik tarım tedbiri,
5. Yerel kalkınma stratejilerinin uygulanması-LEADER yaklaşımı,
6. Kırsal kamu altyapısına yatırımlar,

7. Tarımın çeşitlendirilmesi ve iş geliştirme,
8. Eğitimin geliştirilmesi,
9. Teknik destek,
10. Danışmanlık hizmetleri,
11. Ormanların kurulması ve korunması.

(Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu, 2015b; İKV E-Bülteni, 2015)

SONUÇ

“Avrupa 2020 Stratejisi Kapsamında 2013 Sonrası Ortak Tarım Politikası ve Türkiye’nin Bakışı” adlı mevcut teze yönelik yapılan araştırmalar ve değerlendirmeler göstermektedir ki; 2013 sonrası OTP hedefleri Avrupa 2020 Stratejisine önemli derecede katkı sağlamaktadır. Anılan ana argüman; Strateji Belgesi’nin, başta yeni reform Bildirisi olmak üzere, reform sonrası ortaya çıkarılan kaynaklar ve yazılı düzenlemelerle birlikte değerlendirilmesi ile desteklenmiştir.

Avrupa 2020 Stratejisi kapsamındaki akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme öncelikleriyle küresel platformdaki yerini korumayı hedefleyen AB’nin, ortaya çıkarmış olduğu 2013 sonrası OTP reformunda, anılan önceliklere paralel bir vizyonun varlığı oldukça aşıkardır. Bu çerçevede, ilk olarak Stratejinin akıllı büyüme önceliğine; tarım sektöründe AR-GE ve inovasyona yapılan yatırımlar ile yeşil teknoloji kullanımının katkı sağlayabileceği söylenebilir. Ayrıca, inovasyon yoluyla tarımın verimliliğinin arttırılması ve yeterli miktarda gıda arzının sağlanması, yeni teknolojilerin kullanımı ile kaliteli ve güvenilir gıda elde edilmesi ve böylece tarımın rekabet gücünün arttırılması hedefleri; akıllı büyümenin “İnovasyon Birliği” girişimi ile doğrudan ilişkilendirilebilmiştir. Bunun yanında, yeni reformun hedeflemiş olduğu; inovatif çözümler yoluyla karbon emisyonunun azaltılması ve evre dostu tarım uygulamalarının geliştirilmesi ve uygulanmasının, sadece sürdürülebilir büyümeye değil, akıllı büyümeye de katkı sağladığı açıkça görülmektedir. İkinci olarak, Stratejinin sürdürülebilir büyüme önceliğine etki eden önemli sektörlerden birisi de tarım sektörüdür. Bu kapsamda açıkça görülebilir ki; rekabetçi bir karbon ekonomisinin oluşturulması ve iklim/enerji hedeflerinin gerçekleştirilebilmesi; tarım sektöründe çevreci mücadele araçlarının kullanılmasına, iklim değişikliğine uyum çalışmalarının gerçekleştirilmesine ve karbon emisyonunun azalmasına ilişkin yeşil yöntemlerin ve uygun tarım modellerinin kullanılmasına bağlıdır. Bahse konu araçlar ve yöntemlerin aynı zamanda, tarımın birincil kaynağı olan toprağın korunmasına, su kaynaklarının sürdürülebilirliğine ve biyoçeşitliliğin arttırılmasına da katkı sağlayarak, Stratejinin “Verimli Kaynak Avrupa’sı” adlı girişimini desteklediği doğrudur. Aynı zamanda yeni reformdaki peyzaj gibi kamu yararına ilişkin olarak düzenlenen reform

araçlarının da (Yeşil Ödeme Planı ve Doğal Kısıt Desteği) ekolojik alanların korunmasını ve biyoçeşitliliğin arttırılmasını teşvik ederek, Stratejinin sürdürülebilir büyüme önceliğine katkıda bulunduğu görülmüştür. Üçüncü olarak, Stratejinin kapsayıcı büyüme önceliği ele alındığında, anılan önceliğin yeni reformun dengeli bölgesel kalkınma hedefi ile güçlendirildiği açıkça görülmektedir. Özellikle, kırsal alanların ekonomik potansiyelinin ortaya çıkarılması, yerel piyasa ve yerel mesleklerin geliştirilmesi, kırsaldaki sosyal ve fiziksel altyapının geliştirilmesi ve böylece kırsaldan kente olan göçlerin azaltılması hedeflerinin; kapsayıcı büyümeye sağladığı katkı su götürmez bir gerçektir. Bu kapsamda dikkat çeken bir konu da; yeni reformda yapılan yapısal değişikliklerin, önemli ölçüde kırsal alanların geliştirilmesine ve kırsalda yaşayanları desteklemeye yönelik olduğudur. Dolayısıyla, yeni reform çerçevesinde çiftçilere yapılan ödemelerin çeşitlendirilmesinin (genç çiftçilere ve küçük çiftçilere yapılan destekler, doğal kısıtı olan alanlara yönelik destekler gibi) ve kırsal kalkınma önlemlerinin belirginleştirilmesinin, sadece dengeli bölgesel kalkınmaya değil kapsayıcı büyüme önceliğine de katkı sağlamak için gerçekleştirildiği çıkarımı yapılabilir. Böylece yeni reformun, Stratejiye sağladığı katkı öncelikler bazında değerlendirilerek, bu tezin ana argümanı desteklenebilmiştir.

Bu tez kapsamında değerlendirilen bir diğer düşünce de, ülkemizin gelecek döneme ilişkin tarım hedeflerinin AB'nin 2013 sonrası dönem için belirlemiş olduğu tarım reformu hedefleri ile ilişkilendirilebileceğidir. Buna göre anılan ikincil argüman; Türkiye'nin tarıma ilişkin gelecek dönem stratejilerini içeren önemli belgelerin değerlendirilmesi sonucunda elde edilen hedeflerin, 2013 sonrası OTP hedefleri altında incelenmesi ile desteklenebilmiştir. Çünkü Türkiye'nin gelecek döneme ilişkin tarım bakışı, AB'nin gelecek döneme ilişkin tarım politikası ile benzer hedef ve faaliyetler içermektedir. Bu kapsamda, ilk olarak reformun tutarlı gıda üretimi hedefinin; ülkemizin gıda güvenliği kapsamında belirlemiş olduğu tarımsal üretimin arttırılması ile yeterli gıdaya erişim hedefi ve bitki ve hayvan sağlığı tedbirlerinin geliştirilmesi ile gıda güvenilirliği hedefi ile doğrudan ilişkili olduğu gayet açıktır. Ayrıca ülkemizin, alan bazlı destekleri arttırma, tarım sigortalarının kapsamını genişletme ve çevreye duyarlı teşvik sistemini geliştirme gibi hedeflerinin; yeni reformdaki çiftçilik gelirlerine yapılan desteklerin iyileştirilmesi ve çeşitlendirilmesi (daha adil ve daha esnek bir yapıya kavuşturulması) ile genel olarak uyumakta olduğu görülmektedir. Bu kapsamda, stratejik önemi olan ürünlere (aspir, yağlık ayçiçeği, kanola gibi) verilen prim destekleri ve hayvancılık destekleri (suni

tohumlama, hayvan gen kaynaklarını koruma gibi) arz açığını kapatıp ülkemizin kendi kendine yetebilmesini başarabilmek (üretimi arttırmak) için; organik tarım ve iyi tarım uygulamalarına verilen destekler çevreye duyarlılığı ön planda tutup tüketicilere kaliteli gıda sunabilmek için; sertifikalı tohum ve fidelere verilen destekler de tarımda verimliliği arttırabilmek için uygulanmaktadır. Buna ek olarak, çiftçilik gelirlerindeki istikrarın sağlanması ve bu kapsamda piyasa düzenleme mekanizmalarının oluşturulması, AB ve Türkiye'nin ortak hedefleri arasında sayılabilir. Tutarlı gıda üretimine yönelik başka bir ortak hedef ise; tarım sektörünün rekabet gücünü arttırmak için; üretici örgütlerinin faaliyetlerinin arttırılması ve modernizasyon gibi faaliyetlerle işletmelerin kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesidir. Ayrıca ülkemizin, doğal kaynakların korunması, inovasyon yoluyla yeşil büyümenin geliştirilmesi ve tarımda iklim değişikliği etkisinin azaltılmasına ilişkin planladığı hedefler, AB'nin yeni reformu kapsamındaki doğal kaynakların ve iklim etkisinin sürdürülebilir yönetimi hedefi ile oldukça uyumlu görünmektedir. Çevreye duyarlı teknolojiler, arazilerin kullanımına ilişkin uygulamalar, sulama yatırımları, ıslah çalışmaları ve iklim değişikliğine ilişkin spesifik Planlar, ülkemizin bu konuya da oldukça önem verdiğini göstermektedir. Üçüncü konu olan dengeli bölgesel kalkınma ise, ülkemizdeki kırsal kalkınmaya verilen değer ile oldukça ilintilidir. Kırsal ekonominin çeşitlendirilerek geliştirilmesi, kırsal alanların sosyal ve fiziki altyapısının güçlendirilmesi, kırsal alanlarda beşeri sermayenin geliştirilmesi, yoksullukla mücadelenin güçlendirilmesi, kamunun hizmet kapasitesinin güçlendirilmesi ve yerel kalkınmaya yönelik girişimlerin güçlendirilmesi gibi temel hedefler ve IPARD 2014-2020 Programı içerisinde Türkiye'nin belirlemiş olduğu önlemler; AB'nin OTP kapsamında belirlemiş olduğu hedefleri ile bağlantılandırılabilir.

Yukarıda anılan hususlar göz önünde bulundurulduğunda; gelecek dönem için Türkiye'nin ve AB'nin belirlemiş olduğu tarım hedeflerinin birbirine benzer olduğu çıkarımı yapılabilir. Her ne kadar OTP ve Türkiye'nin tarım politikası, yapısal bakımdan farklılıklara sahip olsa da, ki bu farklılık Türkiye'nin 2014 yılı ilerleme raporundaki fasıllara yönelik sonuç ifadelerine de yansımıştır (*bkz. Bölüm IV.A. Türkiye-AB Tarım İlişkilerinde Mevcut Durum*), ülkemizin gelecek dönem için belirlemiş olduğu tarım hedeflerinin gerçekleşmesi, Türkiye'nin AB'ye üyelik perspektifinde önemli bir rol üstlenebilir. Bu kapsamda, ülkemizde stratejik ürünlerin üretim planlamasının yapılması, fiyat dalgalanmalarını önlemeye yönelik piyasa mekanizmalarının düzenlenmesi, küçükbaş

hayvancılığın geliştirilmesi, gıda ve yem resmi kontrollerinin AB'ye uyumlu mevzuatlar doğrultusunda gerçekleştirilmesi, tüketicilerin gıda güvenilirliği konusunda bilinçlendirilmesi, hayvan hastalıkları ve bitki sağlığı hizmetlerinde mücadele çalışmalarının geliştirilmesi gibi hedefler; hem güvenli ve yeterli gıdaya erişimi hem de ülkemizin tarım politikasının OTP'ye uyumlulaştırılmasını destekleyebilir. Bunun yanında, çevreye duyarlı bitki sağlığı tedbirlerinin geliştirilmesi, tarımsal ve ekolojik kaynakların korunması, yeşil üretim tekniklerinin geliştirilmesi, toprağın korunmasına yönelik arazi ıslah çalışmalarının yapılması, yüzey ve yeraltı sularındaki tarımsal kaynaklı kirliliği önlemek üzere çalışmalar yapılması, çevre ve iklim değişikliği doğrultusunda üretim teknolojilerinin ve alternatif yem kaynaklarının geliştirilmesi ve kuraklıkla mücadele stratejisinin geliştirilmesi gibi hedefler; sadece ülkemizde doğal kaynakların ve iklim etkisinin sürdürülebilir yönetiminin sağlanmasına ve tarımsal üretimdeki verimliliğin artırılmasına değil, ülkemizin tarım konusunda AB'ye uyum sağlamasına da katkı sağlayabilir gibi görünmektedir. Buna ek olarak, çiftlik ve tarımsal işletmelerin modernizasyonun sağlanması, tarımsal altyapı hizmetlerinin iyileştirilmesi, katma değeri yüksek ürünlerin geliştirilmesi ve bu ürünlere yönelik teşvikler verilmesi, tarımsal üretici örgütlerine verilen önemin artırılması ve gıda güvenliğinin sağlanması ile tarımsal üretimde verimliliğin artırılmasına yönelik yukarıda anılan diğer hedefler başarılabilirse; bu durum hem kırsal kalkınmayı destekleme hem de Türkiye'nin tarımdaki rekabet gücünü arttırmasına katkı sağlayabilir. Aynı zamanda söz konusu hedefler, Türkiye'nin AB tarım piyasasına daha iyi entegre olmasını sağlayarak, AB'ye üyelik sürecine fayda sağlayabilecek olan unsurlar arasında görülebilir. Dolayısıyla, ülkemiz mevcut durumda, fasılların açılıp açılmadığına ya da Ek Protokol nedeniyle askıya alınmış olmasına bakmadan, geleceğe yönelik hedefleri kapsamındaki AB'ye uyum çalışmalarını devam ettirmelidir. Çünkü Türkiye'nin gelecek döneme ilişkin hedefleri; hem ülkemizin sosyo-ekonomik durumunu geliştirmeye hem de Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecine katkı sağlamaya yöneliktir.

KAYNAKÇA

- AB Resmi Gazetesi. (2014). *European Union Official Journal*. 2015 tarihinde Regulation (EU) No 231/2014: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/financial_assistance/ipa/2014/231-2014_ipa-2-reg.pdf adresinden alındı
- Atılğan, G. Ş. (2013). Ortak Tarım Politikası Reformu. *Uzman Gözüyle*, 9-13.
- Atılğan, Ş. G. (2015).
- Avrupa Birliği Bakanlığı. (2015). *Katılım Müzakerelerinde Mevcut Durum*. 2015 tarihinde Avrupa Birliği Bakanlığı: <http://www.abgs.gov.tr/index.php?l=1&p=65> adresinden alındı
- Avrupa Komisyonu - DGAGRI. (2009a). *The Single Payment Scheme*. 2015 tarihinde European Commission: http://ec.europa.eu/agriculture/direct-support/pdf/factsheet-single-payment-scheme_en.pdf adresinden alındı
- Avrupa Komisyonu - DGAGRI. (2009b). *The Single Area Payment Scheme*. 2015 tarihinde European Commission: http://ec.europa.eu/agriculture/direct-support/pdf/factsheet-single-area-payment-scheme_en.pdf adresinden alındı
- Avrupa Komisyonu - DGAGRI. (2015). *Basic Payment Scheme*. 2015 tarihinde European Commission: http://ec.europa.eu/agriculture/glossary/basic-payment-scheme_en.htm adresinden alındı
- Avrupa Komisyonu. (2008). *EU Rural Development Policy 2007-2013 Fact Sheet*. 2014 tarihinde European Commission: http://ec.europa.eu/agriculture/publi/fact/rurdev2007/en_2007.pdf adresinden alındı
- Avrupa Komisyonu. (2009, Ekim 29). *A better functioning food supply chain in Europe*. 2014 tarihinde European Commission: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication16061_en.pdf adresinden alındı
- Avrupa Komisyonu. (2010a, Mart 3). *Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. 2014 tarihinde European Commission: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF> adresinden alındı
- Avrupa Komisyonu. (2010b). *CAP Towards 2020: Meeting the food, natural resources and territorial challenges*. 2014 tarihinde European Commission: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0672:FIN:en:PDF> adresinden alındı
- Avrupa Komisyonu. (2011, 06 29). *A Budget for Europe 2020*. 2014 tarihinde European Commission: http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/documents/fin_fwk1420/MFF_COM-2011-500_Part_I_en.pdf adresinden alındı

- Avrupa Komisyonu. (2012a). *European Commission*. 2014 tarihinde Europe 2020 Priorities: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/priorities/smart-growth/index_en.htm adresinden alındı
- Avrupa Komisyonu. (2012b). *Europe 2020 Priorities*. 2014 tarihinde EU Commission: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/priorities/sustainable-growth/index_en.htm adresinden alındı
- Avrupa Komisyonu. (2012c). *Europe 2020 Priorities*. 2014 tarihinde European Commission: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/priorities/inclusive-growth/index_en.htm adresinden alındı
- Avrupa Komisyonu. (2013a, Aralık). *Overview of CAP Reform 2014-2020*. 2014 tarihinde European Commission Agricultural Policy Perspective Briefs: http://ec.europa.eu/agriculture/policy-perspectives/policy-briefs/05_en.pdf adresinden alındı
- Avrupa Komisyonu. (2013b, Haziran 26). *Cap Reform- An explanation of main elements*. 2015 tarihinde European Commission Press Releases: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-621_en.htm adresinden alındı
- Avrupa Komisyonu. (2014a, Aralık). *The 2008 CAP "Health Check"*. 2014 tarihinde European Commission: http://ec.europa.eu/agriculture/cap-history/health-check/index_en.htm adresinden alındı
- Avrupa Komisyonu. (2014b, Ekim 8). *Türkiye 2014 Yılı İlerleme Raporu*. 2014 tarihinde AB İlerleme Raporu (Avrupa Komisyonu): http://www.ab.gov.tr/files/ilerlemeRaporlariTR/2014_ilerleme_raporu_tr.pdf adresinden alındı
- Avrupa Komisyonu. (2014c, Haziran 4). *Turkey joins Horizon 2020 research and innovation programme*. 2014 tarihinde European Commission Press Release Database: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-631_en.htm adresinden alındı
- Avrupa Komisyonu. (2015). *Register of Commission Documents*. 2015 tarihinde Avrupa Komisyonu Belgeleri Kaydı: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/?fuseaction=list&coteId=3&year=2015&number=337&language=EN> adresinden alındı
- Avrupa Komisyonu. (t.y.). *The Reform of the CAP Towards 2020 Consultation Document For Impact Assessment*. 2014 tarihinde European Commission: http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/consultation/consultation-document_en.pdf adresinden alındı
- Avrupa Komisyonu Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü. (2011a, Ocak). *The CAP in Perspective:from market intervention to policy innovation*. 2014 tarihinde European Commission Agricultural Policy Perspectives Briefs: http://ec.europa.eu/agriculture/policy-perspectives/policy-briefs/01_en.pdf adresinden alındı

- Avrupa Komisyonu Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü. (2011b, Ocak). *The Future of CAP Market Measures*. 2014 tarihinde European Commission Agricultural Policy Perspective Briefs: http://ec.europa.eu/agriculture/policy-perspectives/policy-briefs/03_en.pdf adresinden alındı
- Avrupa Komisyonu Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü. (2013). *Rural Development in the EU Statistical and Economic Information Report*. Avrupa Komisyonu.
- Avrupa Komisyonu Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü. (t.y.). *The Common Agricultural Policy After 2013-Public debate*. 2014 tarihinde European Commission: 28) http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/debate/report/executive-summary_en.pdf adresinden alındı
- Avrupa Parlamentosu. (2013, Aralık 20). *Multiannual Financial Framework (2014-2020)*. 2015 tarihinde Factsheets on European Union /The Common Agricultural Policy in figures: http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/en/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.2.10.html adresinden alındı
- Avrupa Zirvesi. (2010, Haziran 17). *European Council Conclusions*. 2014 tarihinde The European Council: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/115346.pdf adresinden alındı
- Aydın, C. (2004, Mayıs). *Dünya Ticaret Örgütü Tarım Müzakereleri, AB ve Türkiye'nin Pozisyonları*. Şubat 23, 2015 tarihinde Avrupa Birliği Bakanlığı: http://www.ab.gov.tr/files/Uzmanl%C4%B1k%20Tezleri/ceren_aydin.pdf adresinden alındı
- CIA. (2011). *CIA World Factbook*. 2014 tarihinde CIA. adresinden alındı
- Cioloş, D. (2010). The Common Agriculture Policy and the EU 2020 Strategy (Summary of Speech). *Informal Council of AGRI Ministers* (s. European Commission Press Release Database). Merida: European Commission.
- Coturni (from DGAGRI), F. (2013). *CAP Towards 2020 Political Agreement Direct Payments*. 2015 tarihinde Avrupa Komisyonu Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü: http://ec.europa.eu/agriculture/events/2013/eag-cap-reform/coturni_en.pdf adresinden alındı
- Çalışkan, Ö. (2012). 2013 Sonrası AB Ortak Tarım Politikası: AB Komisyonu'nun Reform Önerileri üzerine bir Değerlendirme. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Birimler Fakültesi Dergisi Sayı 38*, 137-164.
- Çapanoğlu, S. G. (2010). Geçmişten Günümüze Lizbon Stratejisi ve 2020 İçin Yeni Bir Vizyon Işığında "AB 2020" Stratejisi. *İktisadi Kalkınma Vakfı*.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2012a). Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi 2010-2020. Ankara. <http://www.csb.gov.tr/db/iklim/banner/banner592.pdf> adresinden alınmıştır

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2012b). *Türkiye Cumhuriyeti 2014-2023 İklim Değişikliği Eylem Planı*. 2014 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı:
<http://www.csb.gov.tr/db/iklim/banner/banner591.pdf> adresinden alındı
- EurActiv. (2004, Mayıs 3). *Lisbon Agenda*. 2015 tarihinde EU News and Policy Debates across languages: <http://www.euractiv.com/future-eu/lisbon-agenda/article-117510> adresinden alındı
- EuropaBio. (2010, Ağustos). Building a Bio-based Economy for Europe in 2020. Brüksel, Belçika.
- EuropaBio. (2012, Ağustos). Boosting the EU Bioeconomy. Brüksel, Belçika. 2014 tarihinde European Commission: <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/bioeconomy> adresinden alındı
- European LEADER Association for Rural Development. (t.y.). *The LEADER Approach*. 2014 tarihinde ELARD: http://www.elard.eu/en_GB/leader-approach adresinden alındı
- FAO. (2009). *How to Feed the World in 2050*. 2014 tarihinde Food and Agriculture Organization: http://www.fao.org/fileadmin/templates/wsfs/docs/expert_paper/How_to_Feed_the_World_in_2050.pdf adresinden alındı
- Friends of the Earth Europe asbl. (2010, Ekim). *A New Food and Agriculture Policy for the European Union (Position Paper)*. 2014 tarihinde Friends of the Earth Europe: http://www.foeurope.org/sites/default/files/CAP_PP_full_final%5B1%5D.pdf adresinden alındı
- Gaytancıoğlu, O. (2011). *AB Ortak Tarım Politikası Kapsamında Türk Tarımı*. 2014 tarihinde Dünya Gıda Dergisi: <http://www.dunyagida.com.tr/haber.php?nid=477> adresinden alındı
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2013a). *2013-2017 Stratejik Planı*. 2014 tarihinde Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı:
<http://www.tarim.gov.tr/SGB/Belgeler/Stratejik%20Plan%202013-2017.pdf> adresinden alındı
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2013b). *Tarım Reformu Genel Müdürlüğü*. 2015 tarihinde Türkiye Tarımsal Kuraklıkla Mücadele Stratejisi (2013-2017):
https://www.tarim.gov.tr/TRGM/Belgeler/Duyurular/2013_2017_Kuraklik_Eylem_Plani.pdf adresinden alındı
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2014a). 2014-2020 Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi. Ankara. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/02/20150221-12-1.pdf> adresinden alınmıştır
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2014b). Turkey IPARD 2014-2020.
https://ipard.tarim.gov.tr/admin/app_upload/Turkey_IPARD_Programme.pdf adresinden alınmıştır
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Tarım Reformu Genel Müdürlüğü. (2014). *Türkiye'de İklim Değişikliği*. 2014 tarihinde İklim Değişikliği: <http://iklim.tarim.gov.tr/iklimdegisiklik.html> adresinden alındı

- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı-Tarımtv. (2012, Ocak 30). *Kırsala 1 milyar 165 milyon Avro Destek*. 2015 tarihinde TarımTV: http://www.tarımtv.gov.tr/HD834_kirsala-1-milyar-165-milyon-avro-destek.html adresinden alındı
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı-Tarımtv. (2015, Mart). *Bakan EKER TARSEY'i tanıttı*. 2015 tarihinde Web tarımtv: http://www.tarımtv.gov.tr/HD6166_bakan-eker-tarsey-i-tanitti-.html adresinden alındı
- İKV E-Bülteni. (2015, Şubat). *IPARD 2 PROGRAMI AVRUPA KOMİSYONU TARAFINDAN ONAYLANDI*. 2015 tarihinde İKV E-BÜLTENİ: http://bulten.ikv.org.tr/?ust_id=6264&id=6269 adresinden alındı
- Ivan, J. (2009, Haziran). *Agriculture and Enlargement*. 2015 tarihinde Avrupa Komisyonu: http://ec.europa.eu/agriculture/events/zagreb2009/ivan_en.pdf adresinden alındı
- Kalkınma Bakanlığı. (2013). *2014-2018 Onuncu Kalkınma Planı*. Ankara: Başbakanlık.
- Kilit, G. (2012, Mayıs). *Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası ve Reform Çalışmaları*. 2014 tarihinde İktisadi Kalkınma Vakfı Değerlendirme Notu Sayı 52: http://oldweb.ikv.org.tr/images/upload/data/files/degerlendirme_notu_-_52.pdf adresinden alındı
- Kobiden. (2013, Mayıs 29). *Sektörün 2023 Hedefi*. 2014 tarihinde Kobiden: <http://www.kobiden.com/sektorun-2023-hedefi-ihracati-50-milyar-dolara-cikarmak-20428h.htm> adresinden alındı
- Notre Europe & Real Instituto Elcano. (2010). *How to Reform CAP to improve agriculture's contribution to the Europe 2020 strategy?* Madrid.
- Perkin, A. Y. (2014). 2014-2020 AB Kırsal Kalkınma Politikası. *Uzman Gözüyle*, 9-13.
- Poux, X. (2009, Haziran 5). *CAP Reform Profile - France*. 2014 tarihinde CAP 2020: <http://www.cap2020.ieep.eu/member-states/france#intro> adresinden alındı
- Resmi Gazete. (2009, Temmuz 24). *Resmi Gazete Arazi Toplulaştırılması Hakk. Karar*. 2014 tarihinde Resmi Gazete: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/07/20090724-3.htm> adresinden alındı
- Senior European Experts Group. (2011, Mayıs). *The EU's Europe 2020 Strategy*. 2014 tarihinde Euromove: <http://www.euromove.org.uk/index.php?id=14360> adresinden alındı
- Snyder, F. (2012). CAP. O. University, & A. M. Eric Jones (Dü.) içinde, *The Oxford Handbook of the European Union* (s. 484-495). Oxford: Oxford University Press.
- Strateji Geliştirme Başkanlığı (GTHB). (2014, Aralık). *Tarımsal Destekler Bülteni*. 2015 tarihinde Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı: <http://www.tarim.gov.tr/SGB/TARYAT/Belgeler/tar%C4%B1msal%20destekler%20bulteni.pdf> adresinden alındı
- Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu. (2015a). *IPARD*. 2015 tarihinde <https://ipard.tarim.gov.tr/haber.aspx?id=124> adresinden alındı

- Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu. (2015b). *TKDK IPARD 2*. 2015 tarihinde TKDK IPARD PROJELERİ: <http://ipardhibesi.com/tkdk-ipard-2-ii> adresinden alındı
- The Economist Intelligence Unit. (2014, Mayıs). *Küresel Gıda Güvenliği Endeksi*. 2015 tarihinde Global Food Security Index Rankings and Trends (Turkey): <http://foodsecurityindex.eiu.com/Country/Details#Turkey> adresinden alındı
- The Institute for European Environmental Policy. (2010, Haziran 23). *Informal Agriculture Council on the CAP post 2013*. 2014 tarihinde CAP 2020: <http://www.cap2020.ieep.eu/2010/6/23/informal-agriculture-council-on-the-cap-post-2013> adresinden alındı
- Tocci, N. (2015, Ocak). *Analist*. 2015 tarihinde Usak Analist: <http://www.usakanalist.com/detail.php?id=822185> adresinden alındı
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu. (2012). *AB 7. Çerçeve Programı Ara Değerlendirme Raporu*. Ankara: TÜBİTAK- Ulusal Koordinasyon Ofisi (UKO).
- UNFCCC. (1992, Mayıs 9). *United Nations Framework Convention on Climate Change*. 2014 tarihinde United Nations: <http://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf> adresinden alındı

EKLER

EK.1. OTP ARAÇLARININ FİNANSMANI

Tablo 2. 2014-2020 Çok Yıllık Finansal Çerçeve’de OTP’nin Payı (AB-28)

Taahüt Tasarrufları (2011 sabit fiyatıyla Milyon Avro)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Toplam 2014/2020
A. Toplam çok yıllık taahüt tasarrufları (AB-28)	134 318 (100%)	135 328 (100%)	136 050 (100%)	137 100 (100%)	137 866 (100%)	139 078 (100%)	140 242 (100%)	959 988 (100%)
GSYH’nin yüzdesi (AB-28)	1,03%	1,02%	1,00%	1,00%	0,99%	0,98%	0,98%	1,00%
A kapsamında, Başlık 2 Doğal kaynakların (tarım dahil) korunması ve yönetimi	55 883 (41,6%)	55 060	54 261	53 448	52 466	51 503	50 558 (36,0%)	373 179 (38,9%)
B. OTP — piyasalar ve doğrudan ödemeler (Avrupa Tarımsal Garanti Fonu- EAGF)	41 585 (30,9%)	40 989	40 421	39 837	39 079	38 335	37 605 (26,8%)	277 851 (28,9%)
B kapsamında doğrudan ödemeler (AB-28)	39 681 (29,5%)	39 112	38 570	38 013	37 289	36 579	35 883 (25,5%)	265 127 (27,6%)
C. OTP — Kırsal Kalkınma (Kırsal Kalkınma için Avrupa Tarım Fonu- EAFRD)	12 865 (9,6%)	12 613	12 366	12 124	11 887	11 654	11 426 (8,1%)	84 936 (8,8%)
D. TOPLAM OTP (B + C)	54 450 (40,5%)	53 602	52 787	51 961	50 966	49 989	49 031 (34,9%)	362 787 (37,8%)
GSYİH’nin yüzdesi olarak Tasarruflar (AB-28)	0,41%	0,40%	0,38%	0,38%	0,36%	0,35%	0,34%	0,37%

Kaynak: (Avrupa Parlamentosu, 2013)

EK.2. IPARD 2014-2020 ÖNLEMLERİNE İLİŞKİN FİNANSAL PLAN

Tablo 3. 2014-2020 Önlemleri için Finansal Plan (Avro)

	Toplam Kamu Yardımı	AB Katkısı	AB Katkı Payı	Ulusal Katkı	Ulusal Katkı Payı
Tarımsal işletmelerin fiziksel varlıklarına yatırımlar,	448.560.000	336.420.000	75%	112.140.000	25%
Üretici örgütlerinin kurulmasına yönelik destek,	-	-	-	-	-
Tarımsal ve su ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasına ilişkin fiziksel varlıklara yapılan yatırımlar,	234.960.000	176.220.000	75%	58.740.000	25%
Tarım-çevre-iklim ve organik tarım tedbiri,	18.847.059	16.020.000	85%	2.827.059	15%
Yerel kalkınma stratejilerinin uygulanması-LEADER yaklaşımı,	26.700.000	24.030.000	90%	2.670.000	10%
Kırsal kamu altyapısına yatırımlar,	94.235.294	80.100.000	85%	14.135.294	15%
Tarımın çeşitlendirilmesi ve iş geliştirme,	202.920.000	152.190.000	75%	50.730.000	25%
Eğitimin geliştirilmesi,	-	-	-	-	-
Teknik destek,	18.847.059	16.020.000	85%	2.827.059	15%
Danışmanlık Hizmetleri	-	-	-	-	-
Ormanların Kurulması ve Korunması	-	-	-	-	-
TOTAL	1.045.069.412	801.000.000	76,6%	244.069.412	23,4%

Kaynak: (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2014b)

EK.3. IPARD 2014-2020 ÖNLEMLERİ

Tablo 4. IPARD 2014-2020 Önlemlerinin Hedefleri

ÖNLEM	GENEL HEDEF	SPEŞİFİK HEDEF
<p>Tarımsal İşletmelerin Fiziksel Varlıklarına Yatırımlar:</p> <p>* Öncelikli sektörler süt, et ve yumurta üretim tesisleridir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - OTP ve bağlantılı diğer politikalara katkı sağlamak - Avrupa 2020 kapsamındaki; <ul style="list-style-type: none"> - Akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyümeye katkı sağlamak - Ekonomik, sosyal ve bölgesel kalkınmayı desteklemek, - Kaynakların verimli kullanımını ve yenilenebilir enerji kullanımını teşvik etmek 	<ul style="list-style-type: none"> - Tarımsal işletmelerin performansının geliştirilmesi - Rekabet gücünün artırılması - Çevresel koruma ve hayvan refahına ilişkin AB standartları ile uyumluluğun sağlanması
<p>Tarımsal ve su ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasına ilişkin fiziksel varlıklara yapılan yatırımlar:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - OTP'ye katkı sağlamak, - Gıda üretim sektörünün sürdürülebilir uyumuna katkıda bulunmak - İç pazarda; yeni piyasa fırsatları yaratmak, - Yeni teknoloji ve inovasyon getirerek ve AB ile uyuma önem vererek rekabeti kolaylaştırmak 	<ul style="list-style-type: none"> - Atık yönetimi, yenilenebilir enerji ve çevre dostu yatırımların desteklenmesi, - Yeni istihdam alanları yaratılması
<p>Tarım-çevre-iklim ve organik tarım tedbiri:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimine katkıda bulunmak - Çevrenin, doğal kaynakların ve genetik çeşitliliğin korunmasını destekleyen tarımsal üretim yöntemlerinin uygulanması, - Mevcut zorunlu standartlardan daha öteye gidilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> - Toprak erozyonunun azaltılması, - Toprak kalitesinin gübre ve organik madde içeriği bakımından korunması, - Biyoçeşitliliğinin korunması, - Çevre dostu tarım uygulamaları ve biyoçeşitlilik hakkında bilinçlendirme, - Sulamada kullanılan su miktarının azaltılması ve yeraltı suyu kalitesi ve miktarının artırılması, - Yerel türlerin korunması, - Tarımsal faaliyetlerle çevreye verilen zararın en az seviyeye indirilmesi, - Organik tarımın geliştirilmesi
<p>Yerel Kalkınma Stratejilerinin Uygulanması-LEADER Yaklaşımı:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Yaşam standartlarının yükseltmek, - Sivil toplumun geliştirilmek - İstihdamı arttırmak - Kırsal kalkınma sürecine yerel toplumun katılımını sağlayarak kırsal sakinlerin memnuniyetini arttırmak. 	<ul style="list-style-type: none"> - Yerel Kalkınma Stratejilerinin uygulanması ve Yerel Eylem Örgütlerinin faaliyetlerinin desteklenmesi, - Yerel inisiyatif ve ortaklık yolu ile kırsal kalkınmanın teşvik edilmesi, - Kırsal alanlarda bilgi ve beceri edinimi faaliyetlerinin desteklenmesi, - Ulus ötesi ve sınırlar arası işbirliğinin desteklenmesi, - İyi uygulamaların ve tecrübelerin paylaşımı ile inovatif ve sürdürülebilir uygulamaların teşvik edilmesi,

<p>Kırsal Kamu Altyapısına Yatırımlar:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Çevre dostu yenilenebilir enerji kaynaklarının sürdürülebilirliğini sağlamak - Kırsalda enerji ihtiyacını yenilenebilir enerji ile karşılamak - Kırsaldan kente göçü azaltmak, - Kırsal nüfusun yaşam standartlarının yükseltilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> - Yerel idarelerde temel altyapıya ait enerji tüketiminin operasyonel maliyetinin kısılması, - İklim değişikliğinin önlenmesine yönelik olarak toplam elektrik üretiminde çevre dostu enerjinin payının artırılması, - Yenilenebilir enerji hakkında halkın bilinçlendirilmesi
<p>Çiftliklerin Çeşitlendirilmesi ve İş Geliştirme:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sürdürülebilir kalkınma kapsamında istihdamı geliştirmek, - Ekonomik çeşitliliği sağlamak ve kırsal alanlardaki ekonomik faaliyet seviyesini yükselterek köyden kente göç olayını tersine çevirmek - Hem ekonomik hem de sosyal yönden bölgesel dengeye katkıda bulunmakla birlikte tarım hane halkının gelirini doğrudan arttırmak 	<ul style="list-style-type: none"> - Bitki üretimi çeşitlendirilmesi, bitkisel ürünlerin işlenmesi ve pazarlanması, - Arıcılık ve arıcılık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması - El sanatları ve yerel ürün işletmelerine önem verilmesi (TPE'nin öncelikli olduğu coğrafi işaretlemeler planının değerlendirme süreci), - Kırsal turizm ve sosyal aktiviteler sağlamak - Su ürünleri, tarım makineleri için parklar inşa edilmesi - Yenilenebilir enerji yatırımları yapılması
<p>Teknik Destek</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Programın ve onu izleyen değişikliklerin uygulanmasını desteklemek 	<ul style="list-style-type: none"> - Program uygulanmasına destek sağlamak - Yeterli bilgi akışı ve tanıtımı sağlamak - Çalışmaları, ziyaretleri ve seminerleri desteklemek - Dışarıdan uzmanlık için destek sağlamak - Programın değerlendirilmesine destek sağlamak - Ulusal kırsal kalkınma ağının gelecek uygulamasına yönelik destek sağlamak - LEADER önleminin uygulanmasına yönelik kapasite geliştirilmesi için yeteneklerin kazanılması ve kırsal alanlarda yaşayanları hareketlendirmek

Kaynak: (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2014b) *(Yazarın derlemesi)*

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : ŞENER, GÖZDE
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 01.12.1985
Medeni hali : Bekâr
Telefon : 0 (312) 287 33 60 / 4633
Faks : -
e-posta : gozde.sener@tarim.gov.tr

Eğitim Derecesi Okul / Program Mezuniyet yılı

Yüksek Lisans : Orta Doğu Teknik Üniversitesi /
Endüstri Mühendisliği- Mühendislik Yönetimi / 2010
Lisans : Orta Doğu Teknik Üniversitesi/ Gıda Mühendisliği / 2008
Lise : Ankara Atatürk Lisesi (Anadolu Lisesi) / 2003

İş Deneyimi, Yıl Çalıştığı Yer Görev

01.2012 – Devam Ediyor : Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Avrupa Birliği Dış İlişkiler
Genel Müdürlüğü, AB Uzman Yardımcısı
09.2011 – 01.2012 : Tesco Kipa Genel Merkez Taze Gıda Satın alma Departmanı
(MT –Satın alma Uzmanı)

Yabancı Dili : İngilizce (İleri seviye)
: İspanyolca (Orta seviye)
: Fransızca (Alt-Orta seviye)

Hobiler : Dans etmek, piyano çalmak, sörf yapmak, yüzmek

ETİK BEYAN

Tarım Gıda ve Hayvancılık Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Gözde ŞENER

Gözde ŞENER	AVRUPA 2020 STRATEJİSİ KAPSAMINDA 2013 SONRASI ORTAK TARIM POLİTİKASI VE TÜRKİYE'NİN BAKIŞI	Mayıs 2015
--------------------	--	---------------